

Neverbalna komunikacija hrvatskih TV novinara u izvještavanju u iznenadnim kriznim situacijama: analiza nekih paralingvističkih sredstava i neverbalnih znakova

Habulan, Iva

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:320344>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

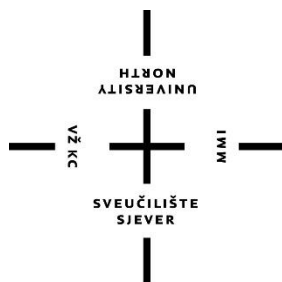
Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 169_NOV_2020

**Neverbalna komunikacija hrvatskih TV novinara u
izvještavanju u iznenadnim kriznim situacijama: analiza
nekih paralingvističkih sredstava i neverbalnih znakova**

Iva Habulan, 2626/336

Koprivnica, rujan 2020. godine

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	preddiplomski sveučilišni studij Novinarstvo		
PRISTUPNIK	Iva Habulan	MATIČNI BROJ	2626/336
DATUM	21. 9. 2020.	KOLEGIJ	Komunikologija
NASLOV RADA	Neverbalna komunikacija hrvatskih TV novinara u izvještavanju u iznenadnim kriznim situacijama: analiza nekih paralingvističkih sredstava i neverbalnih znakova		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Nonverbal communication of Croatian TV journalists in reporting on crisis situations: analysis of some non-vocal phenomena and nonverbal cues		
MENTOR	Željka Bagarić	ZVANJE	docentica
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr. sc. Krešimir Lacković, predsjednik 2. doc. dr. sc. Željko Krušelj, član 3. doc. dr. sc. Željka Bagarić, mentorica 4. izv. prof. dr. sc. Magdalena Najbar-Agičić 5.		

Zadatak završnog rada

BROJ: 169_NOV_2020

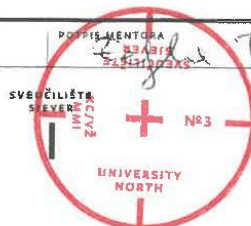
OPIS

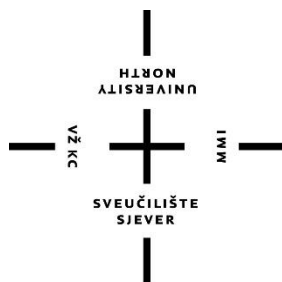
Za potrebe izrade završnog rada na odabranu temu, pristupnica će:

- 1) Pretražiti i sastaviti pregled relevantne literature novijeg datuma.
- 2) Formulirati sažeti problemski i teorijski okvir rada, svrhu i ciljeve te istraživačka pitanja.
- 3) Za provedbu empirijskog istraživanja, dizajnirati će induktivni nacrt istraživanja; izvršiti uzorkovanje (komunikatori; AV zapisi, krizne situacije).
- 4) Ovladati računalnim programom za analizu govora (ELAN).
- 5) Provesti zadano istraživanje kroz odgovarajuće funkcionalnosti računalnog programa (transkripcija sekvenci zapisa, anotacije, kvantitativna analiza elemenata paralingvističkih sredstava (stanka) i neverbalni znakovi (mimika, geste, ekspresije lica).
- 6) Obraditi i analizirati dobivene rezultate u odnosu na važnost komunikacijske i profesionalne kompetencije novinara u medijskom izvještavanju o iznenadnim kriznim situacijama.
- 7) Iznijeti zaključna razmatranja.
- 8) Uobličiti sva poglavlja završnog rada sukladno standardima Sveučilišta Sjever.

ZADATAK PRUČEN

21.9.2020.

**Sveučilište
Sjever**

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 169_NOV_2020

**Neverbalna komunikacija hrvatskih TV novinara u
izvještavanju u iznenadnim kriznim situacijama: analiza
nekih paralingvističkih sredstava i neverbalnih znakova**

Student

Iva Habulan, 2626/336

Mentor

doc. dr. sc. Željka Bagarić

Koprivnica, rujan 2020. godine

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Iva Habulan

Mjesto i datum: Koprivnica, rujan, 2020.

Sažetak

Neverbalnom komunikacijom nadopunjavamo ono što je izrečeno, a njome iskazujemo svoje stavove i osjećaje prema temi o kojoj govorimo/razgovaramo. Iako su neverbalni znakovi poput pogleda, grimasa i različitih pokreta dijelovima tijela tek mali dio komunikacije općenito, oni upotpunjavaju verbalni aspekt komunikacije te je samim time čine potpunim. Neverbalna komunikacija od iznimne je važnosti u medijima jer novinari su osobe čiji je zadatak ljudima prenijeti objektivnu informaciju bilo koje vrste. Stoga, ukoliko je pored kvalitetnog obavljanja informativne zadaće, novinar svojom cjelokupnom komunikacijom sposoban uvjeriti ljude koji su zahvaćeni nekom kriznom situacijom, pa onda i ostalu javnost, da je ta situacija pod kontrolom i da se sve radnje i događaji odvijaju prema planovima nadležnih službi, i da im ujedno odašilje umirujuću poruku, takav novinar dobro poznaje postavke svoje struke te je istovremeno i visoko društveno odgovoran.

U ovome se radu želi istražiti neka neverbalna obilježja hrvatskih novinara u inicijalnom televizijskom izvještavanju uživo o iznenadnim kriznim situacijama (COVID-19 pandemija i potres u Zagrebu 22.03.2020), pri čemu se koriste funkcionalnosti analitičkog softvera ELAN (transkripcija, segmentacija i anotacija) u analizi namjernog uzorka od ukupno 12 video isječaka medijskih izvještavanja iznenadnih kriznih situacija u Hrvatskoj u segmentima od 30 sekundi. Video isječci su preuzeti iz javno dostupnog informativnog sadržaja (vijesti) koji su emitirale tri hrvatske televizijske postaje – Hrvatska radiotelevizija, RTL i NovaTV u vezi analizirane iznenadne krizne situacije. Osnovne postavke za analizu (poput određenih neverbalnih ili paralingvističkih elemenata) utvrđene su na temelju proučavanja relevantne literature. Za potrebe ovog rada odlučili smo se za istraživanje neverbalnih znakova - pokreti ruke i dizanje obrva. Odstupanja u odnosu na obilježja izvještavanja u situacijama koja nisu krizna utvrđena su usporedbom sa drugim setom uzoraka AV isječaka odabranih novinara.

Provedeno istraživanje je pokazalo kako su promatrani elementi neverbalne komunikacije, kao i paralingvistička sredstva koji se pojavljuju u govoru, bili umjereno i očekivano učestali. Najčešće korišteni elementi neverbalne komunikacije u promatranim primjerima su pomicanje ruke te stanke disanja i stanke u obliku filera. Tečnost govora je u granicama normalnog tempa govora, s uključenim stankama za disanje koje su također prirodne te korištenje filera u govoru koji nije prethodno pripremljen, s obzirom da se radi o izvještavanju u kriznim situacijama. Komunikacijske kompetencije novinara u analiziranim primjerima nalazimo stabilnima obzirom na kontekst izvještavanja – promatrane neverbalne značajke

prilikom izvještavanja u iznenadnim kriznim situacijama ne razlikuju se previše u odnosu na uzorak izvještavanja u svakodnevnim situacijama. Temeljem dobivenih rezultata analize za ovaj uzorak možemo zaključiti da novinari profesionalno i korektno izvješćuju u iznenadnim kriznim situacijama. Postavlja se pitanje, ovisi li to o prethodnom iskustvu, profesionalnom ili životnom – jer ne treba zaboraviti niti na utjecaj iskustva iz ratnog razdoblja u našoj zemlji, u kojem su pojedini od novinara bili sudionici – ili su novinari iz analiziranog uzorka u nekom obliku dodatno ulagali u svoje profesionalne i/ili komunikacijske kompetencije što se, između ostaloga, odrazilo na kvalitetno odrađeno izvještavanje u iznenadnim krizama. Kako nacrt ovog istraživanja nije uključivao intervju s odabranim novinarima, to bi mogla biti zadaća nekih budućih, kompleksnijih istraživanja na ovu temu.

Ključne riječi: iznenadne krizne situacije, kompetencije novinara, krizno izvještavanje, neverbalna komunikacija, nekritička konverzacijska analiza

Abstract

Non-verbal communication complements what is said, and with it we express our attitudes and feelings towards the topic we are talking about. Although nonverbal cues such as looks, grimaces, and various body parts movements are only a small part of communication in general, they complement the verbal aspect of communication and thus make it complete. Non-verbal communication is extremely important in the media because journalists are people whose task is to convey objective information of any kind to people. Therefore, if, in addition to performing a quality informative task, the journalist with his overall communication is able to convince people affected by a crisis situation, and then the rest of the public, that the situation is under control and that all actions and events take place according to plans, and to send them a reassuring message at the same time, such a journalist is well acquainted with the settings of his profession and is at the same time highly socially responsible.

This thesis seeks to explore some non-verbal features of Croatian journalists in the initial live television coverage of sudden crisis situations (COVID-19 pandemic and earthquake in Zagreb on March 22nd, 2020), using the functionalities of the analytical software ELAN (transcription, segmentation and annotation) in analysis of a deliberate sample of a total of 12 video clips of media coverage of sudden crisis situations in Croatia in segments of 30 seconds. The video clips were taken from publicly available informative content (news) broadcast by three Croatian television stations – Hrvatska Radiotelevizija, RTL and NovaTV regarding the analysed sudden crisis situation. Basic settings for analysis (such as certain nonverbal or paralinguistic elements) were determined based on a study of the relevant literature. For the purposes of this thesis, we decided to explore nonverbal cues - hand movements and eyebrow raising. Deviations from the reporting characteristics in non-crisis situations were determined by comparison with another set of samples of AV clips of selected journalists.

The conducted research showed that the observed elements of nonverbal communication, as well as the paralinguistic means that appear in speech, were moderately and as expected frequent. The most commonly used elements of nonverbal communication in the observed examples are hand movement and breathing pause and filler pause. Speech fluency is within the normal rate of speech, with breathing pauses included which are also natural, and the use of fillers in speech that has not been previously prepared, since it is a crisis reporting. The

communication competencies of journalists in the analysed examples do not differ much depending on the reporting context - non-verbal features when reporting in sudden crisis situations do not differ too much in relation to the pattern of reporting in everyday situations. Based on the obtained results of the analysis on this sample, we can conclude that journalists deal professionally and correctly in such situations. The question is whether it depends on previous experience, professional or life - because we should not forget the impact of the experience of the war period in our country, in which some of the journalists were participants - or journalists from the analysed sample in some form invested in their professional and / or communication competencies, which, among other things, reflected on quality reporting in sudden crises? As the draft of this research did not include an interview with selected journalists, we leave the answers to some future, more complex research.

Keywords: sudden crisis situations, journalists' competencies, crisis reporting, non-verbal communication, uncritical conversational analysis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Problemski okvir rada	1
1.2. Svrha i cilj rada	4
1.3. Struktura rada	5
2. NEVERBALNA KOMUNIKACIJA	6
2.1. Paralingvistička sredstva	7
2.2. Neverbalni znakovi	8
3. PROFESIONALNE I KOMUNIKACIJSKE KOMPETENCIJE NOVINARA.....	10
3.1. Novinarska etika.....	12
3.2. Edukacija novinara za krizne situacije u RH.....	14
4. KOMUNIKACIJA MEDIJA U RIZIČNIM I KRIZNIM SITUACIJAMA	17
4.1. Televizijsko novinarstvo	20
5. ELAN – <i>LINGUISTIC ANNOTATOR SOFTWARE</i>	23
5.1. Pojedine funkcionalnosti softvera ELAN	25
5.1.1. Segmentacija	25
5.1.2. Anotacija	25
5.1.3. Transkripcija.....	26
5.2. Konverzacijska analiza kao nekritička metoda	27
6. METODOLOŠKI OKVIR RADA	29
6.1. Svrha i ciljevi	29
6.2. Opis uzorka	29
6.2.1. HRT uzorak	30
6.2.2. NovaTV uzorak	31
6.2.3. RTL uzorak	32
6.3. Metode prikupljanja i obrade podataka	33

6.4. Etičke napomene i metodološka ograničenja	34
7. REZULTATI I DISKUSIJA	36
7.1. Primjer 1 – Izvještavanje novinarke HRT, gđe Ruže Ištuk.....	36
7.2. Primjer 2 – Izvještavanje novinara HRT, gosp. Petra Vlahova.....	48
7.3. Primjer 3 – Izvještavanje novinara NoveTV, gosp. Dine Goleša	58
7.4. Primjer 4 – Izvještavanje novinara NoveTV, gosp. Andrije Jarka.....	68
7.5. Primjer 5 – Izvještavanje novinarke RTL, gđe Matee Damjanović	78
7.6. Primjer 6 – Izvještavanje novinara RTL, gosp. Ilije Radića	88
8. ZAKLJUČAK	100
POPIS TABLICA.....	103
POPIS SLIKA	104
LITERATURA.....	108

1. UVOD

Komunikacijom smo okruženi te sudjelujemo na određeni način u komunikacijskom kanalu i prije našeg rođenja. Naime, švedski znanstvenici su dokazali da su novorođene bebe u stanju prepoznati samoglasnike iz materinjeg jezika kao poznate ambijentalne zvukove kojima su okružene u majčinom trbuhu (Moon, Lagercrantz, Kuhl, 2012). Komunikacija se odvija među svim stanovnicima našeg planeta, a različite vrste su razvile različite mehanizme kolektivnog upozorenja na pojavu opasnosti. U prirodi i biljke (Toyota et al., 2018) i životinje međusobno komuniciraju različitim električnim ili fluorescentnim impulsima, pokretima, zvukovima, i drugim složenim sustavima razmjene informacija, kako bi povećali izgleda za preživljavanje i produženje vrste. Osnovni komunikacijski znakovi među životinjama su vizualni, auditorni (glasovni), kemijski, taktilni te komunikacija elektorecepcijom (Gregurić Gračner, Pavičić, 2014). No nijedna životinjska vrsta još nije postigla razinu inteligencije koja bi osigurala sporazumijevanje tako širokim spektrom dijeljenja informacija kakav predstavlja ljudski jezik i pismo. Ljudi koriste jezik i razne oblike komuniciranja u svim životnim situacijama – no njegova je informativna vrijednost naročito važna u različitim kriznim situacijama. Ovaj rad stavlja fokus na neke aspekte medijskog komuniciranja u kriznim i iznenadnim kriznim situacijama koje su se dogodile u Hrvatskoj tijekom travnja 2020. godine

1.1. Problemski okvir rada

Ljudi su društvena bića, a samim time je komunikacija u ljudskome rodu neizostavna. Čovjek nije sposoban naučiti osnove života bez komunikacije s prirodom i drugim ljudima. Pojam komuniciranja podrazumijeva povezivanje jedne veze s drugom, odnosno povezivanje jednog pojma s drugim, povezivanje jedne misli s drugom (Klaić, 1978). U znanosti još uvijek nema konzistentne definicije komunikacije, pa evo primjera nekoliko poznatih definicija:

- Što? Kako? Tko? Zašto? (*Aristotel*)
- Povezani proces stvaranja i interpretacije poruka koji izaziva odgovor (*Griffin*)
- Tko komunicira što, kome, kojim medijem, pod kojim uvjetima i s kojim efektom? (*Waples*)
- Proces, stvaranje značenja i prijenos informacija ili poruka (*Miller*)

- Interakcija značenjem zajednički prepoznatih znakova (*Hartley*)

Čovjek je, kao i ostale vrste, od svojih početaka proizvodio zvukove radi raspoznavanja i imenovanja nekih pojmova, pojava i predmeta. Isto tako, imitirao je zvukove iz prirode, a oponašao je i neke pokrete poput pokreta životinja ili drveća. Razvojem ljudskog roda došlo je do rasta potrebe za imenovanjem nekih pojmova pa se samim time razvio i jezik (Guberina, 1995). Jezik je sastavni dio ljudskog života. On omogućava sporazumijevanje između ljudi, a on je također osnovna jedinica razlikovanja ljudske vrste od ostalih vrsta u prirodi. Komunikacija može biti verbalna i neverbalna. Ljudi koriste jezik i razne oblike komuniciranja u svim životnim situacijama – no njegova je informativna vrijednost naročito važna u kriznim situacijama.

Kriznom se situacijom smatra svaka situacija koja je negativna (ima posljedice na pojedince; često ostavlja žrtve za sobom), koja predstavlja značajnu prijetnju za opstanak uključene organizacije te joj to ometa postojeći poredak, situacija je ponavljajuća, izvanredna (nenormalna), nepredvidiva/iznenadna, ali ne i neočekivana (otuda potreba za kriznom spremnošću i iščekivanje), može biti spriječena (iako neki stručnjaci kažu da je to nenadmašno), dvosmislena, može biti popraćena nevoljama (panika, strah, opasnost ili šok) te podrazumijeva veliku štetu (iznad onoga što se unutar organizacije/područja smatra "normalnim" okolnostima (De Rycker, Mohn Don, 2013).

Prema vrsti, krize mogu biti krize javnog mnijenja (protesti, bojkoti, teroristički napadi i slično), prema fizičkoj naravi (poplave, prirodne nepogode, potresi i slično), krize nastale zbog pogrešaka uprave (skrivanje informacija, netočni navodi,...) te gospodarske/političke krize. Isto tako, krize mogu biti iznenadne ili prikrivene s obzirom na vrijeme upozoravanja javnosti o njima (Jeličić, Blaži, 2016). Barović (2011) navodi kako je objektivnost gotovo okosnica novinarstva – objektivnost sprječava novinara da u tekst vijesti unosi svoje komentare, poglede na situaciju te sudove o posljedicama koje će određena situacija za sobom ostaviti. Isto tako, objektivnost ne ostavlja prostor novinaru da izvrće neke aspekte vijesti prilikom prenošenja informacije. S druge strane, Barović (2011) također smatra kako objektivnost u kriznim situacijama nije uvijek primjenjiva upravo zbog toga što su vijesti o kriznim situacijama uvijek vrlo emotivno nabijene, posebice kada se radi o ljudskim životima. Uloga novinara u kriznim je situacijama gotovo presudna – ona određuje kako će javnost percipirati vijesti o kriznim događajima te koga će osuđivati kao krivca za novonastalu kriznu situaciju. Iako se ubojstva i

automobilske nesreće ne smatraju prvotno kriznim situacijama, u nekim su slučajevima ipak iznimke. Do takvih iznimaka dolazi posebice kada su žrtve djeca i mladi te nedužni ljudi ubijeni u nečijem oružanom okršaju (Barović, 2011).

Sam način govora i pisanja korištenog u medijima uvelike utječe na percepciju izvještavanja od strane javnosti. Mediji koji koriste jednostavne opise neke krizne situacije bit će dostupniji i razumljiviji „običnim“ čitateljima/slušateljima/gledateljima, dok mediji koji (primjerice u zdravstvenoj kriznoj situaciji) koriste stručnije izraze neće biti toliko razumljivi prosječnom sudioniku javnosti. Stoga će mediji, koji koriste „jači“ (stroži), ali jednostavan jezik s manje stručnih izraza, a s više jednostavnijih objašnjenja, imati veću popularnost zbog svoje dostupnosti i razumljivosti široj publici, bez obzira na njihovu dob, stupanj obrazovanja i slično (Berry, Wharf-Higgs, Naylor, 2007).

Današnje krizno komuniciranje odvija se velikom većinom putem društvenih mreža, a najviše je tome zaslužna sama popularnost takve vrste medija. Gotovo svaka osoba danas ima račun na nekom od oblika društvenih mreža, a postoje i društvene mreže kojima pristup nije ograničen korisničkim računom pa im tako može pristupiti bilo koja osoba s internetskim pretraživačem. Naravno, kao i svaka druga vrsta medija, i društvene mreže imaju svoje pozitivne i negativne aspekte. Neki od pozitivnih aspekata su brzina i mogućnost širenja informacija velikome broju ljudi u vrlo kratkome roku. Dakle, svaka osoba koja prati određene teme na društvenim mrežama ima mogućnost saznati najnovije i najrelevantnije informacije vezane uz neku temu u najkraćem mogućem roku. Isto tako, mnoge društvene mreže imaju mogućnost praćenja takozvanih „hashtag-ova“ koji donose samo najnovije informacije o temi „hashtag-a“. S druge strane, jedan od najvećih negativnih aspekata društvenih mreža jest fabriciranje činjenica te širenje netočnih i neprovjerenih informacija. Pošto je brzina velika prednost društvenih mreža, ta brzina ima veliku ulogu u širenju lažnih informacija – tako je čest slučaj da netočna/neprovjerena informacija dopre do velikog broja ljudi u kratkome vremenskom roku, što je iznimno loša strana društvenih mreža posebice u kriznim situacijama kada je najvažnija sigurnost javnosti (Chung, Lee, 2016).

Participativno je novinarstvo kao svojevrsan oblik novinarstva u današnje vrijeme gotovo decentraliziralo krizno komuniciranje i izvještavanje u kriznim situacijama. Participativno novinarstvo je posebice intrigantno u kontekstu kriznog komuniciranja u kojem produkcija tradicionalnih vijesti može biti decentralizirana i kretati se u više različitih smjerova. To

sugerira da ljudi koji se okreću mainstream medijima čijim informacijama vjeruju primaju sadržaj koji se istovremeno sastoji od doprinosa novinara i ne-novinar, a da oni nisu u kontaktu. Ipak, u kontekstu kriznog komuniciranja, participativno novinarstvo podrazumijeva da bi se, kako bi se informacija proširila, organizacije uključene u krizu mogle potencijalno suočavati s tisućama korisnika medija te samim time i njihovom konkurencijom, koji mogu izjasniti svoje mišljenje na te krize u kontekstu vijesti koje su vidljive svim korisnicima internetskih portala, kao i samim novinarima (Karlsson, 2010).

1.2. Svrha i cilj rada

U navedenom problemskom okviru, u ovome se radu želi istražiti neka neverbalna obilježja hrvatskih novinara u inicijalnom televizijskom izvještavanju uživo o iznenadnim kriznim situacijama (COVID-19 pandemija i potres u Zagrebu 22.03.2020), pri čemu će se upotrijebiti neke funkcionalnosti analitičkog softvera ELAN.

Opći cilj rada je ustanoviti obilježja zabilježenih paralingvističkih sredstava i neverbalnih znakova u inicijalnom medijskom televizijskom izvještavanju.

Specifičnim ciljevima želimo istražiti utječu li neka obilježja neverbalne komunikacije na:

- postizanje osnovnih zadaća medijskog izvještavanja u (iznenadnim) kriznim situacijama,
- komunikacijske kompetencije novinara, te
- pozitivnu, odnosno negativnu recepciju medijskog izvještavanja u iznenadnim kriznim situacijama.

Na osnovu postavljene svrhe i ciljeva, definirana su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Jesu li hrvatski novinari educirani za izvještavanje u (iznenadnim) kriznim situacijama?
2. Koji su najčešći elementi neverbalne komunikacije u promatranim primjerima?
3. Kakva je struktura i učestalost elementa prekidanja tečnosti u odabranim primjerima?
4. Koja su metrijska obilježja stanke (tihe pauze, disanje i punjene pauze) u govoru u odabranim primjerima?
5. Možemo li ocijeniti komunikacijske kompetencije novinara u odnosu na situacijski kontekst, razinu stresa i pripremljenost zadatka?
6. Jesu li hrvatski novinari educirani za izvještavanje u (iznenadnim) kriznim situacijama?

1.3. Struktura rada

Rad je podijeljen na ukupno devet dijelova. Nakon uvodnog dijela u kojem se ukratko daje problemski okvir rada, drugi dio obuhvaća sažeti teorijski okvir vezan uz neverbalnu komunikaciju. U trećem se dijelu navode profesionalne i komunikacijske kompetencije novinara, a taj dio rada također obuhvaća novinarsku etiku te osnovne postavke televizijskog novinarstva. U četvrtom se dijelu govori o komunikaciju medija kako u rizičnim, tako i u kriznim situacijama, dok peti dio govori o softveru ELAN pomoću kojeg je u ovome radu provedena konverzacijska analiza kao nekritička metoda. U šestome se dijelu pojašnjava metodološki okvir rada poput svrhe i ciljeva rada te opisa uzorka. Sedmi dio rada obuhvaća rezultate istraživanja u ovome radu koje se temelji na ukupno 12 video isječaka s tri hrvatske televizijske kuće koji prikazuju izvještavanje šestorice novinara u kriznim situacijama te izvještavanje tih istih novinara u svakodnevnim javljanjima uživo u „normalnim“ situacijama. Osmi dio obuhvaća diskusiju na temelju rezultata istraživanja provedenog u ovome radu. U devetome se dijelu iznosi zaključak cijelog rada donesen na temelju pregleda relevantne literature te istraživanja.

2. NEVERBALNA KOMUNIKACIJA

Kod pojma „komunikacija“ prva asocijacija je na ono što je izrečeno, dakle verbalni dio, no čak se 55 % svakodnevne komunikacije odnosi na neverbalne znakove. Samo 8 % verbalne komunikacije se odnosi na govor, dok se 37 % verbalne komunikacije odnosi na poruku u pismenom obliku (Bogčev, 2018: 13). Neverbalna komunikacija uključuje različite pokrete i poze koji uvelike pridonose izražavanju emocija te naglašavanja prilikom verbalnog izražavanja. Ona se odnosi na različite pokrete rukama, nogama, gestama lica, pozama i slično. Neverbalna komunikacija sastavni je dio svakodnevne komunikacije te ona utječe na to kako je nešto izrečeno. Primjerice, gotovo nam je urođeno da prilikom pričanja o sretnome/pozitivnome događaju da ćemo se smiješiti, a prilikom objašnjenja smjerova kretanja da ćemo rukama popratiti naše riječi, odnosno smjerove kuda se osoba treba kretati. Stoga, verbalna komunikacija je u velikoj većini popraćena neverbalnom komunikacijom koja pomaže sugovorniku prihvatiti poruku na određen način (Bogčev, 2018).

Verbalna komunikacija je uvjerljivija kada se iznose činjenični argumenti, ali neverbalna komunikacija je više bitna za formiranje dojma i emocionalno izražavanje. Neverbalno ponašanje važno je u stvaranju dojmova kod sugovornika. Pozitivni izrazi povezani su s prosudbama veće vjerodostojnosti i pokazalo se da pokazuju da je govornik pouzdan ili uvjerljiv, da ima integritet i dobar karakter, dok negativni izrazi pokazuju suprotno. Također je zanimljivo kako žene prenose emociju bolje od muškaraca. Razlog tome je taj da su žene općenito nježnije i emotivnije pa samim time prenose takve osobine i na druge (Coleman, 2006).

Jedno od istraživanja je pokazalo da se čak 55% komunikacije prenosi putem tijela poput kontakta s očima, gestama i izrazima lica. Što se tiče ostalih sredstava komunikacije, 38% se kaže da se prenosi glasom komunikatora, a samo 7% komunikacije prenosi se stvarnim korištenim riječima (Etuaho, 2012). Osim osmijeha i drugih izraza lica, ustanovljeno je da se za isticanje informacija koriste i akcenti i ostale prozodijske varijable. Međutim, isticanje se ponekad može postići i korištenjem različitih vrsta tjelesnih gesta. Istraživanje neverbalne komunikacije sugerira da je neverbalna signalizacija barem jednako važna ili utjecajna kao i verbalni sadržaj poruke, jer kada verbalne i neverbalne poruke proturječe, gledatelji obično više vjeruju u neverbalni signal. Važno je da se govornik usredotoči na pokrete očiju, obrva i usana. Govornik bi trebao biti svjestan činjenice da pokreti ova tri dijela tijela reagiraju na

raspoloženje, osjećaj i emocionalne aspekte onoga što se govori. Iz ovoga bismo mogli izvući zaključak da, nadamo se, proučavajući posebno pokrete očiju, obrva i usta, možemo saznati više o tome što zapravo misli govornik i kako se govornik osjeća prema određenim temama (Etuaho, 2012).

2.1. Paralingvistička sredstva

Neverbalna se komunikacija prema Farnvaldu (2011) dijeli na paralingvističku i ekstralingvističku. Paralingvistička komunikacija obuhvaća ritam, intonaciju i stanku, dok ekstralingvistička obuhvaća kinezičku i proksemičku komunikaciju. Dakle, paralingvistička komunikacija se odnosi na glas, dok se ekstralingvistička komunikacija odnosi na pokrete tijela poput gesta, mimika i slično (Vukić, 2015). Iako su paralingvistička i ekstralingvistička komunikacija automatske, odnosno prirodne, urođene, one se svakako daju manipulirati, to jest njih je moguće prilagoditi tijekom određenog perioda kako bi nam više odgovarale, baš kao i verbalna komunikacija. Dakle, sasvim je moguće promijeniti neke aspekte naše verbalne i neverbalne komunikacije – ispočetka ćemo ih mijenjati namjerno i svjesno, a nakon nekog vremena će nam određeni aspekti toga prijeći u naviku te ćemo automatski/nesvjesno početi koristiti nove oblike verbalne i neverbalne komunikacije (Vukić, 2015). Paralingvističkim sredstvima Škarić (1988: 192) smatra jakost, boju, brzinu glasa te stanke, dok Vuletić (2007) tim sredstvima dodaje i šumove (prilikom izgovaranja) te plač, smijeh i usklrike.

Paralingvistička sredstva, posebice boja glasa, stvara dojam o nekoj osobi – primjerice o stupnju obrazovanja, inteligenciji, zanimanju ili društvenim osobinama te osobe. Isto tako, ona ističu trenutno emocionalno stanje neke osobe – umjeren ili smiren glasi obično pokazuje kako je osoba smirena, skladna, osjećajna i slično. Nazalni glas je pak znak odbijanja, ali i osjeta poput dodira, okusa i mirisa, dok je drhtanje/podrhtavanje glasa vezano uz uzbuđenje, nesigurnost ili strah (Vukić, 2015: 8).

Jačina glasa, koja također spada u paralingvistička sredstva, isto daje određenu poruku. Tih govor povezuje se s intimnošću (primjerice prijateljstvo), smirenošću, manjkom samopouzdanja, tugom ili čak strahom, dok se jači glas povezuje s agresijom, bijesom, nadmoći i slično. Glasnoća, odnosno jačina glasa ovisi o samoj situaciji/prigodi u kojoj se osoba nalazi, no ona također pokazuje osobnost pojedinaca (Vukić, 2015: 8).

U paralingvistička sredstva ulazi i brzina govora ili tempo – on se mjeri brojanjem izgovorenih slogova u sekundi. Spor tempo označava tugu, neraspoloženje ili dosadu, dok brz tempo označava govornikovo iznenađenje, uzbuđenje ili radost. Bitno je napomenuti kako tempo također uključuje i stanke – ona se događa sama, odnosno nije popraćena drugim paralingvističkim sredstvima. Primjerice, ritam i glasnoća se događaju istodobno, dok je stanka uvijek korištena kao zasebna jedinica paralingvističkih sredstava. Ona se definira kao odsutnost verbalnog govora, no ona zapravo ima veliku ulogu u govoru. Stanke mogu označavati ispravak greške u rečenici, mogu stajati na mjestu gdje govornik pomno bira riječi koje će izgovoriti, može biti interpunkcijska (jednako točki u rečenici) ili respiracijska (uzimanje daha tijekom govora) te može biti pokazatelj toga je li neki govor spontan ili naučen (Vukić, 2015: 9).

2.2. Neverbalni znakovi

Neverbalni znakovi su dio neverbalne komunikacije koji se odnosi na znakove koji su prisutni tijekom govora, no nisu sami govor. (Škarić, 2008: 177) Prema Vuletiću (2007) takvi se oblici neverbalne komunikacije također nazivaju i ekstralingvističkima, odnosno nejezičnima. Neverbalni znakovi služe za izricanje osjećaja, no oni također mogu biti i adaptori, amblemi, ilustratori i regulatori (Škarić, 2008:18).

U adaptore spadaju pokreti, odnosno činovi koji upozoravaju sugovornika/publiku da će govornik početi/nastaviti svoj govor, a ti znakovi su do sada poprimili određena značenja. Tako u ambleme spada primjerice nakašljavanje prije govora kao znak za početak govornikovog govora na koji publika mora obratiti pozornost (Vukić, 2015: 10).

Amblema se smatraju naučeni neverbalni znakovi koji nisu globalno univerzalni, odnosno takvi se znakovi mogu razlikovati od kulture do kulture. U takve neverbalne znakove spadaju primjerice određeni pokreti glavom koji su tipični za neku kulturu, odnosno za neki dio stanovništva nekog kontinenta/zemlje (Vukić, 2015: 10).

Ilustratori su vrsta neverbalnih znakova koji se odnose na široku skupinu slikovitih neverbalnih znakova. U ilustratore ubrajamo sljedeće znakove: gestovni piktografi (crtanje rukom po zraku), ideografi (gestovno raščlanjivanje pojmova), prostorni ilustratori (pokazivanje veličine ili rasporeda stvari), kinetografi (gestom i pokretom se opisuje akcija) te

dirigenti (gestovno podupiranje govora, npr. tempa) (Vukić, 2015: 10). Isto tako, u ilustratore se ubraja i onomatopejski zvukovi poput oponašanja zvukova iz nekog događaja.

Regulatori su neverbalni znakovi koji služe zadržavaju ili pak prekidanju komunikacije često radi zadržavanja pozornosti gledatelja/sugovornika/publike. Dakle, u regulatore se ubrajaju poduže stanke, odnosno potpuni prekid govora na određeni period u kojem govornik primjerice pažljivo promatra sugovornike, a nakon čega govornik nastavlja govor nekom važnom činjenicom koju je bitno istaknuti (Vukić, 2015: 10).

Neverbalni se znakovi također dijele na kinezičke znakove, gestiku i mimiku, komunikaciju pogledom ili opipom, proksemiku, kronemiku i teritorijalno ponašanje, no ti se znakovi dijele u dvije veće skupine – na kinezičke i proksemičke znakove (Vukić, 2015: 10).

U kinezičke se znakove ubrajaju svi pokreti tijela u cjelini ili pak dijelova tijela, odnosno tu spadaju i mimika i gesta, dok proksemički znakovi označavaju prostorno ponašanje pojedinca, odnosno oni se odnose na prenošenje poruke o sebi i svojem stavu prema sugovorniku ili publici. Dakle, u prostorno ponašanje spada položaj tijela pojedinca, fizička udaljenost od sugovornika ili publike te teritorijalno ponašanje (Vukić, 2015: 10).

Gestama se smatraju svi oblici pokreta koji se izvode najčešće rukama ili prstima, a one također uključuju i pokrete ostalih dijelova tijela poput nogu i glave. Iako se gestama smatraju svi svjesni i nesvjesni pokreti dijelovima tijela, u nju se ne ubrajaju nenamjerni pokreti na koje govornik ne može utjecati (poput primjerice tikova). Geste također nisu univerzalne ni globalno jednake, stoga se one razlikuju ovisno o kulturi (Vukić, 2015: 11).

Izraz lica, odnosno mimika neizostavni je dio neverbalne komunikacije, a samim time i komunikacije općenito jer je lice pojedinca ono po čemu se razlikuje od drugih te je lice jedan od najekspresivnijih dijelova tijela. U mimiku spadaju pokreti mišića lica te pokreti očima, kopcima, obrvama, bradom, čelom i nosom. Mimika ne mora nužno biti popraćena govorom – primjerice, samo pomicanje obrvama prema gore znak je potvrdnog odgovora koji ne mora uvijek biti popraćen glasovnim odgovorom (Vukić, 2015: 12).

3. PROFESIONALNE I KOMUNIKACIJSKE KOMPETENCIJE NOVINARA

Osnovna definicija novinarstva jest da je to zanimanje u kojem se prikupljaju i obrađuju informacije koje su od interesa barem nekog dijela javnosti. Novinar te informacije prezentira publici putem medija koji su publici dostupni – tiskovine, televizija, radio, internetski portali i slično). Kako bi se posao novinara mogao profesionalno obavljati i u skladu struke, potrebno je završiti barem preddiplomski (stručni), a nakon toga (po želji) diplomski sveučilišni studij novinarstva.¹

Novinarov je posao prije svega utvrditi koje su informacije od javnog interesa. Kada prikupi informacije koje zanimaju javnost, tada ih uređuje i sklapa u smislenu cjelovitu vijest. Od iznimne je važnosti točnost, provjerenost i istinitost informacija. Informacije se publici moraju prenijeti na način koji će njoj biti zanimljiv, relevantan i pravovremen. Javnost ne traži zastarjele informacije, niti informacije koje se ne tiču njezinih interesa. Prilagođavanje informacija publici također je važan dio novinarovog posla – novinar mora biti sposoban utvrditi najpogodniji medij za prijenos pojedinih informacija, a isto tako mora znati prilagoditi oblik i ton vijesti s obzirom na samu vijest te publiku kojoj tu vijest prezentira. U novinarstvu je poželjno da novinar ima puno saznanja na području opće kulture kako bi vijest mogao prenijeti na najprikladniji i najprofesionalniji način. Pomoću tih saznanja novinar daje širi kontekst vijesti te ju upotpunjava okolnostima u kojima se vijest dogodila s obzirom na kulturu, vremensko razdoblje, političku situaciju i slično.²

Komunikacijske kompetencije novinara svakako uključuju bogat rječnik koji sadržava mogućnost širokih, ali jednostavnih objašnjenja, a samim time i baratanje službenim pojmovima (posebice u situacijama kada se izvještava o određenim zdravstvenim ili političkim situacijama koje zahtijevaju upotrebu stručnijeg rječnika prilagođenog takvim granama djelatnosti). Isto je tako od velike važnosti da novinar koji se bavi radijskim ili televizijskim novinarstvom ima ugodan glas te da se u njegovom glasu ne prepozna je trema ili strah. Voditelja je lakše slušati kada ima ugodan ton i boju glasa, posebice kada govori o svakodnevnim ležernijim temama. Novinari koji se bave isključivo intervjuiranjem moraju biti

¹ <https://e-usmjeravanje.hzz.hr/novinar> - e-USmjeravanje: Novinar/Novinarka - ka Detaljan i jasan opis posla novinara, njegovih kompetencija i vještina potrebnih za kvalitetno i profesionalno izvršavanje posla bez obzira na situaciju. (citirano 2020./8./15.)

² Isto

sposobni snalaziti se u neprestanom vođenju smislenog razgovora u kojem se pitanja nadovezuju na ono što je sugovornik izrekao u prethodnom odgovoru. Isto tako, novinar mora znati kada je kraj nekoj temi i kada je vrijeme da se započne nova tema, kada se sugovornik osjeća ugodno u razgovoru, odnosno kada novinar počinje zadirati u privatnost sugovornika i slično.³

Novinarstvo se, kao i svaka tome slična profesija, bazira na visokoj profesionalnosti. Novinarstvo je zanimanje za koje je u Republici Hrvatskoj potrebno završiti barem preddiplomski studij, no ipak velika većina medija u Hrvatskoj (poput primjerice hrvatske medijske kompanije *24sata*) nudi mogućnost svojoj medijskoj publici da sudjeluju prilikom kreiranja sadržaja. Tako obični građani imaju mogućnost baviti se novinarstvom, što se naziva građansko novinarstvo. Takvo je zanimanje često honoraran posao, što znači da se za slanje materijala dobiva određena (često novčana) nagrada, a medijska kompanija/portal/novine tada taj materijal objavljuju na svojim stranicama, često bez potpisa autora. Kako bi novinarstvo ostalo što sličnije onome kakvo je bilo u njegovim počecima, potrebno je držati se osnovnih postavki tog zanimanja.

Za govor na radiju od velike je važnosti dobra priprema za govor jer slušatelji primaju velik broj sažetih informacija u kratkom roku. Važno je prenijeti informaciju na jasan i razgovijetan način. Tekst za govor treba biti dobro pripremljen, smislen, cjelovit te sažet jer radio kao medij slušateljima prenosi sažet obujam informacija u kratkom vremenskom roku. Također, tekst se čita ili izgovara umjereno brzo i razgovjetno, s primjerenim pauzama između važnih informacija radi naglašavanja. Od velike je važnosti i boja i ton glasa radijskog voditelja – i boja i ton moraju biti ugodni za slušanje (Jolić, 2003).

Urednik nekog medija ključna je osoba za izgled i identitet medija – on je osoba koja je glava za nadzor svih objava, a on ih slaže u cjeline te im pridodaje naslove i razrađuje strukturu sadržaja. Urednik je osoba koja je samim time odgovorna za sve objave koje neki medij objavi, odnosno podijeli s javnošću, a on je također odgovoran za svaku grešku koju medij počinu. Stoga je nadzor medija od strane barem jedne stručne osobe (poput urednika) neizostavan te greške koje dovode u pitanje etiku i slično nedopustive. Urednik se mora isticati kao osoba koja ima stav nekog medija – on samim time predstavlja svoj medij. Urednik mora odlučivati o tome što će prodati svojoj publici, stoga urednik samim time mora poznavati svoju publiku te mora procijeniti njezine potrebe. Upravo zbog toga urednik mora maksimalno prilagoditi tekst

³ Isto

publici kojoj će taj isti tekst predstaviti. Urednik također mora biti kreativan i inovativan, uvijek u stopu s novim trendovima u medijima. (Tkalec, Krušelj, 2019).

Novinarstvo se temelji na takozvanih 5 W pitanja – tko, što, kada, kako i gdje. Dakle, svaki novinar bi u svom izvještavanju morao primijeniti to načelo kako bi vijest bila potpuna. Vijest mora odgovarati na svih pet pitanja, što rezultira pokrivanjem svih aspekata neke vijesti kako ne bi ostajalo prostora za špekulacije ili glasine. Također, kada se odgovori na tih pet pitanja u vijesti, ona postaje temelj za nadopunjavanje ostalim informacijama ukoliko je to nužno. Vrlo često netom nakon nekog događaja izlaze prve vijesti koje odgovaraju na tih pet pitanja, a tek kasnije (nakon što se sazna više informacija) izlaze proširene vijesti koje obuhvaćaju cijelu pozadinu događaja. Nadalje, svaka novinarska objava mora biti pomno proučena sa svih strana – mora se prikupiti dovoljan broj informacija u što kraćem vremenskom roku kako bi vijest bila potpuna. Tako se odmah u startu eliminira mogućnost ubacivanja subjektivnog stajališta novinara i publike u vezi neke vijesti.

Jedna od najvažnijih stvari u novinarstvu je objektivnost. Objektivnost, to jest nepristranost u stvaranju vijesti je bitna kako bi publika mogla donijeti svoj vlastiti stav/sud u pojedinim situacijama te kako bi publika mogla dobiti potpunu sliku o događaju/vijesti. Subjektivne vijesti često dovode do stvaranja samo jednog pogleda na događaj te samim time publika ne dobiva potpunu sliku o situaciji. Nadalje, bitno je da novinar vijest prenese točno onako kako se dogodila – istinitost vijesti temelj je dobre informiranosti čitatelja. Kako vijest ne bi kršila osnovna ljudska prava (posebice u situacijama čiji su rezultat ljudske žrtve), novinar mora poštivati pravila osobne privatnosti, kao i etička pravila koja novinarstvo nameće (Perinić, 2011). Isto tako, u izvještavanju o kriznim situacijama potrebno je naglasiti kako bi novinaru na prvome mjestu trebala biti brza istinita i potpuna informacija, a ukoliko su uključene žrtve – pripaziti na dignitet, ljudska prava i izbjegavati stvaranje klime straha, užasa, i slično., no zbog sve većeg populariziranja senzacionalističkih vijesti, mediji nerijetko to pravilo zanemaruju. Ishod takvog stajališta medija jest stavljanje žrtve u prvi plan, potresne fotografije i video isječci s mjesta nesreće, traganje za detaljima iz života žrtve i slično, što je neetično i nemoralno postupanje i samim time suprotnost od pravog novinarstva (Pišonić Babić, 2017).

3.1. Novinarska etika

Poznavanje i pridržavanje postulata etike je nedjeljivi je i sastavni dio svih segmenata civiliziranih društava, kako u privatnim tako i u profesionalnim sferama. Novinarska etika toliko je važna sastavnica novinarstva da se nekoliko puta spominje u *Kodeksu časti hrvatskih novinara*⁴. Novinaru bi osnovna postavka njegovog zanimanja trebala biti zaštita pojedinca i njegov prava jer, na kraju krajeva, taj pojedinac je ciljana publika novinarovih objava u medijima. Isto tako, velika se pažnja treba pridodati vrsti sadržaja koji se objavljuje u medijima, ne samo radi zaštite pojedinaca zahvaćenih nekim događajem, već i radi zaštite osoba koje su osjetljive na nasilne sadržaje koji često prikazuju mjesta događaja nekih nesreća koje za sobom ostavljaju ljudske žrtve. Novinari su, kako navodi i sam *Kodeks časti hrvatskih novinara*, dužni obraniti dostojanstvo individualnih osoba, njezina ljudska prava, a tako i pripaziti na cenzuru nekih informacija koje bi mogle ugroziti pojedinca kao i njegove bližnje. Uz *Kodeks časti hrvatskih novinara*, novinar je dužan poštovati i Ustav i zakon Republike Hrvatske, kao i zasebne zakone i propise određenih služba – primjerice, zabranjena je objava nekih informacija s mjesta nesreća zbog uplitanja u tekuću istragu koja se obavlja od strane policije, a u kojoj bi te informacije mogle narušiti određivanje toka/uzroka nesreće. Ukoliko novinar smatra da neki posao/zadatak krši načela novinarske profesije, on ima pravo (prema *Kodeksu časti hrvatskih novinara*) odbiti odraditi taj zadatak, a odbijanje zadatka neće mu donijeti nikakve posljedice. Novinar je dužan dijeliti točnu, provjerenu i potpunu informaciju, što znači da ne smije primati mito s ciljem prikrivanja informacija.

Četrnaesta točka *Kodeksa časti hrvatskih novinara* koja glasi: „Novinar treba štititi čovjekovu intimu od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti. Obvezan je poštovati svačije pravo na privatnost. Nedopustivo je bez njihovog dopuštenja snimati osobe u okruženju u kojem se opravdano očekuje privatnost. Narušavanje nečije privatnosti mimo njegove volje i znanja dopušteno je samo ako je opravdano iznimnim javnim interesom.“ podrazumijeva to da novinar, bez obzira na to koliko se senzacionalizma objavljuje u nekom mediju, nema pravo objavljivati informacije ili sadržaje koji zadiru u čovjekovu privatnost. S druge strane, mediji pokušavaju objavljivanje uznemirujućih sadržaja opravdati interesom javnosti. No, iako javnost želi primiti što više informacija o nekom tragičnom događaju (posebice ako se radi o nekom njihovom poznaniku), uvijek bi na prvome mjestu trebala biti žrtva i njegovi bližnji pa tek onda javnost i njezin interes.

⁴ <https://www.hnd.hr/kodeks-casti-hrvatskih-novinara> - Kodeks časti hrvatskih novinara skup je uredba prema kojima bi svaki novinar u RH trebao djelovati na moralno ispravan način te navodi dužnosti i prava novinara. Kodeks je donijelo Hrvatsko novinarsko društvo. (dostupno 18. 8. 2020.)

Kako navodi Barović (2011: 119), „Svaki konzument informacija lako će uočiti je li se novinar prema osobama u određenoj kriznoj situaciji ponašao etično, odnosno lako će uočiti je li sačuvan identitet žrtve, vidi li se lice žrtve na snimci ili fotografiji, je li sačuvano dostojanstvo unesrećene osobe i slično.“ Dakle, granice etičnosti u medijima zapravo u velikoj većini slučajeva ovise o publici medija, a samim time one postaju subjektivne. Neki ljudi će smatrati prizore s mjesta krizne situacije neprimjerenima i uznemirujućima, dok je netko gotovo „otporan“ na takve scene te u njima neće vidjeti problem.

Kako navodi Perinić (2011: 134), „nesreće i nezgode skoro da su neizbježne, a na neke smo se toliko „priviknuli“ da i ne izazivaju preveliku pažnju javnosti (npr. automobilske nesreće, ekološki akcidenti manjih razmjera i sl.) osim ukoliko nisu povezane s poznatim osobama, organizacijama i sl.“ Stoga, iako je prikazivanje unesrećenih osoba u automobilskoj ili sličnoj prometnoj nesreći iznimno neetički te moralno upitno, javnost je jednostavno navikla vidati prizore smrskanih automobila zamrljanih krvlju. Nažalost, takve fotografije najviše psihičkog utjecaja imaju na obitelj i poznanike žrtava, no oni nisu u mogućnosti poduzeti gotovo ništa kako bi spriječili širenje takvih prizora u medijima. Mediji se u takvim situacijama i okolnostima pozivaju na slobodu medija koja je određena Zakonom, no sloboda je medija ipak ograničena novinarskom etikom i dobrobiti javnosti. Iako su takve nesreće često od velikog interesa javnosti (jer istraživanja su pokazala kako javnost najviše zanimaju vijesti iz crne kronike), u takvim je situacijama najvažnije imati na umu obitelj i poznanike žrtava. S druge strane, novinarov posao (kao posao javnog djelatnika) također uključuje odgovornost da očuvaju javni mir – svojim vijestima ni u kojem slučaju ne smiju izazivati paniku ili podupirati strah i zabrinutost javnosti.

3.2. Edukacija novinara za krizne situacije u RH

Za potrebe ovog rada provedena je mala analiza studijskih programa izobrazbe medijskih stručnjaka - novinara na sveučilištima i veleučilištima u Republici Hrvatskoj, a zanimalo nas je postoje li kolegiji koji uključuju edukaciju na području izvještavanja u kriznim situacijama u Republici Hrvatskoj. U analizu je bilo uključeno Sveučilište u Zagrebu, Sveučilište Sjever, Sveučilište u Zadru, Filozofski fakultet Osijek i Veleučilište VERN. Sva navedena sveučilišta/veleučilišta nude studij novinarstva. Analiza je provedena pretraživanjem

važućih studijskih programa, njihovih kolegija te plana i programa pojedinog kolegija objavljenih na web stranicama analiziranih ustanova

Tablica 1: Prikaz kolegija vezanih uz krizno komuniciranje na studijima novinarstva u RH

Visokoškolska ustanova	Studij	Kolegij	Semestar/ oblik	Detaljne informacije o kolegiju
Fakultet političkih znanosti u Zagrebu	Preddiplomski sveučilišni studij Novinarstvo; Preddiplomski sveučilišni studij Politologija	Upravljanje krizama	sem. VI, izborni predmet	Upoznavanje studenata s metodama proučavanja suvremenih kriza kao i metodama za prepoznavanje kriznih indikatora; nisu dostupni ishodi učenja, a iz opisa kolegija nije vidljivo da se u okviru kolegija proučavaju načini i oblici medijskog izvještavanja/informiranja o kriznim situacijama
Sveučilište Sjever; Sveučilišni centar u Koprivnici	Preddiplomski sveučilišni studij Komunikologija, mediji i novinarstvo; Diplomski sveučilišni studij Komunikologija, mediji i novinarstvo; Preddiplomski sveučilišni studij Novinarstvo; Diplomski sveučilišni studij Novinarstvo	-	-	Ne postoji nijedan kolegij koji bi se bavio krizama i informiranjem u krizama
Sveučilište u Zadru - Odjel za turizam i komunikacijske znanosti	Zajednički poslijediplomski sveučilišni studij Međunarodni odnosi; Diplomski jednopredmetni studij Novinarstvo i odnosi s javnošću	-	-	Ne postoji nijedan kolegij koji bi se bavio krizama i informiranjem u krizama
Sveučilište Josipa	Diplomski jednopredmetni sveučilišni studij	-	-	Ne postoji nijedan kolegij koji bi se bavio krizama i informiranjem u krizama

Jurja Strossmayera u Osijeku (Privremeni odsjek za kulturu i kreativne industrije)	Mediji i odnosi s javnošću			
Sveučilište VERN	Preddiplomski stručni studij Novinarstva	-	-	Ne postoji nijedan kolegij koji bi se bavio krizama i informiranjem u krizama

Analiza je pokazala kako predmet vezan za krizne situacije nalazimo jedino u okviru nastavnog programa Fakulteta političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu -, no kako se u kolegiju ne navode ishodi učenja, ne možemo sa sigurnošću utvrditi da plan i program obuhvaća nastavne jedinice u vezi medijskog izvještavanja u kriznim situacijama. S obzirom na neizvjesnost koja vlada u pogledu svih aspekata i posljedica u odnosu na trajanje i daljnji tijek odvijanja pandemije COVID-19, te utjecaja koja epidemiološka pravila imaju na tzv. novo normalnu stvarnost i živote svih nas, pretpostavljamo da će se na razini visokog školstva prepoznati potreba za nastavnim sadržajima koji bi se bavili obilježjima i zahtjevima koje se stavljaju pred novinare u pogledu modaliteta i kvalitete medijskih izvještavanja u kriznim situacijama.

4. KOMUNIKACIJA MEDIJA U RIZIČNIM I KRIZNIM SITUACIJAMA

Krizna komunikacija najvažniji je element upravljanja kriznim situacijama bilo kojeg oblika (Holy, 2018). Prije izuma telefona, radija pa čak i mobilnih verzija tih uređaja, krizno komuniciranje prenosilo se poput glasina – susjed susjedu, ili pojedinac grupi, slično komuniciranju u pokušajima spašavanja (Garnett, Kouzmin, 2007). Samim time, prijenos informacija vitalnih za sigurnost javnosti bio je bitno usporen, a isto tako je nakon nekog vremena bila upitna i sama točnost prenesenih informacija. Chung i Lee (2016) navode kako je strategija odgovora na krizu, unutar neke organizacije ili tvrtke, oblik kriznog komuniciranja koja se fokusira na to kako su organizacijski odgovori prikazani publici te kako su poruke ispričane da bi popravile organizacijsku reputaciju, dok je tehnička strategija prevođenja oblik kriznog komuniciranja koja informira publiku tako da se tvrtka fizički obrani od opasnosti te ublaži nepouzdanje koju publika osjeća prema njima (te dvije strategije potpomažu jedna drugoj te se međusobno nadopunjavaju).

Krizno komuniciranje oblik je komunikacije čiji je glavni zadatak pripremiti ili voditi pojedince zahvaćene krizom kako bi ta kriza imala pozitivan ishod te što manje negativnih posljedica. Plenković (2015) nabraja stavke koje će pospješiti pozitivan ishod krizne situacije, a neke od tih stavki su nove tehnologije koje čine krizno komuniciranje jednostavnijim, razlikovanje iznenadne krizne situacije od predvidivih kriznih situacija, izrada plana za uspješno krizno komuniciranje, kao i pomni odabir tima koji će upravljati kriznom komunikacijom te oblikovanje plana i tehnike medijske krizne komunikacije. Neki stručnjaci koji se bave proučavanjem kriznog komuniciranja su utvrdili kako je postojanje online vijesti drugačije od „običnih“ vijesti u tradicionalnim medijima što ima potencijalan utjecaj na menadžment kriznog komuniciranja (Karlsson, 2010). Krizno i hitno rizično komuniciranje obuhvaća hitnost komunikacije u katastrofama s potrebom da se rizici i koristi priopće dionicima krizne situacije, a isto tako i javnosti (Reynolds, Crouse Quinn, 2008).

Rizično komuniciranje (engl. *risk communication*) je oblik komunikacije služba s javnošću u kojem se javnost priprema na neki potencijalni rizik, odnosno krizu. Cole (2008) dijeli rizično komuniciranje na tri podvrste komuniciranja – na brižno, suglasno i krizno

komuniciranje. Brižno komuniciranje se odnosi na rizike koji su otprije poznati publici te rizike za koje su procesi upravljanja znanstveno utvrđeni. Suglasno komuniciranje služi tome da dijeli informacije o riziku koje su i informativne, ali i uvjerljive. Krizno komuniciranje služi za upozoravanje publike na opasnost te da ponudi opcije koje će smanjiti neki rizik. Krizno komuniciranje samo je dio rizičnog komuniciranja, odnosno rizično komuniciranje je širi pojam te se rizično komuniciranje pojavljuje prije kriznog komuniciranja (Jeličić, Blaži, 2016).

Iznenadne krize su krize koje se događaju neočekivano i brzo – u iznenadne krize spadaju prometne nesreće, potresi, smrtni slučajevi, pucanje brana, nagle poplave i slično. Iznenadne krize često su predvidive (ako se radi primjerice o nekoj prirodnoj ili ekološkoj katastrofi), no javnost nije na vrijeme obaviještena kako bi poduzela potrebne mjere opreza za primjerice evakuaciju. Iznenadne krizne situacije događaju se vrlo naglo i snose velik broj žrtava upravo zbog toga što ljudi u tako kratkom vremenskom roku nisu spremni evakuirati ili se barem na vrijeme skloniti na sigurno mjesto od mjesta zahvaćenog nekom krizom (Tomić, Milas, 2006).

Novinarstvo može imati pozitivnu ili negativnu ulogu u širenju zdravstvene informacije na način da medijsko izvještavanje promovira općenito zdravlje ljudi i utječe u tom smislu na javnu debatu o zdravstvenim problemima ili pak na način da senzacionalizira zdravstvene probleme i tako uzrokuje nepotreban strah, pretjeranu zabrinutost ili trajnu nelagodu u javnosti, često u cilju povećanja popularnosti pojedinih medija ili novinara (Berry, Wharf-Higgis, Naylor 2007). Berry, Wharf-Higgis i Naylor (2007) proveli su istraživanje u kojem zaključuju kako se u novinarskim objavama tri puta više spominje tema zdravlja (na primjeru SARS-a) od teme prevencije od bolesti koja u suštini zapravo čuva samo zdravlje, zatim da se u izvještavanju o zdravlju prelazi na aspekt rizika od bolesti te da se koristi određeni „jaki“ jezik. Takva je situacija zabilježena u vezi s izbijanjem salmonele u Kaliforniji 2013. godine. A potpuno je ista situacija s ostalim kriznim situacijama (posebice s pandemijama koje zadnjih nekoliko desetljeća pogađaju svijet).

Osnovna zadaća medija jest prenošenje poruke ciljanoj publici pa su stoga mediji jedna od glavnih karika uspješnog upravljanja kriznom komunikacijom. Ishod krizne situacije može biti pozitivan ili negativan, a ovisi o tome kakav utjecaj kriza ima na javnost. Pozitivnim se ishodom smatra onaj u čijem slučaju javnost neku kriznu situaciju pamti samo kao jedno od životnih iskustava, dok je negativan ishod krizne situacije onaj u čijem slučaju javnost pamti kao veliku tragediju (koja je zahvatila njih ili njima bliske osobe). Uzmemo li za primjer uragan Katrinu iz 2005. godine, vidjet ćemo kako je ishod te krizne situacije bio negativan iako je taj

događaj bio očekivan i predviđan s obzirom na prirodne katastrofe koje su se prethodno tome događale na tom području. Štete su bile velike, ljudi su bili prisiljeni iseliti iz svojih domova, a uragan je za sobom ostavio 1833 žrtve. Cole (2008: 213) smatra kako je „(...) funkcija rizičnog komuniciranja dvostruka. Prvo, javnost bi trebala ponajprije biti upoznata s vjerojatnim rizicima i posljedicama katastrofe. Drugo, ono bi trebalo tražiti pristanak javnosti koji se tiče specifičnog tečaja reakcija i ublažavanja.“ Dakle, kako bi krizna situacija imala pozitivan ishod, ono bi trebalo ponajprije upozoriti ljude na moguću nadolazeću krizu, a nakon toga bi trebalo ponuditi publici tečajeve ili besplatne satove pripreme ili učenja o postupcima u takvim situacijama koji bi ih pripremili na moguću nadolazeću krizu.

Garnett (2007) razlikuje četiri različite dimenzije razumijevanja krizno komuniciranje:

1. krizno komuniciranje kao interpersonalan utjecaj,
2. krizno komuniciranje kao odnosi s medijima,
3. krizno komuniciranje kao tehnološki prikaz te
4. krizno komuniciranje kao međuorganizacijsko umrežavanje.

Kako bi krizno komuniciranje bilo uspješno i pozitivno, potrebno je postići pozitivan ishod u sva četiri pogleda. Dakle, za uspješno krizno komuniciranje s javnošću, odnosno javnošću, mora biti uspostavljen dobar kontakt sa svim pojedincima s nekog područja koje je zahvaćeno krizom.

Jeličić i Blaži (2016: 447) navode kako su „mediji izvor informacija vezanih uz krizu i umiruju zabrinute građane, odnosno obavljaju svoju javnu funkciju.“ Mediji su glavni izvor informacija kojima bi građani trebali vjerovati u svakoj kriznoj situaciji. Oni iznose osnovne informacije ne ostavljajući prostora za špekulacije ni glasine, a ujedno donose i prve obavijesti o situaciji i upute kako bi se individualne osobe trebale ponašati u određenoj kriznoj situaciji. Karlsson (2010) navodi kako su *mainstream* mediji imali te i dalje imaju ključnu ulogu u kriznom komuniciranju zbog toga što i dalje dominiraju kao glavni izvori u sferi blogova. *Mainstream* mediji svojim korisnicima nude platforme na kojima mogu sudjelovati u postavljanju medijskog okvira u kojima su predstavljeni i razumjeti problemi i krize.

U kontekstu kriznog komuniciranja, participativno novinarstvo podrazumijeva da bi se, kako bi se informacija proširila, organizacije uključene u krizu mogle potencijalno suočavati s tisućama korisnika medija te samim time i njihovom konkurencijom, koji mogu iznijeti svoje mišljenje i viđenje tih kriza u kontekstu vijesti koje su vidljive svim korisnicima internetskih portala, kao i samim novinarima. Stoga, participativno, odnosno građansko novinarstvo rezultira time da novinski mediji u određenoj mjeri gube kontrolu nad onime što se objavljuje

kao vijest kao i nad kontekstima u kojima se vijest prezentira, dopuštajući korisnicima da ih komentiraju te da doprinose izvještavanju o nesrećama i manjim problemima, što bi trebalo imati u vidu u pokušaju sagledavanja obilježja sveukupnog medijskog izvještavanja.

Unatoč svemu navedenome, kada se priča o medijima u kriznim situacijama, u nekim istraživanjima oni su prikazani u negativnom svjetlu: kao traženje senzacija, uvećavanje anegdotskih priča (posebice o tome tko je kriv), mediji stoje na putu spasilačkim radnicima, ponavljaju iste slike (npr. avioni koji su udarali u kule blizance Svjetskog trgovačkog centra), razdvajaju posljedice katastrofe na fizičko i psihičko zdravlje (pri čemu se nikakva pozornost ne obraća na suočavanje žrtava s prikazima tragedije koju su preživjeli) te činjenica da mediji stvaraju nove sindrome (primjerice takozvani „sindrom Svjetskog trgovačkog centra“) (Vasterman, 2005).

4.1. Televizijsko novinarstvo

Brezinščak (2017.: 8) u svom radu navodi kako bi „javna televizija trebala biti spoj svih kodeksa i zakona vezanih uz medije. Ona bi trebala donositi točne i pouzdane informacije, poticati razvoj ideja i komunikaciju s publikom te nepristrano izvještavati svoju publiku“. Dakle, sadržaji na televiziji trebali bi se kreirati prema osnovnim postavkama profesije novinarstva. Svaki sadržaj na televiziji ostavlja neki dojam ili utisak na gledatelje. Televizijski sadržaji bi trebali prije svega prenositi istinitu, ažurnu, provjerenu i potpunu informaciju, a pri tome bi novinari trebali obraćati pozornost na zaštitu čovjeka (žrtve), njegovo dostojanstvo i njegova ljudska prava, kao i pravo na privatnost (Brezinščak, 2017).

Televizija je medij u kojem prevladava vizualni dio vijesti. Dakle, u televizijskom je novinarstvu važnija slika, odnosno video nego zvuk. Stoga se na televiziji nerijetko prikazuju fotografije i video sadržaji koji su uznemirujući. Oni također mogu biti vrlo emocionalni kao što su prirodne katastrofe ili nesreće u prometu koje za sobom ostavljaju ljudske žrtve. Bitno je napomenuti kako isti sadržaji nemaju jednak utjecaj na sve čitatelje – primjerice, prikaz avionske nesreće kod nekih ljudi će izazvati stres ili čak napad panike, dok će kod nekih izazvati blagu nelagodu, a neki ljudi pak neće uopće reagirati negativnim emocijama na takve sadržaje. Dakle, prilikom kreiranja sadržaja za televiziju bitno je imati na umu kako je publika različita te kako svaki pojedinac različito reagira na određene prikaze. Na pitanje zašto publika percipira istu vijest na različite načine odgovara Miller (2007: 28) „Jedan od razloga zašto bi vijest mogla

utjecati na to kako ljudi kognitivno obrađuju televizijske vijesti je zbog želje za stjecanjem znanja o trenutnim događajima. Drugi razlog, međutim, ide još više unatrag vremena, kad je prisustvovanje novim i potencijalno prijetećim događajima u okolini bilo pitanje preživljavanja.“

Kako navodi Coleman (2006: 1), „novinarske projekcije ljutnje, straha ili stresa mogu izazvati iste osjećaje kod gledatelja (Englis, 1994.), a ako javnost primijeti da novinari pokazuju pristranost u izvještavanju, onda pati kredibilitet medija (American Society of Newspaper Editors, 1999.). Središnje je istraživačko pitanje jesu li emiteri pokazali značajno pozitivno i negativno neverbalno ponašanje.“ Dakle, neverbalna komunikacija novinara prilikom izvještavanja ima velik utjecaj na recepciju objava u medijima. Unatoč širokoj posvećenosti industrije cilju ne pokazivanja osjećaja, novinari u medijima nisu uvijek uspješni u izražavanju svog neverbalnog ponašanja. Kada je prvi zrakoplov udario u Svjetski trgovinski centar, novinari koji su izvještavali o vijestima bili su usredotočeni na dobivanje točnih informacija i njihovo uklanjanje. Tek su u drugoj fazi, u kojoj se novinari okrenuli smislenom izlazu iz situacije, imali vremena i motivacije da razmotre ogromnost situacije. Tek nakon što se događaj dogodio i nije se više ništa događalo, novinari su počeli razmišljati o implikacijama tako velikog, planiranog poduhvata u pokušaju da ga shvati publika. U ovom drugom razdoblju izgubili su svoje profesionalno ponašanje i počeli osjećati, i nekontrolirano izražavati, emocije. Ovaj fenomen nalikuje radu s drugim profesionalcima u tako traumatičnim situacijama. Studija je utvrdila da su televizijske stanice na velikoj razini pokazale neverbalno ponašanje, koje je bilo negativno ili pozitivno, a ne neutralno tijekom prva 24 sata prikazivanja terorističkih napada 11. rujna. Tijekom ostalih 8 sati praćenja, radiotelevizijske stanice su najmanje mogle kontrolirati svoje neverbalne izraze nego u prvom i trećem 8-satnom razdoblju (Coleman, 2006).

Javljanje uživo (eng. live news) nastalo je bitnim razvojem televizijskog novinarstva, a samim time i potrebom da različite televizijske kuće konstantno uvode novosti u svoje programe kako bi postizale veću gledanost od svojih konkurenata. Uvođenjem prijenosa vijesti uživo, odnosno s lica mjesta događaja, televizijske kuće u svoje su programe dovele reformu vijesti i samog sadržaja kojeg emitira (Gao, 2018). Televizijske kuće u Sjedinjenim Američkim Državama nastoje što više sadržaja vijesti prenositi uživo, dok se neke televizijske postaje bave samo prenošenjem vijesti uživo (Perišin, 2010). Prenosjenje vijesti uživo od iznimne je važnosti posebice u kriznim situacijama. Takva vrsta novinarstva omogućuje instantno javljanje s mjesta događaja, a daje prvu sliku publici o tome događaju te prve informacije od strane službenika

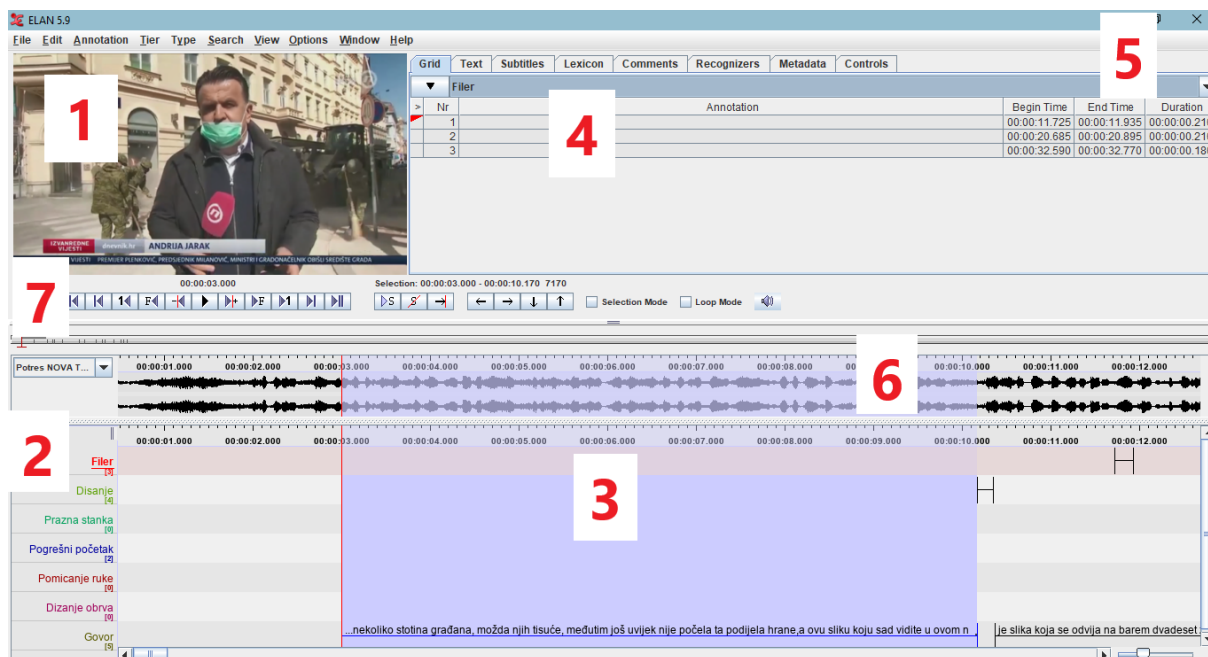
(poput policije, vatrogasaca i slično). U kriznim situacijama javljanje s mjesta nesreće od velike je važnosti zbog toga što tada nema prostora za razvoj glasina o krizi, a publika može sama prosuditi situaciju na temelju onoga što kamera u takvim vijestima prikazuje. S druge strane, prijenos vijesti uživo može utjecati negativno na cjelokupnu situaciju – primjerice u terorističkim napadima. U takvim situacijama postoji mogućnost širenja informacija od kojih bi teroristi mogli imati koristi, a koje bi automatski ugrožavale velik broj ljudi (Plance, 2012). Gao (2018: 928) potiče televizijske kuće na povećanje minutaže vijesti uživo – „Bez vremenske razlike i bez pogreške uživo emitirajte, neka publika osjeti najdirektniju pravovremenost, integraciju i stvarnost. Kao medij s jakim propagandnim karakteristikama, čak i ako se vijesti emitiraju nakon najbržeg uređivanja, autentičnost vijesti publika će neizbježno ispitivati“. Publika će više vjerovati vijestima koje su prenesene izravno s mjesta događaja, a samim time će televizija (kao medij i kao zasebna jedinica) postizati veću gledanost i popularnost.

Prema recentnim podacima (Reutersov Digital News Report za 2020. g) u Republici Hrvatskoj televizija kao news medij i dalje čvrsto drži prva tri mjesta gledanosti, a važnost javne televizije u vremenima iznenadnih kriza je također značajna. Za potrebe ovoga rada i mi smo se fokusirali na televizijsko izvještavanje novinara, jer smatramo kako takvo izvještavanje ima najveći doseg

5. ELAN – *LINGUISTIC ANNOTATOR SOFTWARE*

ELAN (*EUDICO Linguistic Annotator*) je računalni softver kojeg je proizveo institut *Max Planck Institute for Psycholinguistics (The Language Archive)* u Nizozemskoj. ELAN je anotacijski alat za audio i video zapise. Softver ima više namjena od kojih je jedna konverzacijska analiza video i audio zapisa. Jedna od osnovnih mogućnosti ELAN-a jest stvaranje bilješki o promatranom video i audio zapisu. Uz to, softver omogućuje nekoliko načina pregleda bilješki gdje je svaki pregled povezan i sinkroniziran s vremenskom trakom promatranog medija. Pomoću ELAN-a moguće je dodati neograničen broj tekstualnih napomena u audio i/ili video zapise. Bilješka može biti rečenica, riječ ili komentar, prijevod ili opis bilo koje značajke promatrane u te dvije vrste medija. Bilješke se također mogu stvoriti u više slojeva koje su hijerarhijski poredane. Softver je moguće koristiti za anotaciju audio i video sadržaja, za transkripciju nečijeg govora, pa čak i za samoanalizu vlastitog ponašanja u određenim situacijama.⁵ Iako softver nema mogućnost automatske transkripcije (transkripcije audio-vizualnog sadržaja koju bi sam bilježio), on ima osnovne funkcije koje su u potpunosti prilagodljive bilo kojem načinu upotrebe ovisno o potrebama korisnika. Formati audiovizualnog sadržaja potrebni za analizu su .mp4 (video) i .wav (audio). Ta dva formata se učitaju u softver i učitani je sadržaj tada spreman za analizu. Idealna vrsta sadržaja koji se promatra je onaj s jednim sugovornikom (pa se promatra njegov verbalni ili neverbalni govor), a sadržaj je kompliciraniji za analizu kada ima više govornika. Transkripcija sadržaja se vrši tako da se unosi u prostor takozvanog *tier*-a, a ti *tier*-ovi se samostalno unose ovisno o potrebama korisnika. Softver ima mogućnost izvoza sadržaja u tekstualnom obliku (u *NotePad*-u ili *Microsoft Word*-u) (Aljukić, 2018.). Na korištenje ovog softvera odlučili smo se zbog toga što je vrlo jednostavan za korištenje, sadrži raznolike korisne opcije, prilagodljiv je našim potrebama te je besplatan. Također, pri odluci za korištenje ovog programa pridonijele su i mnogobrojne pozitivne recenzije korisnika, kao i besplatne upute za korištenje istog. Isto tako, program je korišten kao tema disertacije u okviru medija koja je korištena za pisanje ovog rada.

⁵ <https://archive.mpi.nl/tla/elan> - ELAN je računalni softver za anotaciju audio i video sadržaja. Koristi se za analizu takvih sadržaja kako bi se dobio što pregledniji ispis bilježaka. (dostupno 12. 8. 2020.)

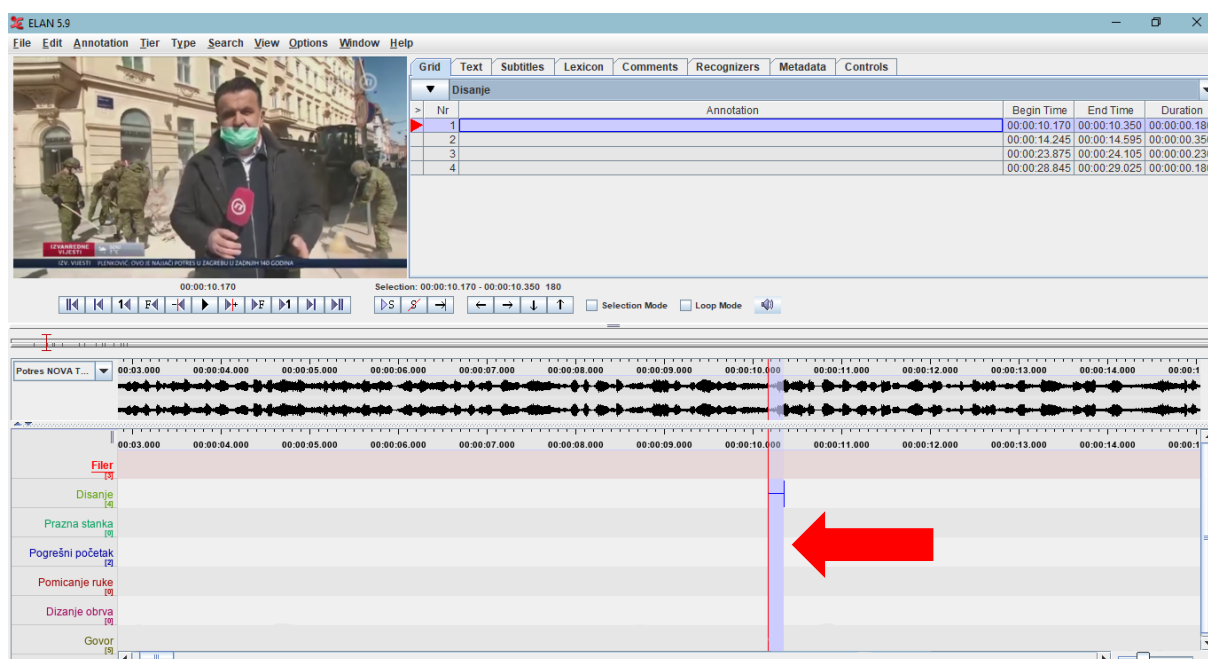
Slika 1: Početna radna površina računalnoga programa ELAN - Linguistic Annotator

Na slici 1 je prikazan početni zaslon nakon otvaranja ELAN softvera. Brojem 1 označen je audio-vizualni sadržaj koji se analizira. Brzina video sadržaja se također može ubrzati ili usporiti, ovisno o potrebi korisnika. Također, moguće je pregledavati video sadržaj sekundu po sekundu ili pak kadar po kadar. Video sadržaj moguće je i pauzirati po potrebi. Brojem 2 označeni su analitički redovi koje korisnik koji analizira audio/video zapis sam kreira i daje nazive, a njih je također moguće prema potrebi svrstavati u podskupine radi bolje i preglednije organizacije. Brojem 3 označen je primjer konstrukcijske komunikacijske jedinice (engl. *turn constructional unit* – skraćeno TCU) u analitičkom redu. Broj 4 označava mrežni prikaz svih TCU pripadajuće promatrane neverbalne značajke, s trenutačno označenom TCU (u ovom slučaju stanka u obliku filera). Brojem 5 označen je ukupni vremenski period trajanja pojedinačne TCU, s vremenom početka i kraja označene neverbalne značajke. Broj 6 označava označivač trajanja TCU na klizaču, a brojem 7 je označen klizač na radnoj traci (s mogućnošću gušćeg ili šireg prikaza) (Aljukić, 2018).

5.1. Pojedine funkcionalnosti softvera ELAN

5.1.1. Segmentacija

Segmentacija je naziv za određivanje trajanja (segmenta; udjela) neke značajke u analizi audio-video zapisa koji je omogućen na klizaču koji prikazuje oblik zvučnog vala. Prilikom odabira nekog vremenskog perioda, odnosno segmenta, taj se dio zapisa označi svijetloplavom bojom. Nakon označavanja segmenta, njega je moguće anotirati ili postoji mogućnost njegove transkripcije.⁶

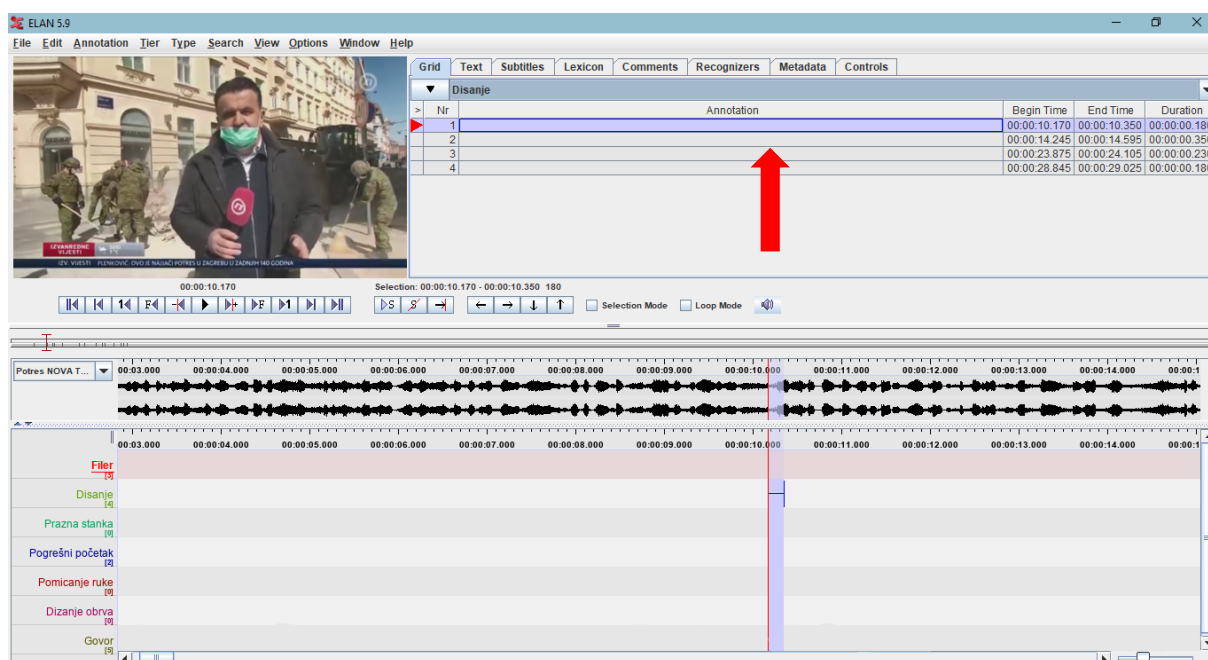
Slika 2: Primjer segmentacije u ELAN-u

5.1.2. Anotacija

Anotacija u softveru ELAN odnosi se na povezivanje naziva (u ovome slučaju) neverbalnih značajki s vremenskim periodom u kojem se ta značajka dogodila. Prilikom analize audio-vizualnih sadržaja u ELAN-u određuju se značajke koje će se posebno promatrati i

⁶ <https://archive.mpi.nl/tla/elan/documentation> - ELAN ima više različitih mogućnosti i načina uporabe, no to ovisi o korisniku i njegovim potrebama te svrhe u koju se softver koristi. (dostupno 12. 8. 2020.)

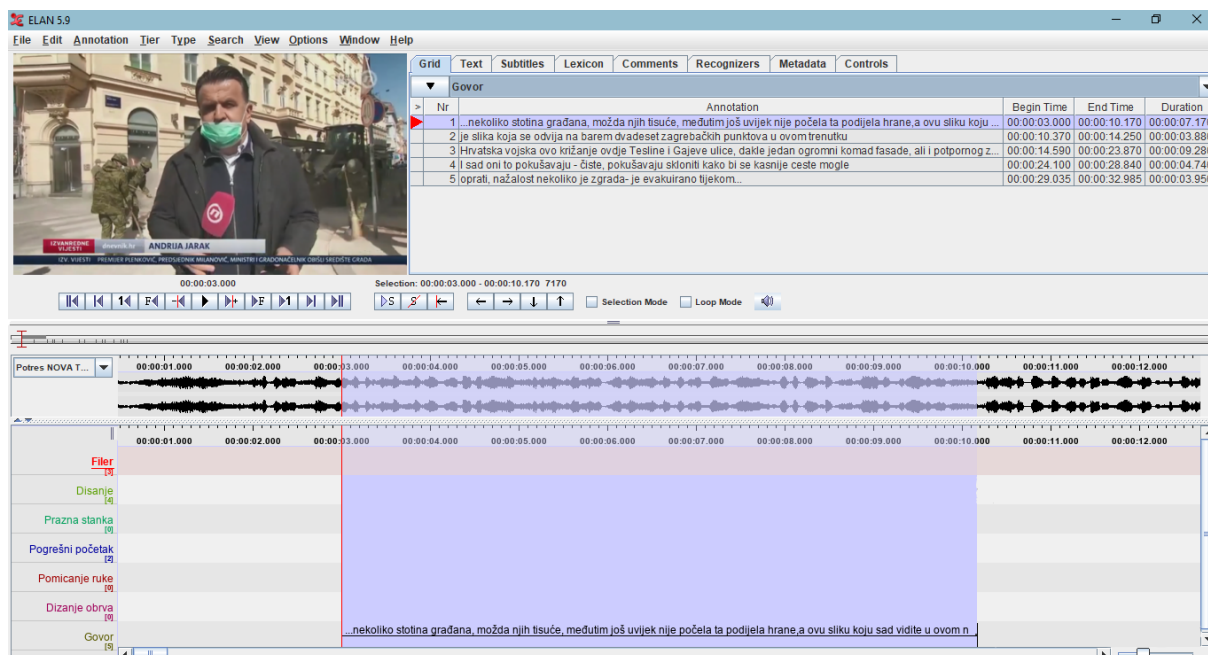
bilježiti tijekom cjelokupne analize. Nakon izdvajanja tih značajki, one se imenuju i pridodaju se među analitičke redove (engl. *tiers and types*). Kada se tijekom analize pojavi određena promatrana značajka u audio-video zapisu, ona se označava na klizaču koji prikazuje oblik zvučno vala te se dvoklikom miša označuje u analitičkom redu pojedine anotacije. Primjerice, prilikom stanke za disanje se označava taj vremenski period na klizaču zvučnog vala te se dvoklikom označi redak pod nazivom „Disanje“. ⁴

Slika 3: Primjer anotacije u ELAN-u

5.1.3. Transkripcija

Transkripcija audio-vizualnog sadržaja odnosi se na pisano predstavljanje izgovorenog teksta od strane promatranog govornika u analiziranome videozapisu. Dakle, drugim riječima, transkripcija sadržaja je pisanje teksta kojeg govornik izgovara. U ELAN-u se transkripcija na najlakši način vrši tako da se odabere vremenski period izgovaranja teksta od strane govornika, taj period se označava na klizaču koji prikazuje oblik zvučnog vala (na slici označeno brojem 6) te se u analitičkome redu nazvanom „Govor“ upisuje izgovoreni tekst govornika. ⁴

Slika 4: Primjer transkripcije u ELAN-u

Segmentacija, anotacija i transkripcija osnovne su funkcije softvera ELAN, a one imaju više načina upotrebe koji ovise o korisniku. ⁴

5.2. Konverzacijska analiza kao nekritička metoda

Konverzacijska analiza je analiza govora u kojoj su uključeni i elementi verbalne kao i elementi neverbalne komunikacije. U KA se omogućuje analiza svih aspekata govora, bilo da se radi o jednoj ili više osoba. Cilj konverzacijske analize jest proučiti načine na koji sudionici nekog govora ili razgovora reagiraju (verbalno i neverbalno) jedni na druge te kako uspostavljaju međusobnu komunikaciju (Aljukić, 2015).

Konverzacijska je analiza zapravo analiza jezika tijekom njegove uporabe. Važno napomenuti kako se konverzacijska analiza upotrebljava u svakodnevnoj upotrebi, a s ciljem kako bi se utvrdile neke od značajki govora – u te značajke spadaju primjerice struktura govora, uređenost, tečnost i slično. Kritička konverzacijska analiza odnosi se na analizu verbalnog i neverbalnog govora uz povezivanje s ostalim humanističkim i socijalnim znanostima. Primjerice, u kritičkoj se konverzacijskoj analizi daje kontekst, ukupnost društvenih,

povijesnih, kulturoloških činjenica i odnosa iza učestalosti govornikovog korištenja određenih gesta s obzirom na kulturološku pozadinu koju govornik posjeduje. S druge strane, nekritička konverzacijska analiza se odnosi na jednostavniji oblik komunikacijske analize u kojoj se analizira sam govor bez traženja objašnjenja zašto se neka gesta pojavljuje učestalije kod jednog govornika nego kod drugog govornika (Billig, 1999). Stoga, AV sadržaji koji su korišteni kao uzorci u ovome radu su analizirani bez obzira na kontekst, pozadinu i pozadinske kulturološke činjenice u kojima je materijal nastajao.

Kako bi konverzacijska analiza bila potpuna, osoba koja analizira neki govor ili razgovor mora se usredotočiti na sve pokrete i govornika (kao i njegovih sugovornika) te na sve lingvističke i paralingvističke značajke tog govora ili razgovora (Aljukić, 2015).

Isto tako, kako bismo pokušali utvrditi razliku između obilježja neverbalne komunikacije novinara u svakodnevnom izvještavanju i istih tih novinara u izvještavanju uživo s mjesta događaja krizne situacije, uzeli smo dostupne video primjere izvještavanja tih istih novinara (Ruža Ištuk, Andrija Jarak, Petar Vlahov, Dino Goleš, Ilija Radić i Matea Damjanović) u svakodnevnim situacijama, odnosno u njihovom ležernijem okruženju na televiziji.

6. METODOLOŠKI OKVIR RADA

6.1. Svrha i ciljevi

U navedenom problemskom okviru, u ovome se radu želi istražiti neka neverbalna obilježja hrvatskih novinara u inicijalnom televizijskom izvještavanju uživo o iznenadnim kriznim situacijama (COVID-19 pandemija i potres u Zagrebu 22.03.2020), pri čemu će se upotrijebiti neke funkcionalnosti analitičkog softvera ELAN.

Opći cilj rada je ustanoviti obilježja zabilježenih paralingvističkih sredstava i neverbalnih znakova u inicijalnom medijskom televizijskom izvještavanju.

Specifičnim ciljevima želimo istražiti utječu li neka obilježja neverbalne komunikacije na:

- postizanje osnovnih zadaća medijskog izvještavanja u (iznenadnim) kriznim situacijama,
- komunikacijske kompetencije novinara,
- pozitivnu , odnosno negativnu recepciju medijskog izvještavanja u iznenadnim kriznim situacijama.

Na osnovu postavljene svrhe i ciljeva, definirana su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Jesu li hrvatski novinari educirani za izvještavanje u (iznenadnim) kriznim situacijama?
2. Koji su najčešći elementi neverbalne komunikacije u promatranim primjerima?
3. Kakva je struktura i učestalost elementa prekidanja tečnosti u odabranim primjerima?
4. Koja su metrijska obilježja stanke (tihe pauze, disanje i punjene pauze) u govoru u odabranim primjerima?
5. Možemo li ocijeniti komunikacijske kompetencije novinara u odnosu na situacijski kontekst, razinu stresa i pripremljenost zadatka?
6. Jesu li hrvatski novinari educirani za izvještavanje u (iznenadnim) kriznim situacijama?

6.2. Opis uzorka

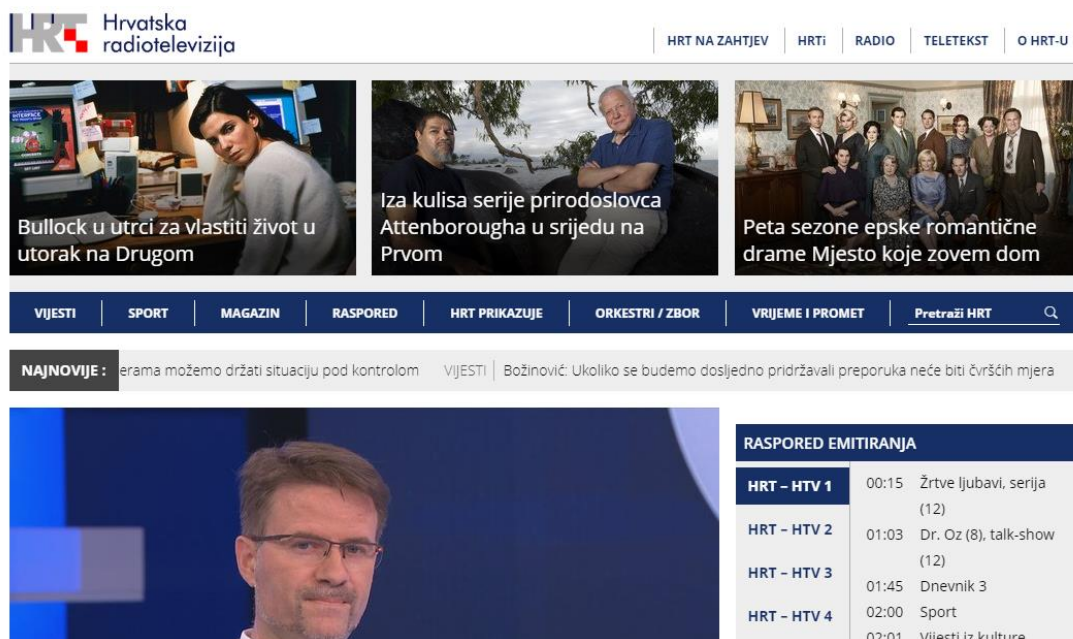
Za istraživanje provedeno u ovome radu koristili smo namjerni uzorak od ukupno 12 video isječaka medijskih izvještavanja iznenadnih kriznih situacija u Hrvatskoj u trajanju od 30

sekundi. Video isječci su preuzeti iz dostupnog informativnog sadržaja (vijesti) vezanih uz pojavu bolesti COVID-19 u Hrvatskoj te uz potres koji se dogodio u Zagrebu 22. ožujka 2020. godine. U uzorak smo uključili video isječke izvještavanja uživo koje su emitirale tri hrvatske televizijske postaje – Hrvatska radiotelevizija, RTL i NovaTV. U uzorku izvještavanja tijekom prvog zabilježenog slučaja bolesti COVID-19 dana 25. veljače 2020. u Hrvatskoj kao novinari se javljaju Ruža Ištuk (HRT), Dino Goleš (NovaTV) i Matea Damjanović (RTL). U uzorku izvještavanja nakon potresa u su novinari su bili Andrija Jarak (NovaTV), Petar Vlahov (HRT) i Ilija Radić (RTL). Kao referentna vrijednost primjera za usporedbu obilježja izvještavanja svih šestero obuhvaćenih novinara u nekim situacijama koje nisu krizne poslužile su nam neke njihove emisije (o svakodnevnim, ili „ležernijim“ temama ili studijske emisije, za koje su bili unaprijed pripremljeni). Video isječci preuzeti su sa službenih stranica navedenih radiotelevizijskih kuća (HRT, RTL i NovaTV).

6.2.1. HRT uzorak

Uzorak video isječaka koji se odnosi na Primjer 1 i Primjer 2 prikupljeni su sa službenih stranica Hrvatske radiotelevizije (<https://www.hrt.hr/hrt/o-hrt-u/>). Hrvatska radiotelevizija (skraćeno HRT) u državnom je vlasništvu, a Vlada Republike Hrvatske ostvaruje sva osnivačka prava nad tom javnom ustanovom. Djelatnost Hrvatske radiotelevizije vodi se sukladno Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji. Tijela HRT-a su Glavni ravnatelj HRT-a, Ravnateljstvo HRT-a, Programsko vijeće HRT-a i Nadzorni odbor HRT-a. Hrvatska radiotelevizija ima tri nacionalne radiopostaje - Prvi program Hrvatskoga radija (HRT – HR 1), Drugi program Hrvatskoga radija (HRT – HR 2) i Treći program Hrvatskoga radija (HRT – HR 3), osam regionalnih radiopostaja (HRT – Radio Dubrovnik, HRT – Radio Knin, HRT – Radio Osijek, HRT – Radio Pula, HRT – Radio Rijeka, HRT – Radio Sljeme, HRT – Radio Split, HRT – Radio Zadar) i osam regionalnih centara, četiri zemaljska televizijska programa (Prvi program Hrvatske televizije (HRT – HTV 1), Drugi program Hrvatske televizije (HRT – HTV 2), Treći program Hrvatske televizije (HRT – HTV 3) i Četvrti program Hrvatske televizije (HRT – HTV 4)). Prema istraživanju Agencije za elektroničke medije za 2019. godinu, HRT se nalazi na drugome mjestu ljestvice najgledanijih hrvatskih televizijskih kanala.⁷

⁷ <https://www.aem.hr/en/vijesti/analiza-gledanosti-televizijskog-programa/> - Agencija za elektroničke medije (AEM) je neovisno regulatorno tijelo koje promiče javni interes i pluralizam medija, stručnim i transparentnim

Slika 5: Primjer naslovnice internetske stranice HRT-a

U primjeru izvještavanja o kriznoj situaciji s Hrvatske radiotelevizije tijekom prvog slučaja zaraze koronavirusom u Republici Hrvatskoj, s mjesta događaja izvještava novinarka Ruža Ištuk. Ona je dugogodišnja novinarka HRT-a koja se bavi temama s područja zdravstva, a najčešće se javlja uživo s mjesta nekog događaja. U primjeru izvještavanja s mjesta događaja krizne situacije potresa u Zagrebu 22. ožujka 2020. godine uživo se javlja novinar Petar Vlahov. Petar Vlahov je dugogodišnji televizijski voditelj koji je tijekom svoje karijere imao nekoliko autorskih emisija poput primjerice „Drugo lice“. Izvještava iz studija, a po potrebi izvještava i uživo s mjesta događaja. Neposredno nakon potresa u Zagrebu Petar Vlahov je izvještavao iz pogođenog centra grada.

6.2.2. NovaTV uzorak

Uzorci AV sadržaja koji se odnose na Primjer 3 i Primjer 4 također su prikupljeni sa službenih stranica društvenih mreža NoveTV (<https://novatv.dnevnik.hr/>). NovaTV prva je komercijalna televizija s nacionalnom koncesijom. Emitiranje NoveTV počinje sredinom 2000.

djelovanjem opravdava povjerenje javnosti, potiče medijsku pismenost, stvara uvjete za proizvodnju kvalitetnog hrvatskog audiovizualnog sadržaja te osigurava ravnopravne uvjete za razvoj medija i medijskih sloboda.

godine, a prema podacima AEM, za 2019. godinu NovaTV je prvi po redu televizijski program po gledanosti.

Slika 6: Primjer naslovnice internetske stranice NoveTV

U primjeru izvještavanja uživo s mjesta događaja za NovuTV u slučaju prvog pacijenta pozitivnog na koronavirus u Republici Hrvatskoj izvještava Dino Goleš. On je televizijski novinar koji nerijetko izvještava u informativnome programu NoveTV. U petome primjeru u ovome radu uživo se javlja novinar Dino Goleš nakon potvrđivanja prvog slučaja koronavirusa u Hrvatskoj. U sedmome primjeru u ovome istraživanju proučavat će se neki neverbalni elementi i paralingvistička sredstva u izvještavanju novinara Andrije Jarka. Andrija Jarak novinar je NoveTV, a poznat je po izvještavanju uživo.

6.2.3. RTL uzorak

RTL je druga po redu komercijalna televizija s koncesijom u Hrvatskoj (<https://www.rtl.hr/>). S emitiranjem je počela 2004. godine, a većina sadržaja kojeg emitiraju na RTL-u je zabavno-edukativna. Prema podacima AEM za 2019. godinu, RTL zauzima treće mjesto na ljestvici po gledanosti. S emitiranjem počinje 2003. godine, a 99.9 % je pod vlasništvom RTL Group Central.

Slika 7: Primjer naslovnice internetske stranice RTL-a

Matea Damjanović jedna je od novinarki RTL-a koja izvještava uživo, a ona u AV uzorku izvještava o prvome pacijentu zaraženome koronavirusom. Ilija Radić poznati novinar RTL-a, a većinom izvještava uživo. Rijetko kad izvještava iz studija. U ovome uzorku on izvještava uživo na temu potresa u Zagrebu.

6.3. Metode prikupljanja i obrade podataka

Za provedbu istraživanja, odnosno analize kao uzorak smo koristili video/audio sadržaje, a kao točku mjerenja smo uzeli prvo izvještavanje uživo koje su emitirale tri najgledanije hrvatske televizijske postaje (NovaTV i HRT i RTL,) u dvije iznenadne krizne situacije – prvi detektirani slučaj koronavirusa u Hrvatskoj 25.2.2020. i potres u Zagrebu 22.3.2020. Pri selekciji AV materijala, osim definiranih točaka mjerenja, kao glavni kriterij je bila dostupnost AV materijala. Audio-video materijali preuzeti su sa službenih stranica (društvenih mreža) pojedinih televizijskih kuća. AV materijali su izrezani u segmente koji traju 30 sekundi radi lakše, detaljnije i točnije analize.

U ovome se radu provodi analiza nekih paralingvističkih sredstava i neverbalnih znakova kojeg uočavamo kod odabranih novinara u video isječcima izvještavanja u iznenadnoj kriznoj situaciji. Obrada podataka je provedena uz pomoć ELAN softvera za anotaciju audio i video sadržaja, a osnovne postavke za analizu (poput određenih neverbalnih ili paralingvističkih elemenata) utvrđene su na temelju proučavanja stručne literature s tih područja. Za potrebe

ovog rada odlučili smo se za istraživanje nekih od neverbalnih znakova (pokreti ruke i dizanje obrva) – prema Etuaho (2012), pokreti obrva pokazali su se, međutim, vrlo važnim dijelom neverbalne signalizacije u emitiranju vijesti, pa su se koristili ne samo za ritam, već i za naglašavanje slogova, riječi ili čak i duljih izgovora govora. Ostali neverbalni signali poput pokreta tijela i ruku također su važni dio niza načina komuniciranja novinara. Uz pokrete obrva, odlučili smo se za analizu pokreta ruku jer se pokretima ruku (prema Vukić, 2015) tzv. *dirigentima* (gestovnim podupiranjem govora, npr. ritma) naglašavaju određeni dijelovi rečenica, a samim time govor izgleda uvjerljivije i prirodnije.

U procesu obrade materijala, nakon detaljnog upoznavanja s radom softverskog alata ELAN, prvo smo u AV materijalima segmentirali i anotirali pauze (fileri, disanje i kratke pauze) te izvršili transkripciju govora pojedinog novinara. Nakon transkripcije govora analizirali smo neverbalne znakove kojima su se novinari koristili prilikom izvještavanja.

6.4. Etičke napomene i metodološka ograničenja

S obzirom da se radi o javno dostupnom digitalnom materijalu, za potrebe ovog istraživanja nije bilo potrebno tražiti pristanak ispitanika. Ističemo kako uzorak AV sadržaja nije izabran kako bi narušavao ugled novinara ili medija, a svaka anotacija, segmentacija i transkripcija odgovara pojedinim analiziranim segmentima.

Metodološka ograničenja u istraživanju provedenom u ovome radu se ponajprije odnose na uspješnost primjene i prilagodbe funkcionalnosti računalnog programa ELAN potrebama rada. Primjerice, softver ELAN nema mogućnost mjerenja jačine glasa, stoga je proučavanje jačine glasa prilikom govora u odabranim primjerima bila nemoguća. S druge strane, softver ELAN nudi različite ostale mogućnosti poput primjerice mjerenja vremena (samim time i zapisivanjem vremenskih perioda) u milisekundama, što je od velike važnosti za ciljeve ovog rada. Zatim, ograničenje se odnosi na namjeran i mali uzorak video/audio zapisa. Veće poteškoće u postupku uzorkovanja pričinjavala je činjenica da nisu svi ciljani zapisi bili javno dostupni, a oni koji jesu, nisu svi udovoljavali kriteriju kvalitete za provedbu analize.

Valja reći i kako, primjerice, javna televizija, niti na obrazloženi zahtjev, nije omogućila studentici besplatno korištenje konkretnih AV segmenta (ispod jedne minute trajanja) bez naplate. Isto tako, pojedini kontaktirani (k tomu, i nagrađivani) novinari se nisu odazvali niti na studentsku niti na mentoričinu molbu za suradnjom u vezi pribavljanja referentnog materijala.

Osim toga, u analizu nije bilo moguće uključiti brojne lokalne televizijske kuće/postaje - što bi možda rezultiralo drugačijim nalazima - iz razloga jer ne pohranjuju, odnosno, nemaju objavljene video zapise konkretnih izvještavanja u točkama mjerenja iznenadnih kriznih situacija koje smo analizirali u ovome istraživanju.

7. REZULTATI I DISKUSIJA

U softverskoj analizi navedenih video isječaka istraživali smo elemente paralingvističkih sredstva (stanke – fileri, disanje, prazna stanka i pogrešni početak) te neverbalne znakove (geste – micanje ruke i mimiku – dizanje obrva) zbog toga što su ti elementi najzastupljeniji u navedenim primjerima. Fileri se odnose na stanke u kojima se popunjava prazan prostor između riječi kada govornik razmišlja o sljedećoj riječi (u takvim se stankama koriste poštapalice „um“ i „uh“), stanka za disanje je ona tijekom koje govornik uzima dah ili izdiše, prazna stanka se odnosi na stanku koja označava kraj rečenice (služi kao točka), dok se pogrešni početak odnosi na stanku koja nastaje nakon što je govornik upotrijebio pogrešnu riječ te nakon nje slijedi ispravak netočne riječi. Micanjem ruke smatra se svako pomicanje jedne ruke od druge ruke ili mikrofona kojeg novinar pridržava tijekom izvještavanja.

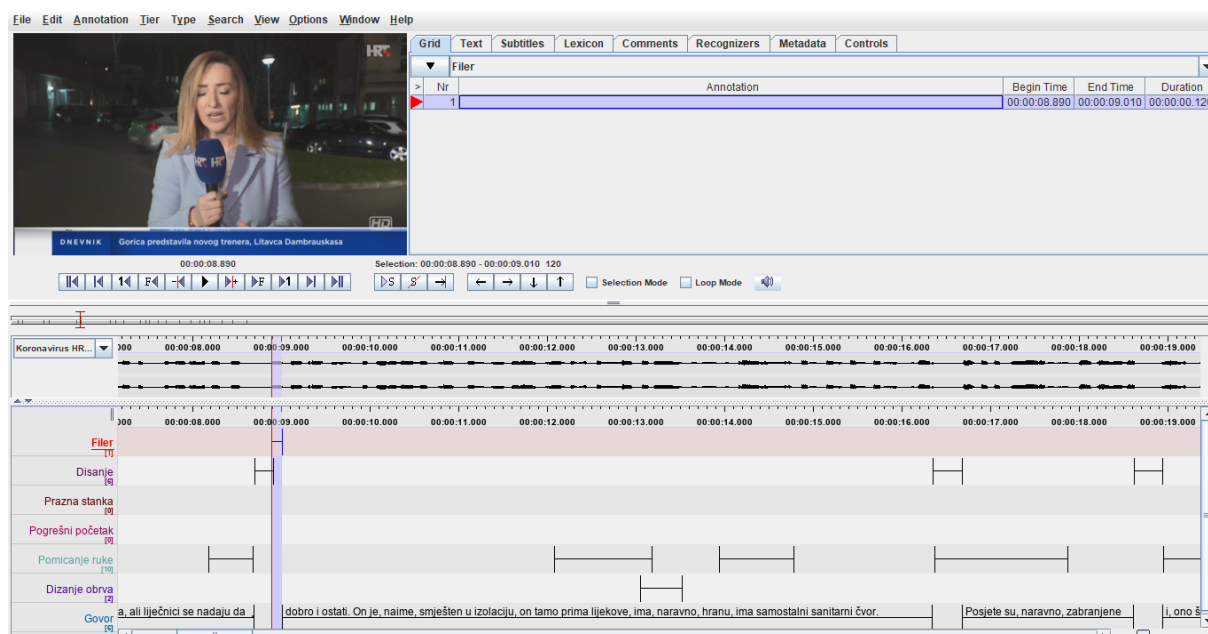
7.1. Primjer 1 – Izvještavanje novinarke HRT, gđe Ruže Ištuk

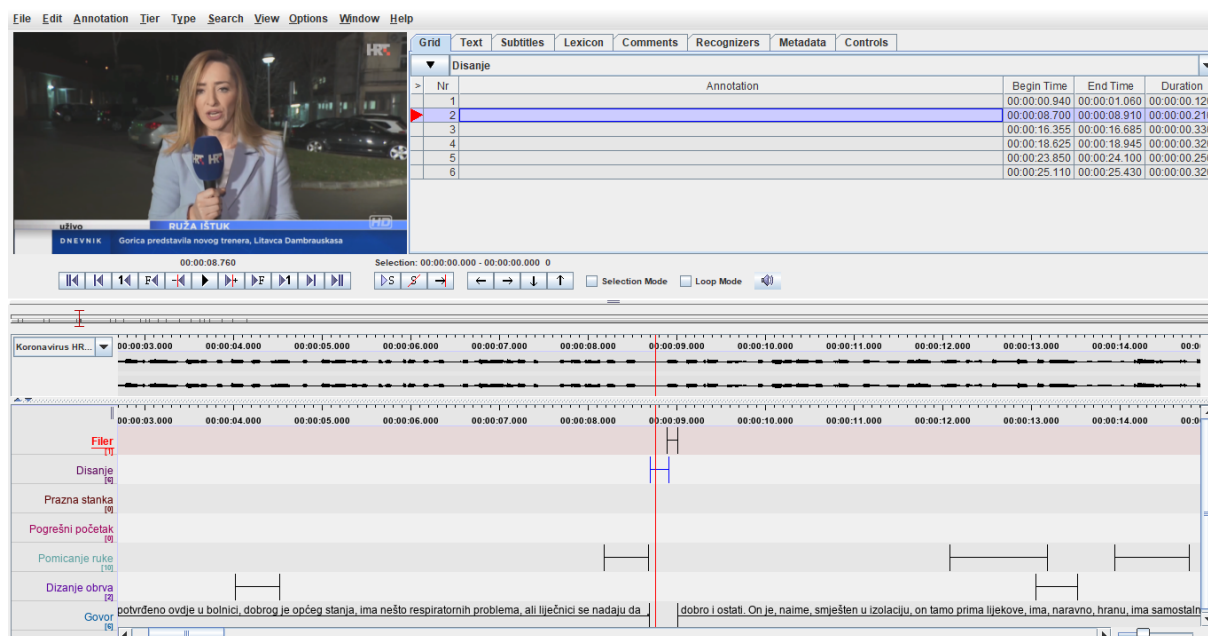
Slika 8: Novinarka Ruže Ištuk ispred bolnice u kojoj je potvrđen prvi slučaj COVID-19 u RH

Softverskom analizom u ELAN-u na video isječku iz informativne emisije HRT-a u trajanju od ukupno 30 sekundi utvrdili smo kako je novinarka Ruža Ištuk koristila stanku u obliku filera samo jednom u trajanju od 120 ms, a stanke u obliku disanja su se dogodile ukupno šest puta. Stanke u obliku pogrešnog početka kao i prazne stanke nisu se dogodile, što upućuje

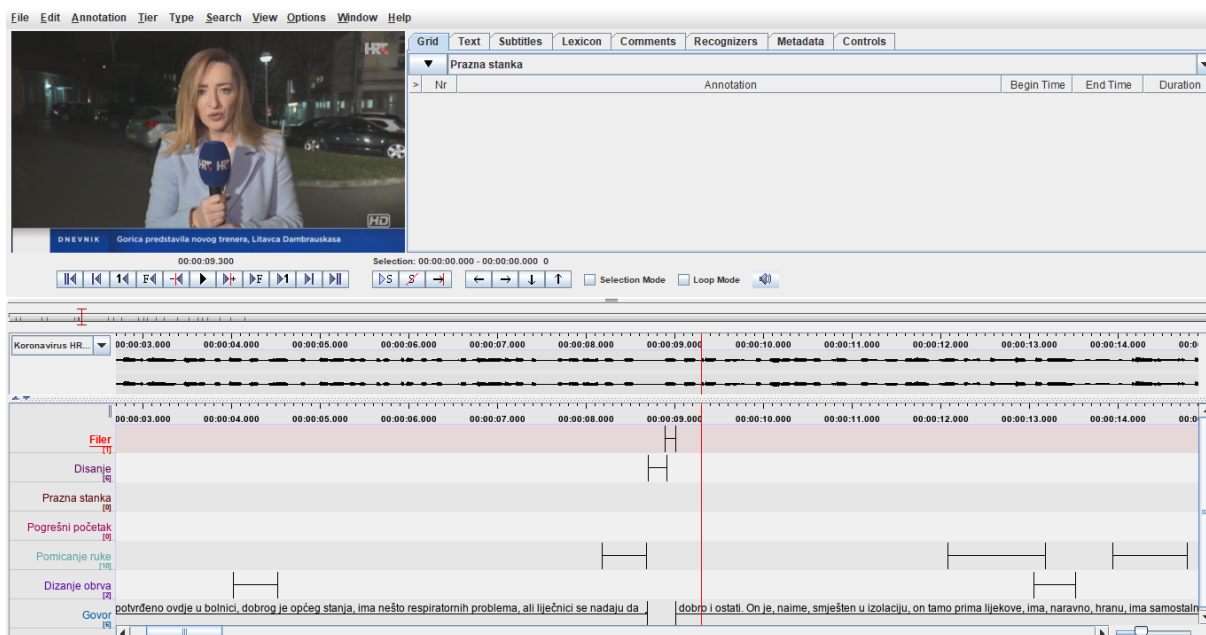
na to kako je novinarka bila pripremljena za govor te upućena u tekst koji treba izreći pred kamerom. Od neverbalnih znakova novinarka je dva puta podigla obrve (u trajanju od 500 i 470 ms), a čak deset puta je pomakla ruku, najčešće u ritmu govora tijekom nabiranja.

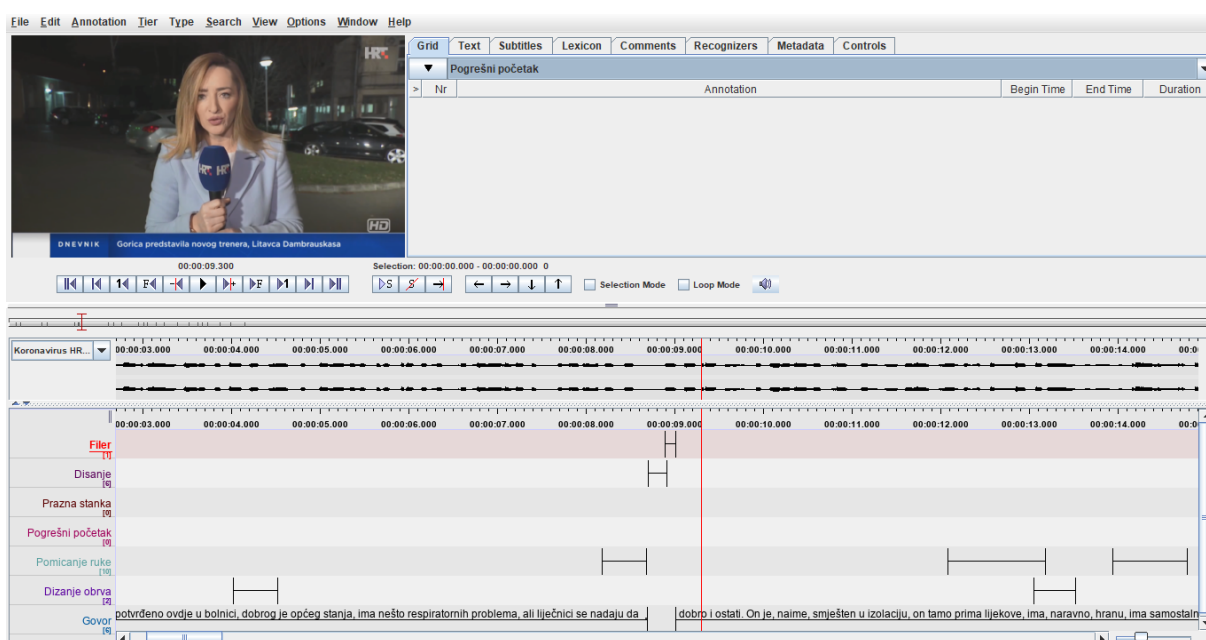
Slika 9: Primjer anotacije „Filer” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 10: Primjer jedne od anotacija „Disanje” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 11: Primjer nekoristene anotacije „Prazna stanka” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 12: Primjer nekoristene anotacije „Pogrešni početak” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

ULAZ U KARANTENU
BIOHAZARD

RUŽA IŠTUK

DNEVNIK Seligman: Moj san o Tokiju je gotov, ne mogu nastaviti i kvalifikacija za OI

00:00:19.385 Selection: 00:00:18.955 - 00:00:20.545 1590

Pomicanje ruke

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:00.990	00:00:02.090	00:00:01.100
2		00:00:08.180	00:00:08.680	00:00:00.500
3		00:00:12.080	00:00:13.180	00:00:01.100
4		00:00:13.945	00:00:14.795	00:00:00.840
5		00:00:16.370	00:00:17.870	00:00:01.500
6		00:00:18.955	00:00:20.545	00:00:01.590
7		00:00:22.360	00:00:23.470	00:00:01.110
8		00:00:24.110	00:00:25.070	00:00:00.960
9		00:00:26.220	00:00:27.460	00:00:01.240
10		00:00:29.530	00:00:30.500	00:00:00.970

Koronavirus HR...

00:00:14.000 00:00:15.000 00:00:16.000 00:00:17.000 00:00:18.000 00:00:19.000 00:00:20.000 00:00:21.000 00:00:22.000 00:00:23.000 00:00:24.000 00:00:25.000 00:00:26.000

00:00:14.000 00:00:15.000 00:00:16.000 00:00:17.000 00:00:18.000 00:00:19.000 00:00:20.000 00:00:21.000 00:00:22.000 00:00:23.000 00:00:24.000 00:00:25.000 00:00:26.000

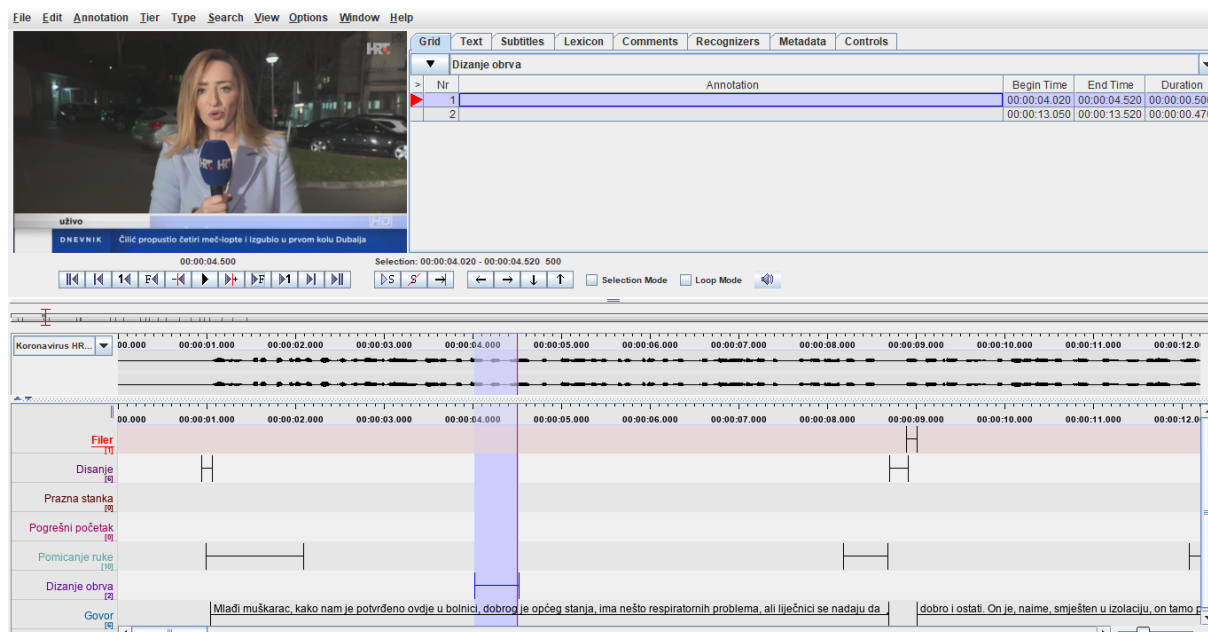
File
Disanje
Prazna stanka
Pogrešni početak
Pomicanje ruke
Dizanje obrva
Govor

2. hranu, ima samostalni sanitarni čvor. Posjete su, naravno, zabranjene i, ono što je vjerojatno najgore za njega, je da ne smije nigdje izlaziti i u sobu u kojoj je neće do daljnjeg napuš

Slika 13: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

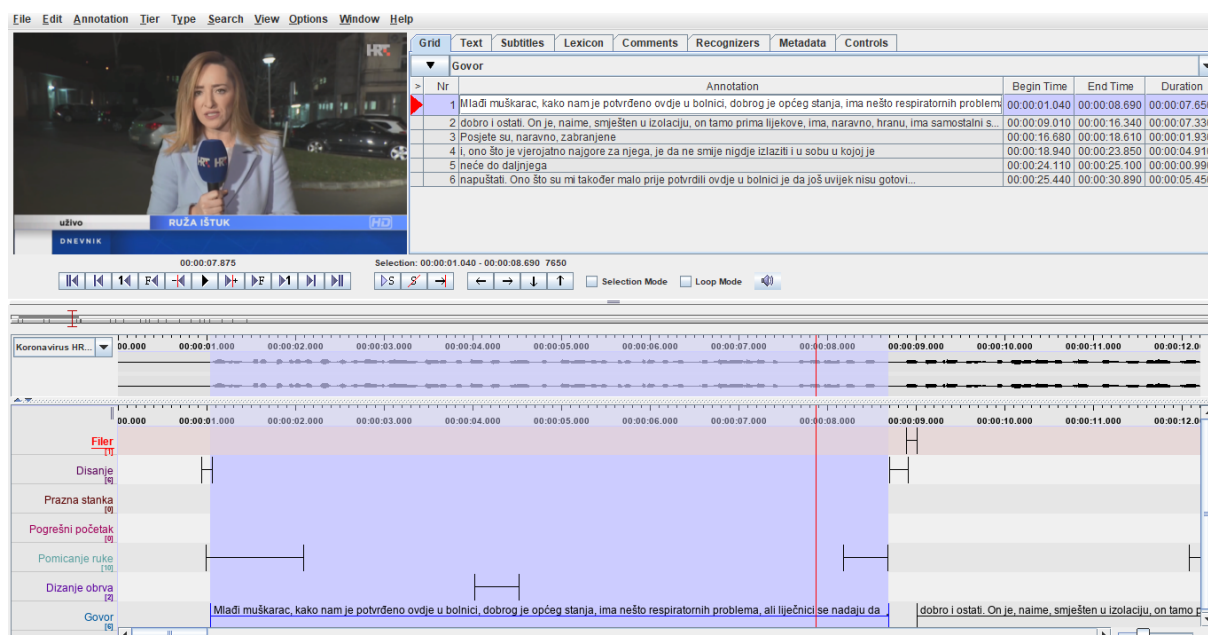
Slika 14: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 15: Primjer jedne od anotacija „Dizanje obrva” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 16: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 17: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gde Ruže Ištuk

Kako bi se utvrdio ritam govora (paralingvističko sredstvo), on se računa brojanjem slogova u sekundi. Tekst koji je novinarka Ruža Ištuk izrekla u promatranih 30 sekundi video isječka glasi „Mlađi muškarac, kako nam je potvrđeno ovdje u bolnici, dobrog je općeg stanja, ima nešto respiratornih problema, ali liječnici se nadaju da će dobro i ostati. On je, naime, smješten u izolaciju, on tamo prima lijekove, ima, naravno, hranu, ima samostalni sanitarni čvor. Posjete su, naravno, zabranjene i ono što je vjerojatno najgore za njega je da ne smije nigdje izlaziti i u sobu u kojoj je neće do daljnjega napuštati. Ono što su mi također malo prije potvrdili ovdje u bolnici je da još uvijek...” Broj slogova u izgovorenom tekstu u trajanju od 30 sekundi iznosi 182, što znači da je ritam govora u ovome primjeru 6,1 slog po sekundi.

Tablica 2: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gde Ruže Ištuk o prvom slučaju COVID-a 19 u RH

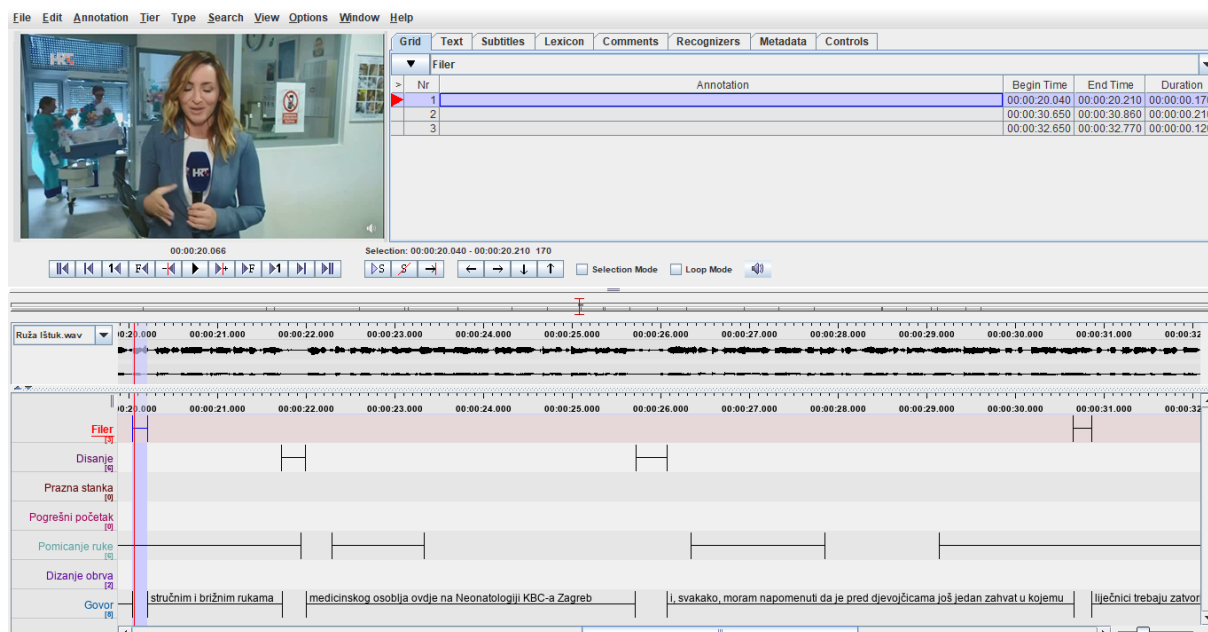
Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	1	120
Disanje	6	258,3
Prazna stanka	0	-
Pogrešni početak	0	-
Pomicanje ruke	10	1091
Dizanje obrva	2	485

Drugi primjer koji analiziramo u ovome radu jest novinarka Ruža Ištuk tijekom izvještavanja u smirenijoj situaciji. Kao što smo već napomenuli, Ruža Ištuk izvještava većinom uživo s mjesta događaja, stoga je i ovaj primjer njezino izvještavanje uživo, no radi se o mirnijoj situaciji umjesto o kriznoj situaciji kao u prethodnom primjeru.

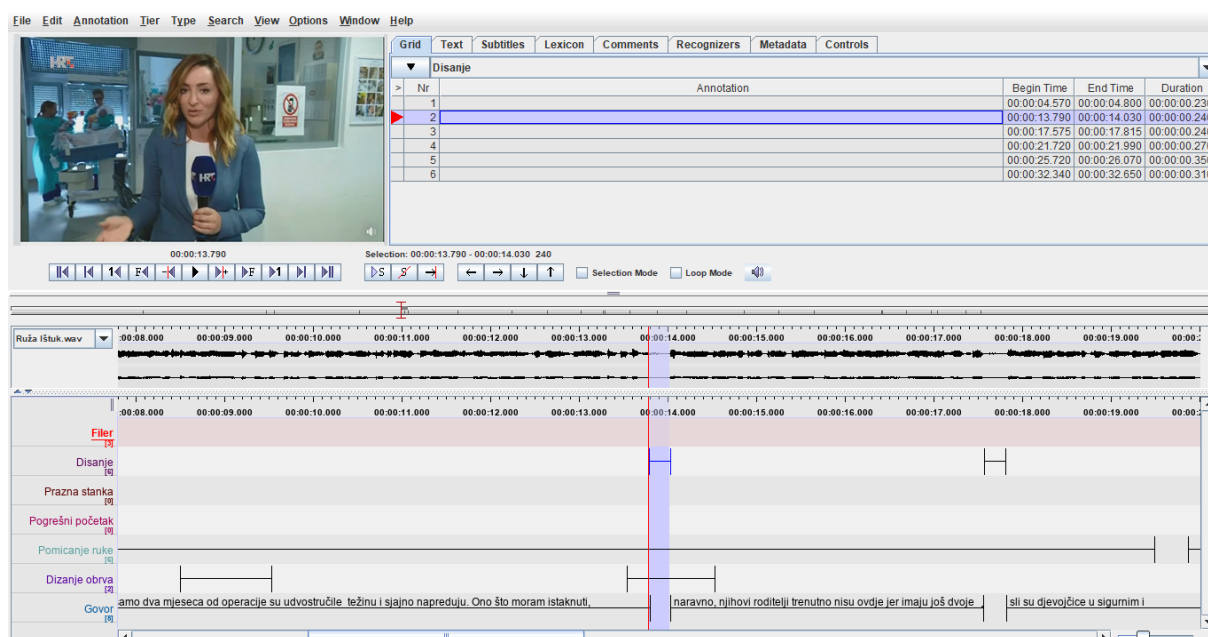

Slika 18: Primjer kadra iz izvještavanja Ruže Ištuk ispred bolnice u kojoj su razdvojene bebe sijamske blizanke

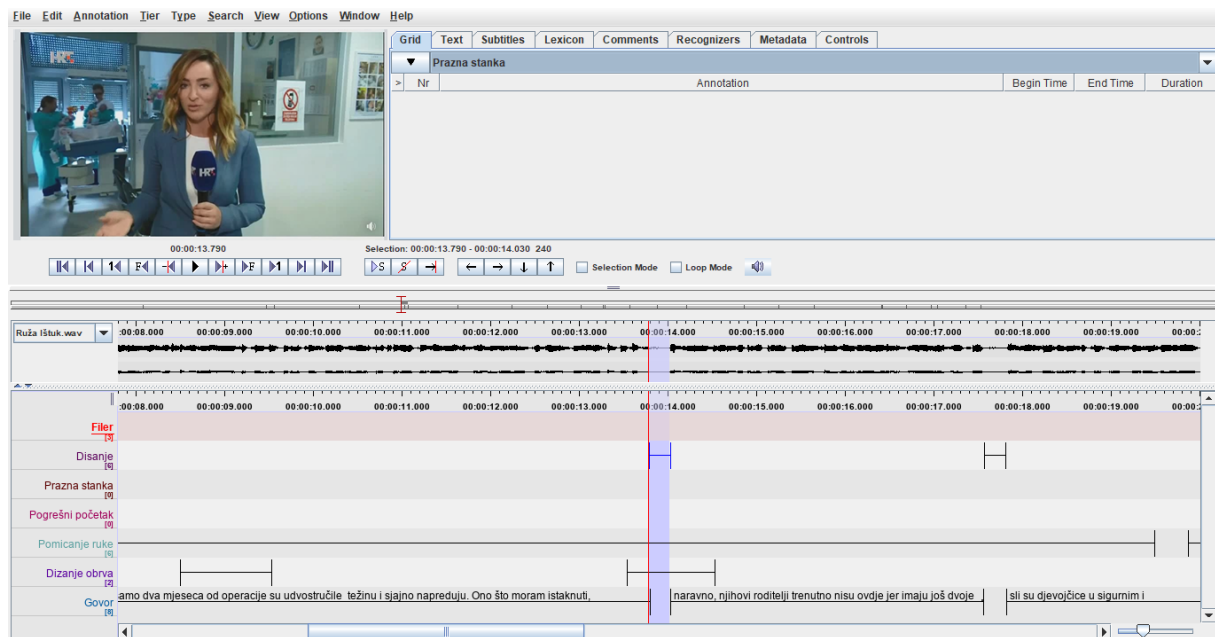
Analizom u ELAN-u utvrđeno je kako su se pauze za disanje u ovome primjeru koristile šest puta, što je jednako kao i u prijašnjem primjeru. Stanke u obliku filera novinarka je koristila samo tri puta. Pogrešnog početka rečenice nije bilo, kao ni prazne stanke. Od neverbalnih znakova dizanje obrva se koristi dva puta u trajanju od prosječno 1010 ms. S druge strane, pomicanje ruke pojavilo se čak šest puta u podužem trajanju. Novinarka je u ovome primjeru smirenija, govori sporije s obzirom na prethodni primjer te koristi više stanke za disanje.

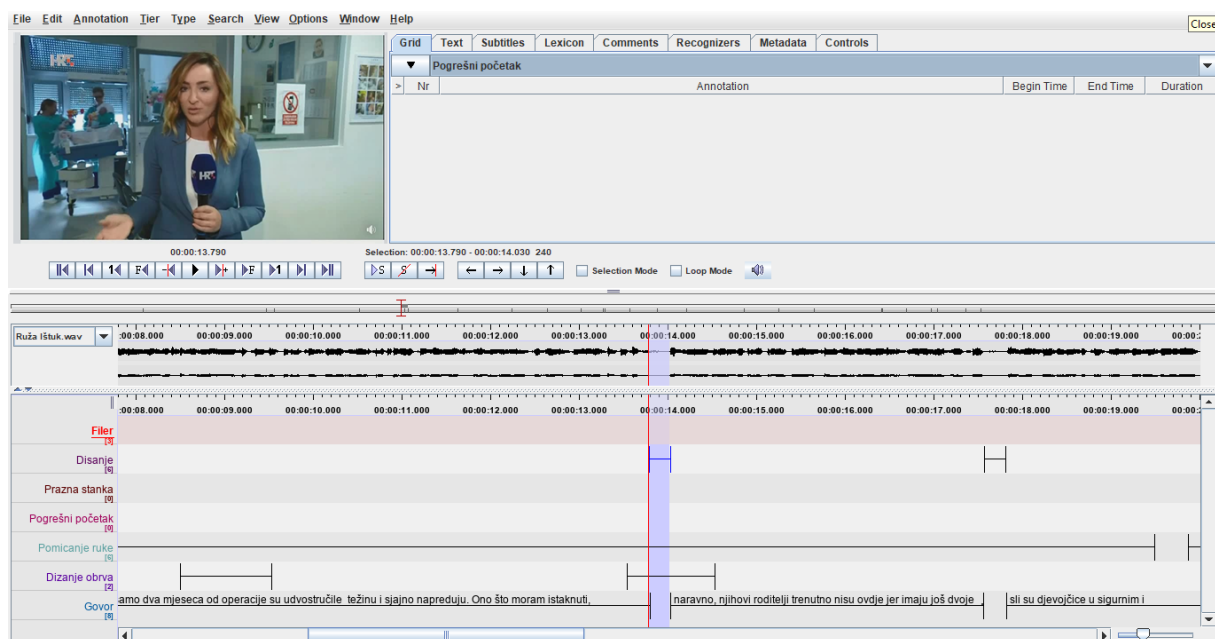
Slika 19: Primjer jedne od anotacija „Filer” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 20: Primjer jedne od anotacija „Disanje” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 21: Primjer nekoristene anotacije „Prazna stanka” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 22: Primjer nekoristene anotacije „Pogrešni početak” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

Pomicanje ruke

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:05.120	00:00:19.490	00:00:14.370
2		00:00:19.870	00:00:21.940	00:00:02.070
3		00:00:22.290	00:00:23.330	00:00:01.040
4		00:00:26.340	00:00:27.850	00:00:01.510
5		00:00:29.140	00:00:32.290	00:00:03.150
6		00:00:33.850	00:00:34.600	00:00:00.750

00:00:20.424 Selection: 00:00:19.870 - 00:00:21.940 2070

Ruža Ištuk.wav

00:00:15.000 00:00:16.000 00:00:17.000 00:00:18.000 00:00:19.000 00:00:20.000 00:00:21.000 00:00:22.000 00:00:23.000 00:00:24.000 00:00:25.000 00:00:26.000 00:00:27.000

00:00:15.000 00:00:16.000 00:00:17.000 00:00:18.000 00:00:19.000 00:00:20.000 00:00:21.000 00:00:22.000 00:00:23.000 00:00:24.000 00:00:25.000 00:00:26.000 00:00:27.000

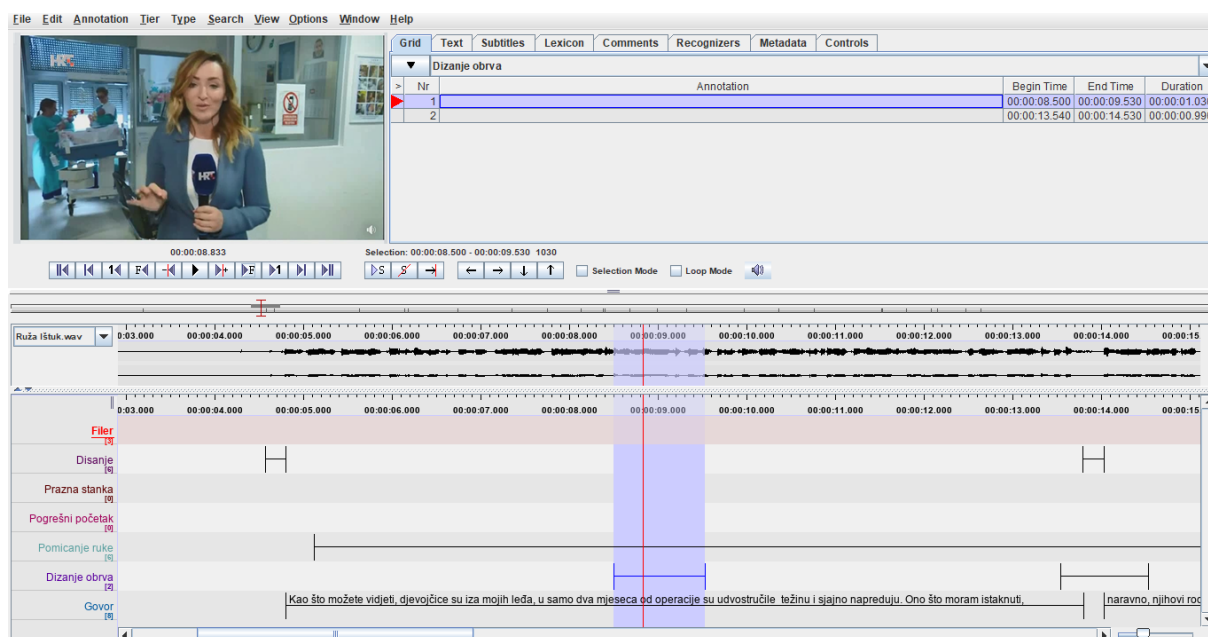
Filter
Disanje
Prazna stanka
Pogrešni početak
Pomicanje ruke
Dizanje obrva
Govor

Zvi roditelji trenutno nisu ovdje jer imaju još dvoje | si su djevojčice u sigurnim i | stručnim i brižnim rukama | medicinskog osoblja ovdje na Neonatologiji KBC-a Zagreb | i, svakako, morat

Slika 23: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke” u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

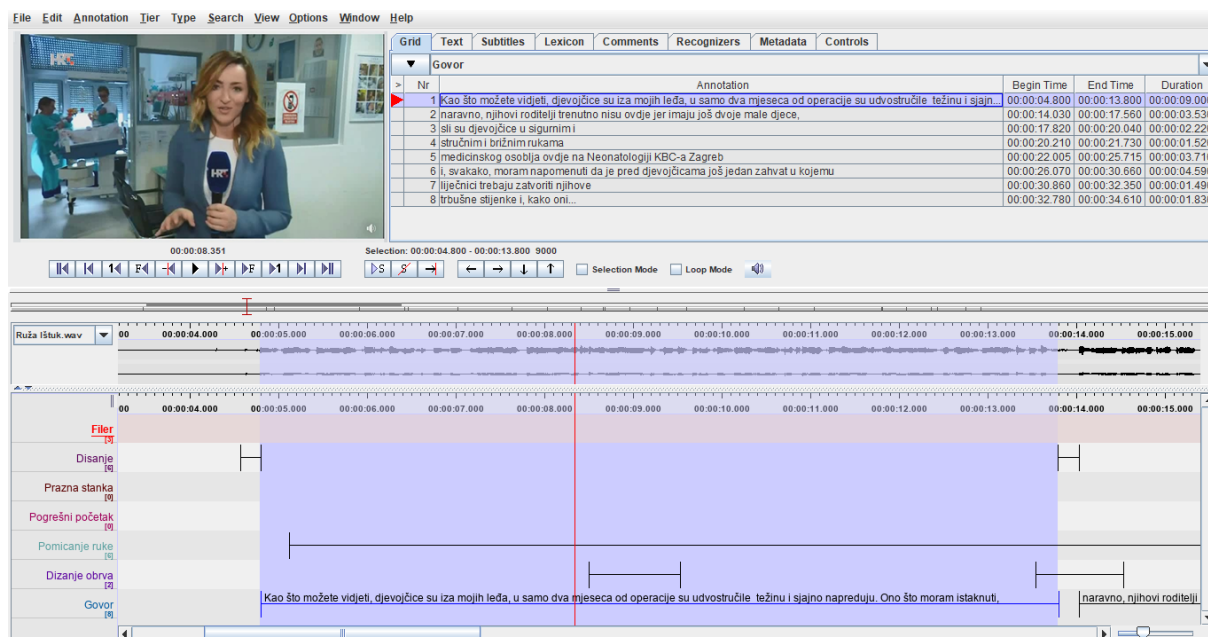
Slika 24: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 25: Primjer jedne od anotacija „Dizanje obrva“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 26: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Slika 27: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gđe Ruže Ištuk

Tekst koji Ruža Ištuk u ovome primjeru izgovara je „Kao što možete vidjeti, djevojčice su iza mojih leđa, u samo dva mjeseca od operacije su udvostručile težinu i sjajno napreduju. Ono što moram istaknuti naravno njihovi roditelji trenutno nisu ovdje jer imaju još dvoje malo djece, ali su djevojčice u sigurnim i brižnim rukama medicinskog osoblja ovdje na neonatologiji KBC-a. I svakako moram napomenuti da je pred djevojčicama još jedan zahvat u kojemu liječnici trebaju zatvoriti njihove trbušne stijenke i kako oni...” Broj slogova u izgovorenom tekstu u ovome video isječku iznosi 172, što je 5,7 slogova u sekundi. Dakle, govor u ovome primjeru je sporiji u odnosu na primjer izvještavanja iste novinare u kriznoj situaciji.

Tablica 3: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gđe Ruže Ištuk o hrvatskim sijamskim blizankama

Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	3	166,67
Disanje	6	273,33
Prazna stanka	0	-
Pogrešni početak	0	-
Pomicanje ruke	6	3815
Dizanje obrva	2	1010

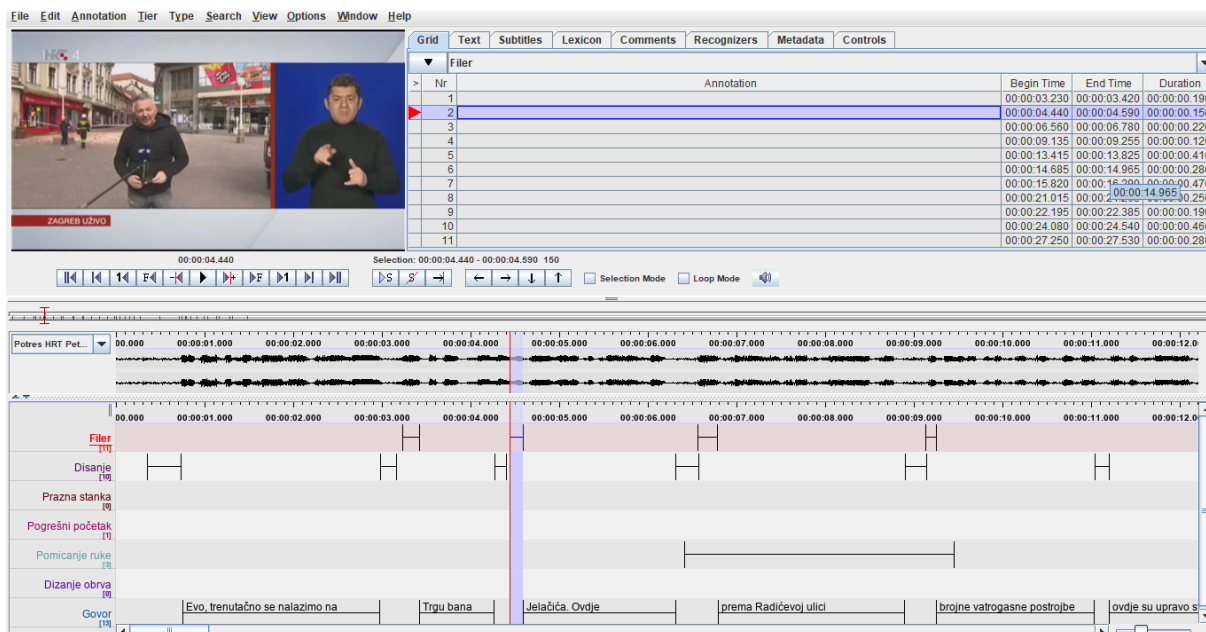
7.2. Primjer 2 – Izvještavanje novinara HRT, gosp. Petra Vlahova

U primjeru izvještavanja s mjesta događaja krizne situacije neposredno nakon potresa u Zagrebu 22. ožujka 2020. godine uživo se javlja novinar Petar Vlahov. Neposredno nakon potresa u je izvještavao iz centra.

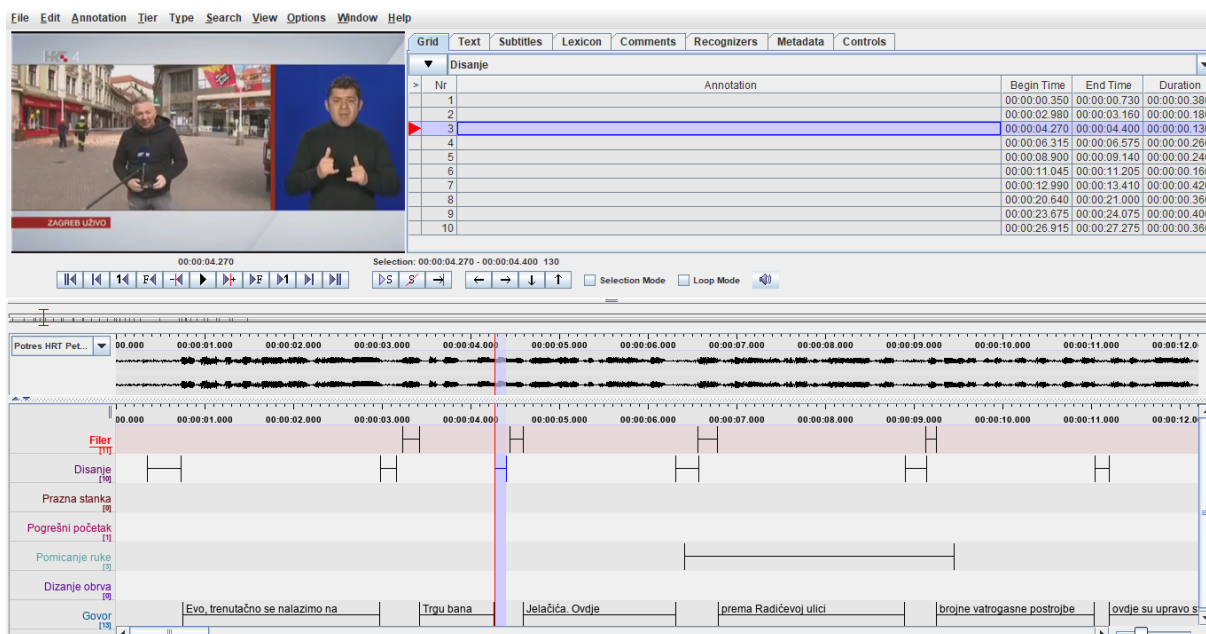

Slika 28: Primjer kadra iz izvještavanja Petra Vlahova u centru Zagreba neposredno nakon potresa

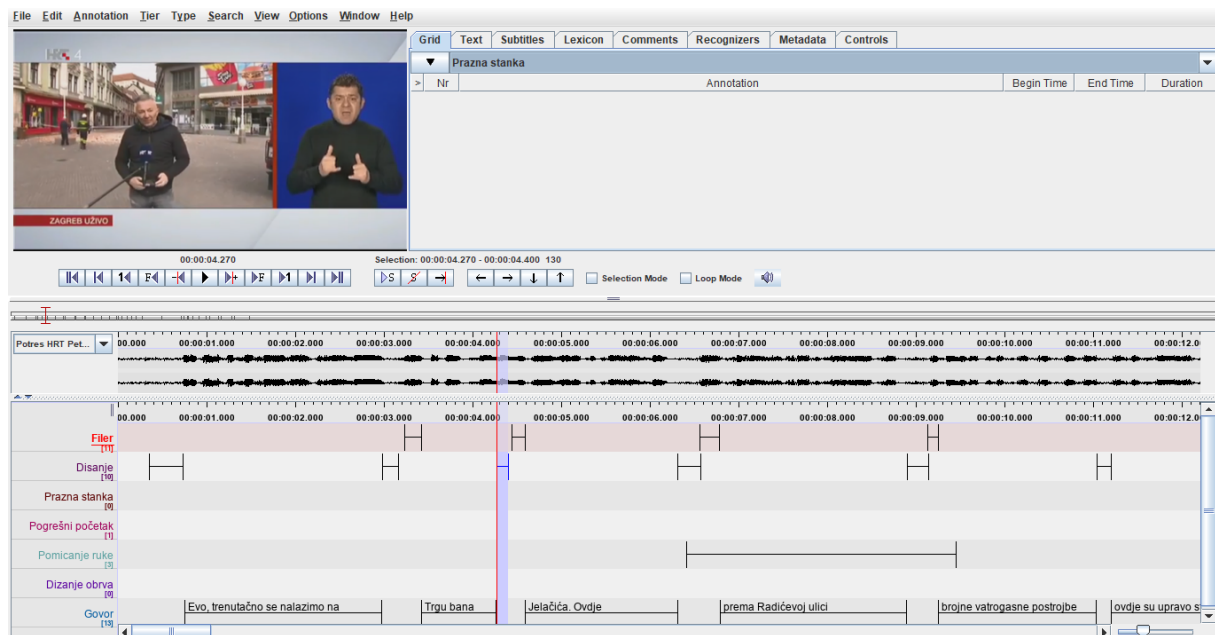
Softverskom analizom utvrđeno je kako je novinar Petar Vlahov tijekom izvještavanja s Trga Bana Jelačića o potresu koji se netom prije dogodio ukupno deset puta uzeo stanku za disanje. Stanke u obliku filera Vlahov koristi čak jedanaest puta, koristeći najčešće česticu „uh“. Prazne stanke nema u ovome video isječku, ali novinar koristi stanku nakon pogrešnog početka riječi u trajanju od 730 ms. Od neverbalnih znakova novinar koristi pomicanje ruke tri puta u ritmu govora, odnosno objašnjavanja. Novinar ne podiže obrve tijekom govora.

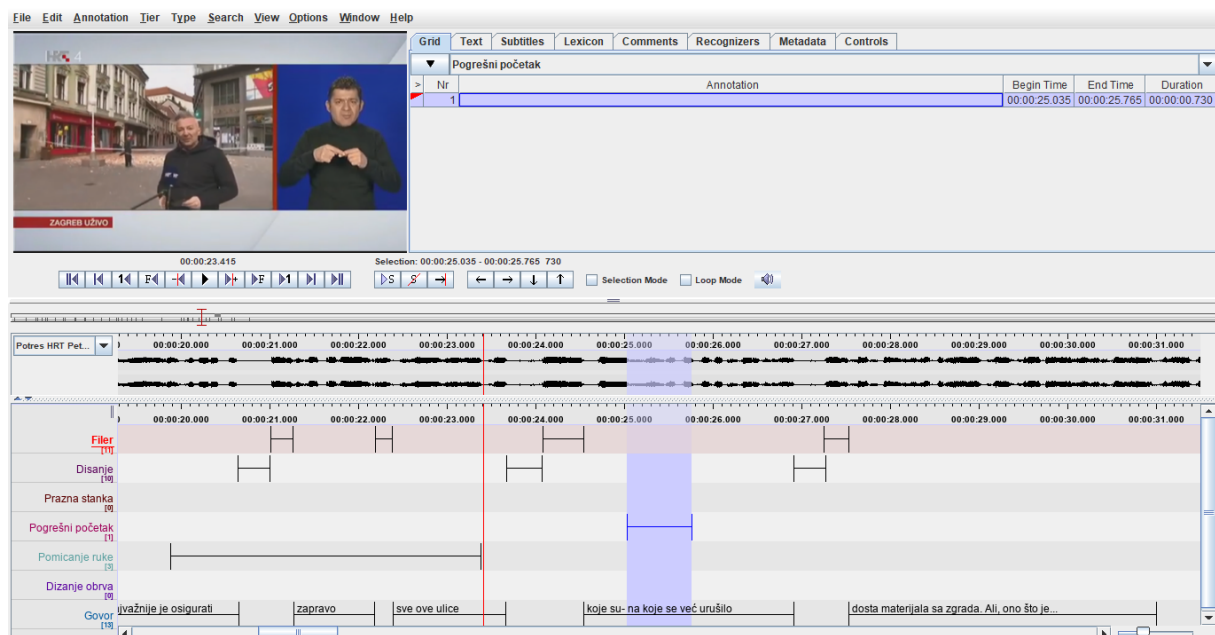
Slika 29: Primjer jedne od anotacija „Filer” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

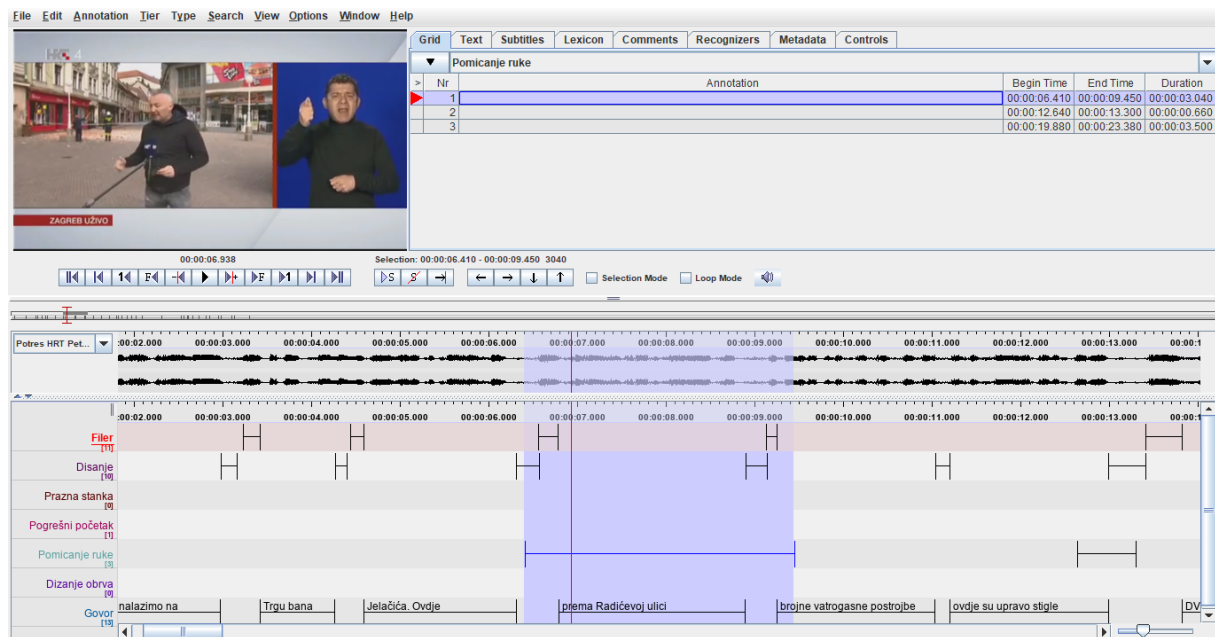
Slika 30: Primjer jedne od anotacija „Disanje” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Slika 31: Primjer nekoristene anotacije „Prazna stanka” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

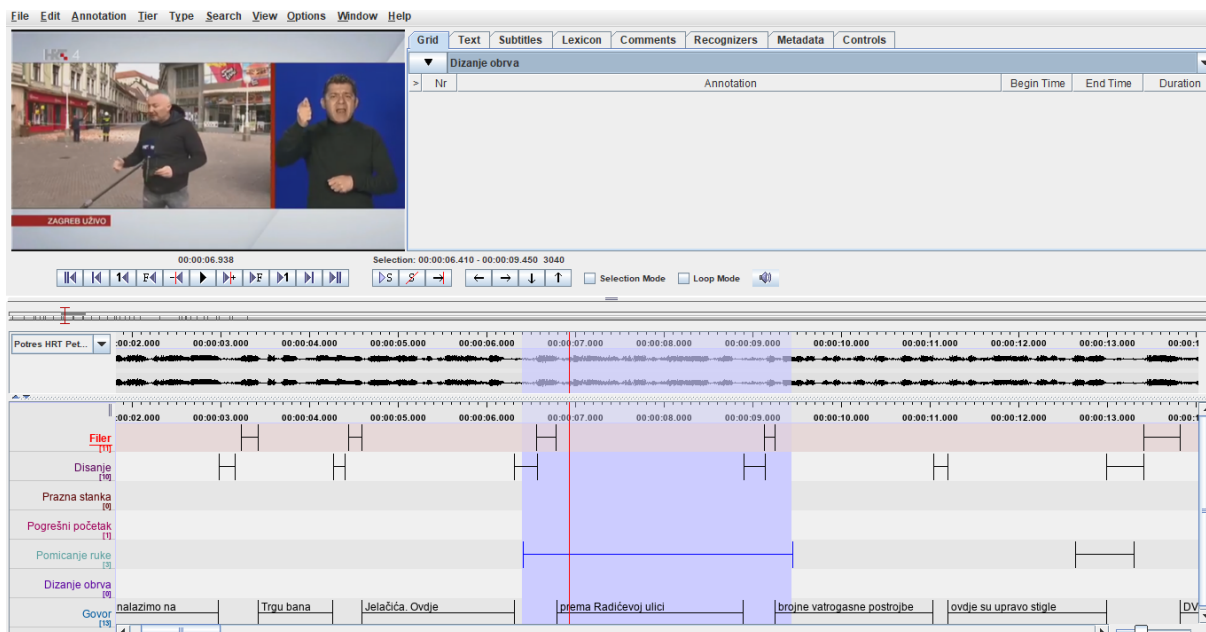
Slika 32: Primjer anotacije „Pogrešan početak” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

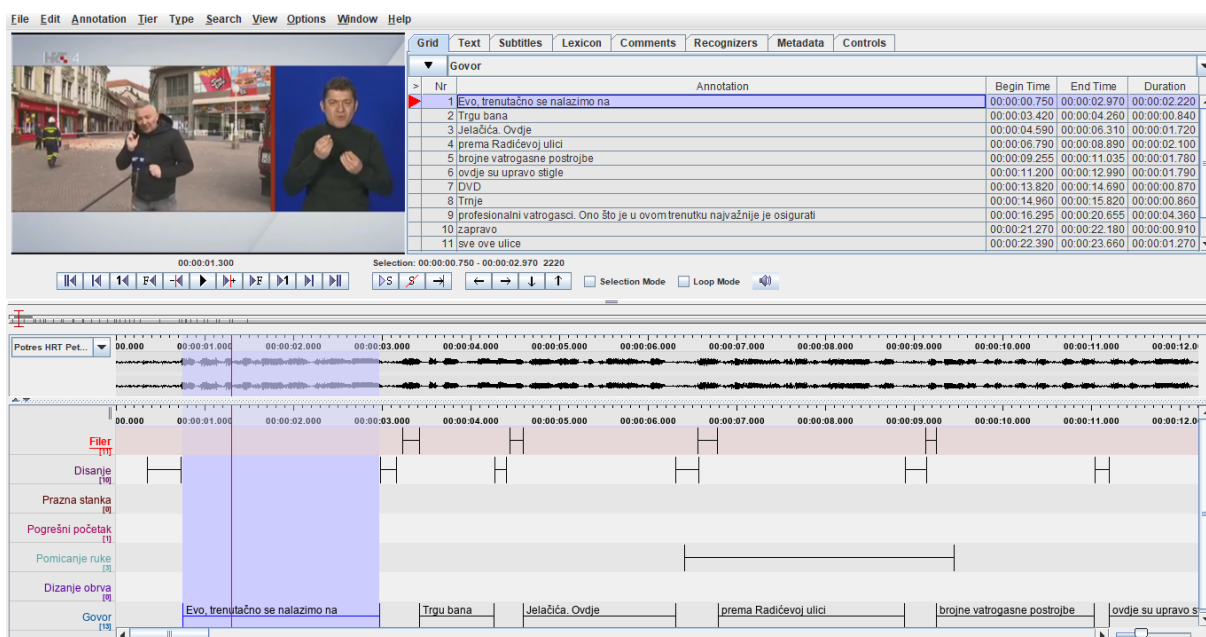
Slika 33: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Slika 34: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Slika 35: Primjer nekoristene anotacije „Podizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Slika 36: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Tekst koji Petar Vlahov izgovara tijekom izvještavanja glasi „Evo trenutno se nalazimo na Trgu Bana Jelačića, ovdje prema Radićevoj ulici brojne vatrogasne postrojbe ovdje su upravo stigle, DVD Trnje, profesionalni vatrogasci, ono što je u ovom trenutku najvažnije je osigurati, zapravo, sve ove ulice, koje su- na koje su se već urušilo dosta materijala sa zgrada,

ali..." Po smislenosti rečenica koju novinar izgovara možemo zaključiti kako govor nije bio unaprijed pripremljen već se odvijao spontano tijekom snimanja. Broj slogova u tekstu je 131, odnosno ritam govora je 4,36 sloga po sekundi.

Tablica 4: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Petra Vlahova o potresu u Zagrebu

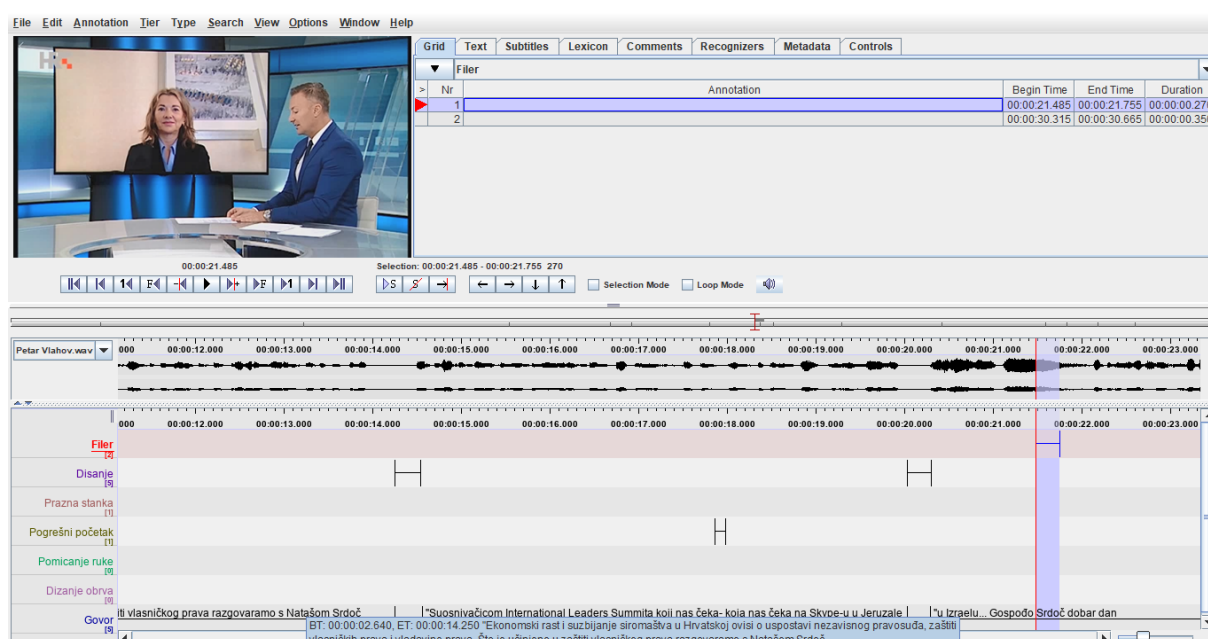
Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	11	274,55
Disanje	10	289
Prazna stanka	0	-
Pogrešni početak	1	730
Pomicanje ruke	3	2400
Dizanje obrva	0	-

Četvrti primjer koji se analizira u ovome radu jest primjer Petra Vlahova u „normalnom“ izvještavanju, odnosno u ležernijem okruženju – video isječak iz njegove emisije snimljene u studiju pod nazivom „Studio 4“. Novinar je pripremljen za tu emisiju, što možemo vidjeti prema papirima koji sadrže bilješke, a koje novinar drži u ruci tijekom cijelog uvoda u emisiju.

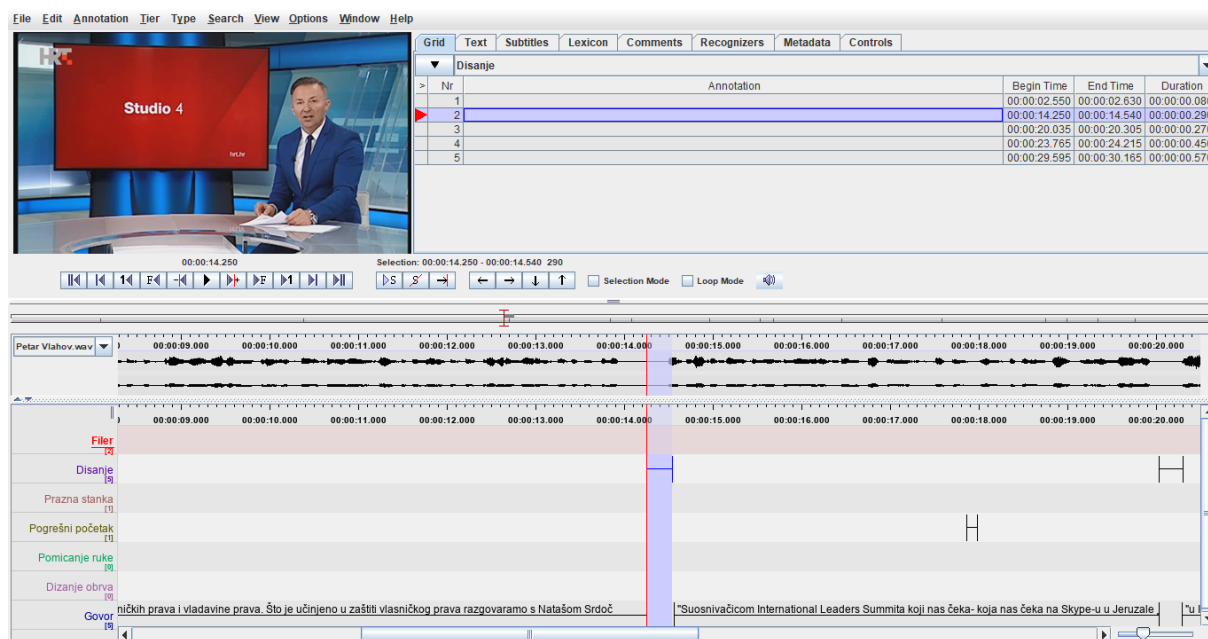

Slika 37: Primjer kadra iz studijske emisije Petra Vlahova

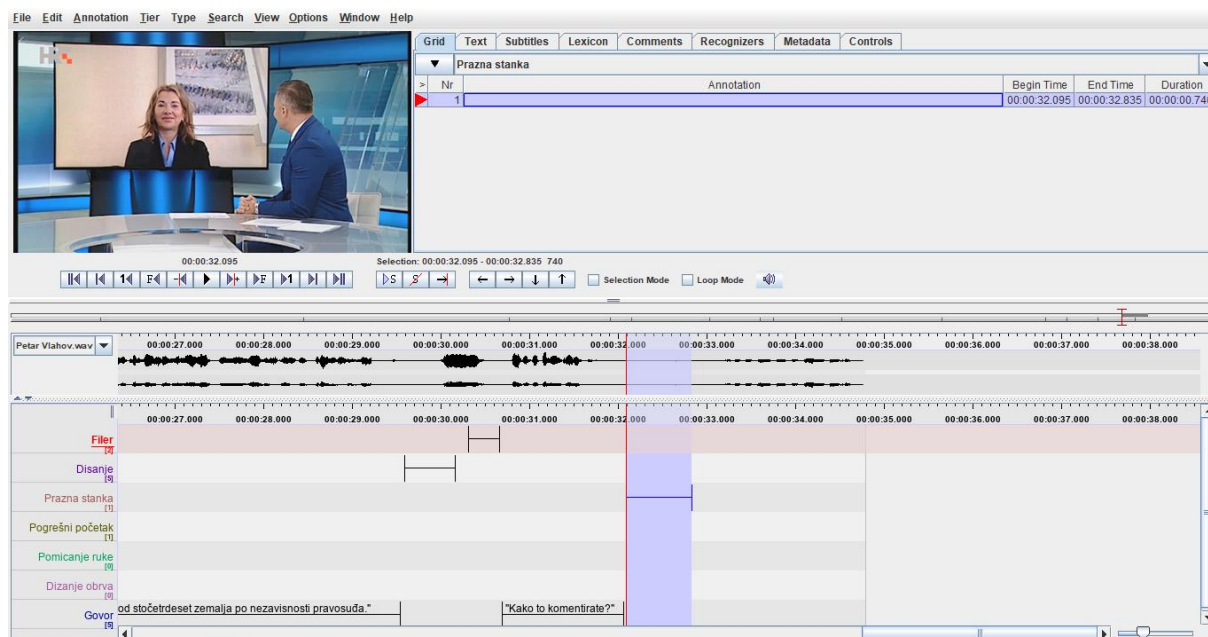
U analizi video isječka novinar Petar Vlahov koristi stanku za disanje ukupno pet puta, dok se fileri koriste samo dva puta, u oba slučaja odmah nakon stanke za disanje. Novinar jednom koristi stanku za ispravljanje pogreške u govoru koja traje 0,12 ms, dok se prazne stanke ne koriste već su rečenice spojene. Zanimljivo je kako se micanje rukama tijekom govora i dizanje obrva uopće ne koriste tijekom govora, a razlog tome je činjenica da novinar drži papire s bilješkama te nema potrebu naglašavati riječi ili dijelove rečenica rukama.

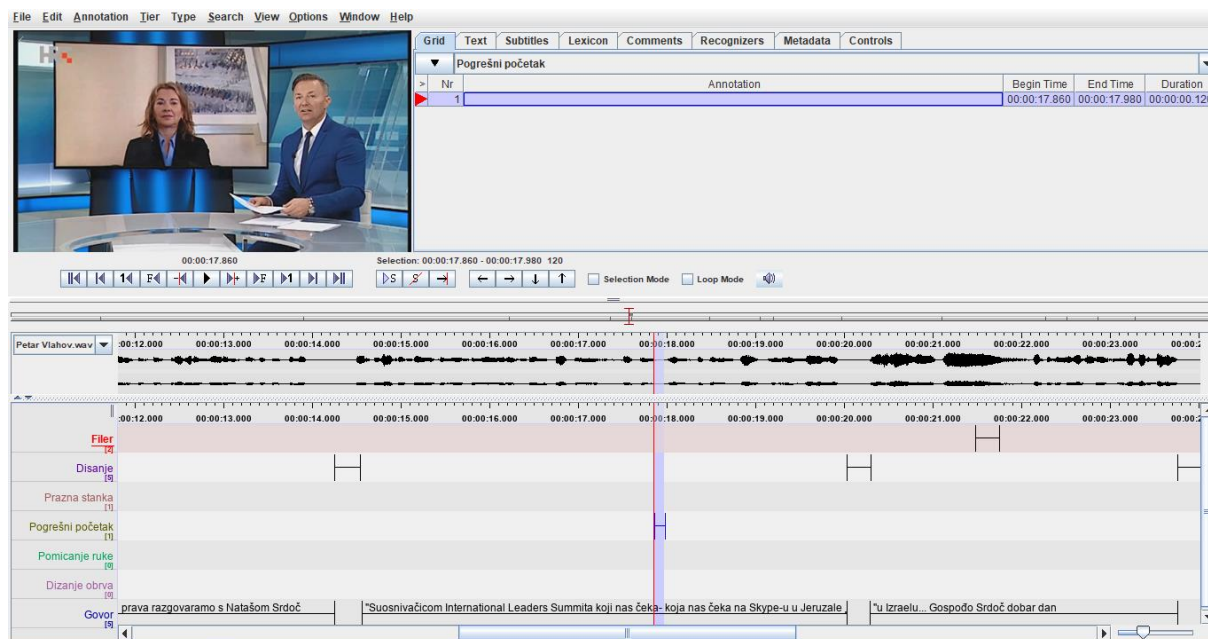
Slika 38: Primjer jedne od anotacija „Filer” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

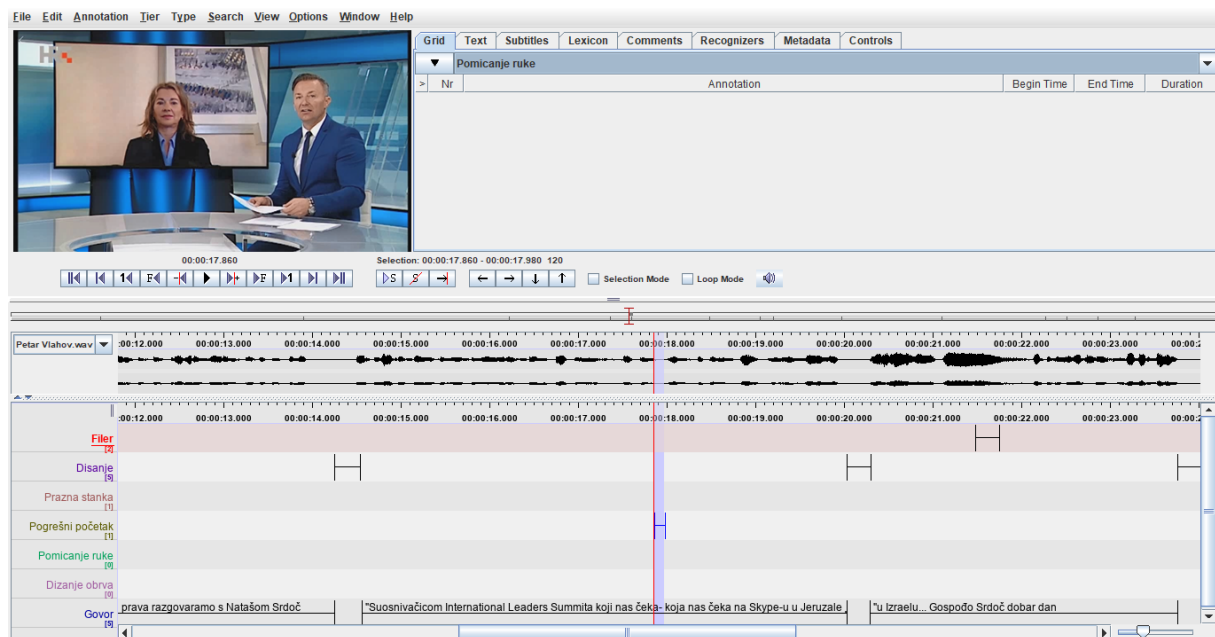
Slika 39: Primjer jedne od anotacija „Disanje” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

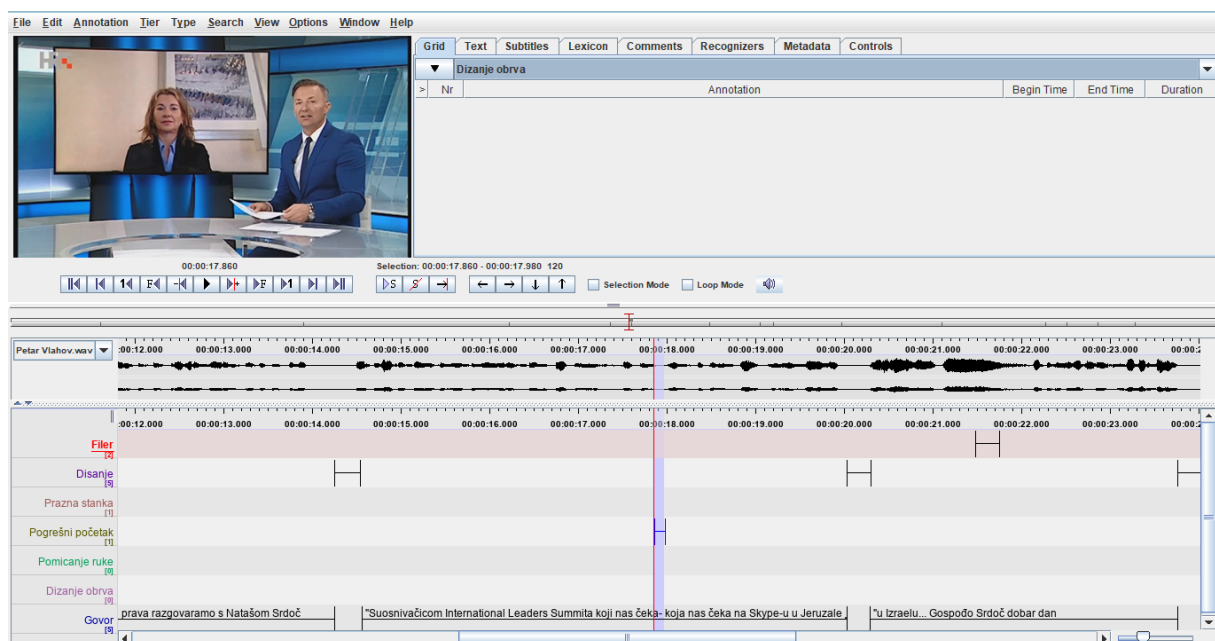
Slika 40: Primjer anotacije „Prazna stanka” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

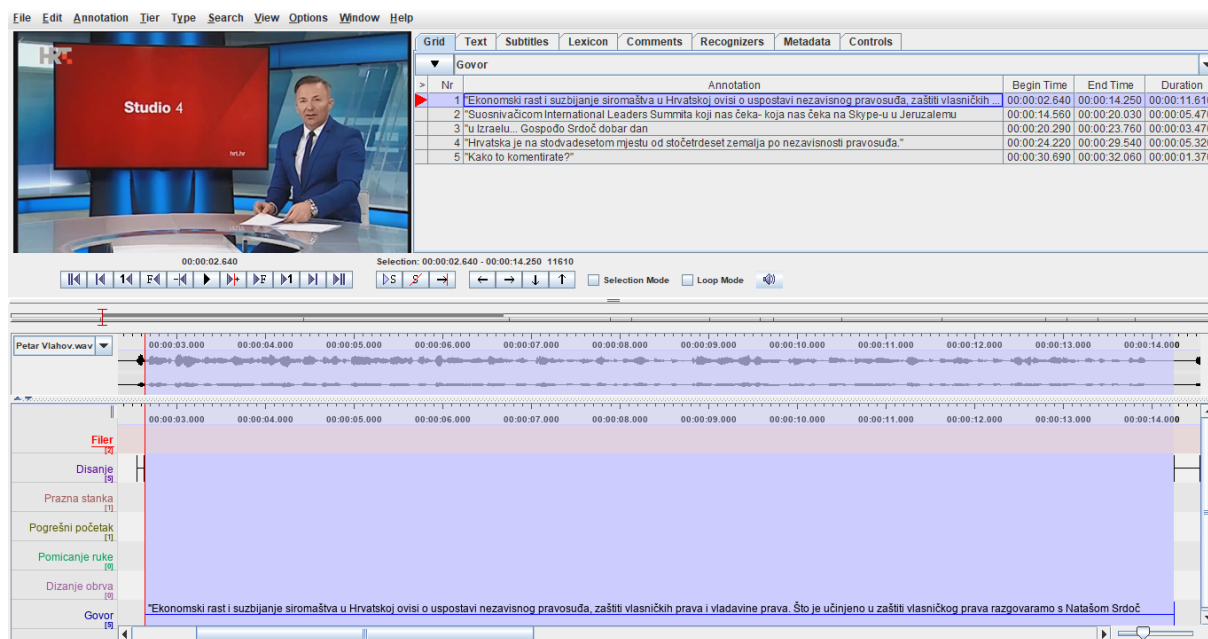
Slika 41: Primjer anotacije „Pogrešni početak” u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Slika 42: Primjer nekoristene anotacije „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Slika 43: Primjer nekoristene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Slika 44: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Petra Vlahova

Izgovoreni tekst glasi „Ekonomski rast i suzbijanje siromaštva u Hrvatskoj ovisi o uspostavi nezavisnog pravosuđa, zaštiti vlasničkih prava i vladavine prava. Što je učinjeno u zaštiti vlasničkog prava razgovaramo s Natašom Srdoč, suosnivačicom *International Leaders Summita* koji nas čeka- koja nas čeka na Skype-u u Jeruzalemu u Izraelu... Gospodo Srdoč dobar dan. Hrvatska je na sto dvadesetom mjestu od sto četrdeset zemalja po nezavisnosti pravosuđa. Kako to komentirate?" Izgovoreni tekst sastoji se od ukupno 166 slogova, što znači da je ritam govora 5,53 slogova u sekundi. Tekst izgovoren u smirenom studijskom snimanju u primjeru Petra Vlahova je sporiji, rečenice su smislene te svaka od njih čini cjelinu. Novinar je smiren, ima više stanki za disanje.

Tablica 5: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru studijske emisije gosp. Petra Vlahova

Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	2	310
Disanje	5	332
Prazna stanka	1	740
Pogrešni početak	1	120
Pomicanje ruke	0	-
Dizanje obrva	0	-

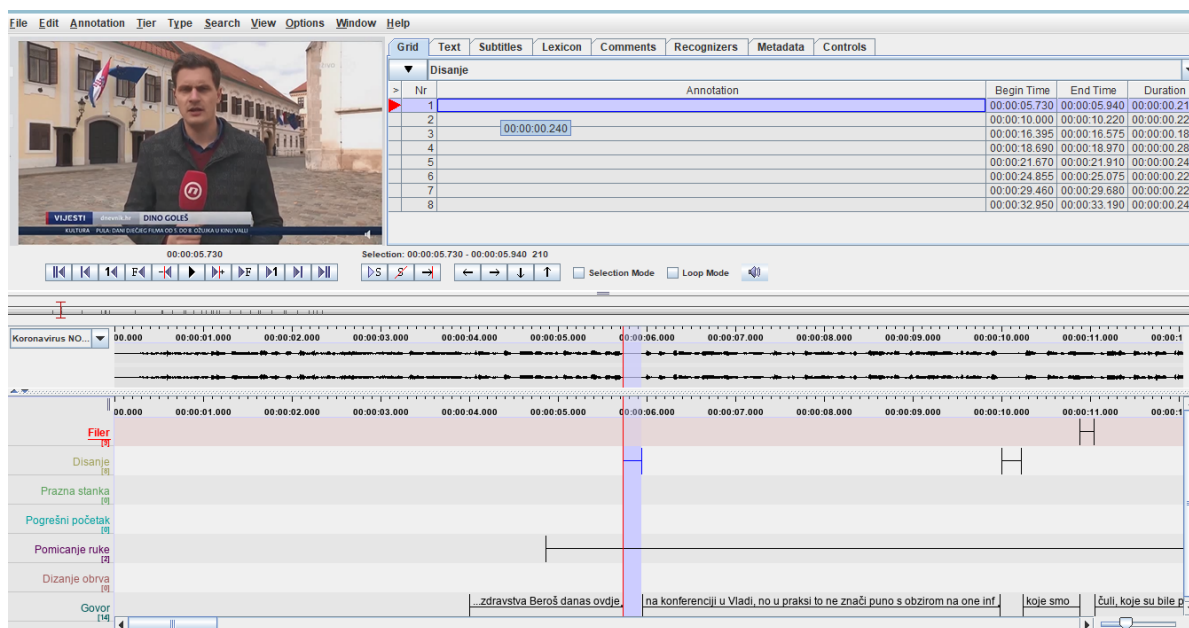
7.3. Primjer 3 – Izvještavanje novinara NoveTV, gosp. Dine Goleša

Analizom u softveru utvrđeno je kako je novinar Dino Goleš u 30 sekundi video isječka koristio stanku za disanje čak osam puta, a takva stanka bila je popraćena stankom u obliku filera devet puta. Novinar nijednom nije koristio stanku koja bi označava kraj rečenice, kao i stanku koja bi stajala na mjestu nakon pogrešno izgovorenog teksta. Od neverbalnih znakova novinar ne koristi podizanje obrva, ali zato tijekom gotovo svih 30 sekundi govora pomiče ruku u ritmu govora.

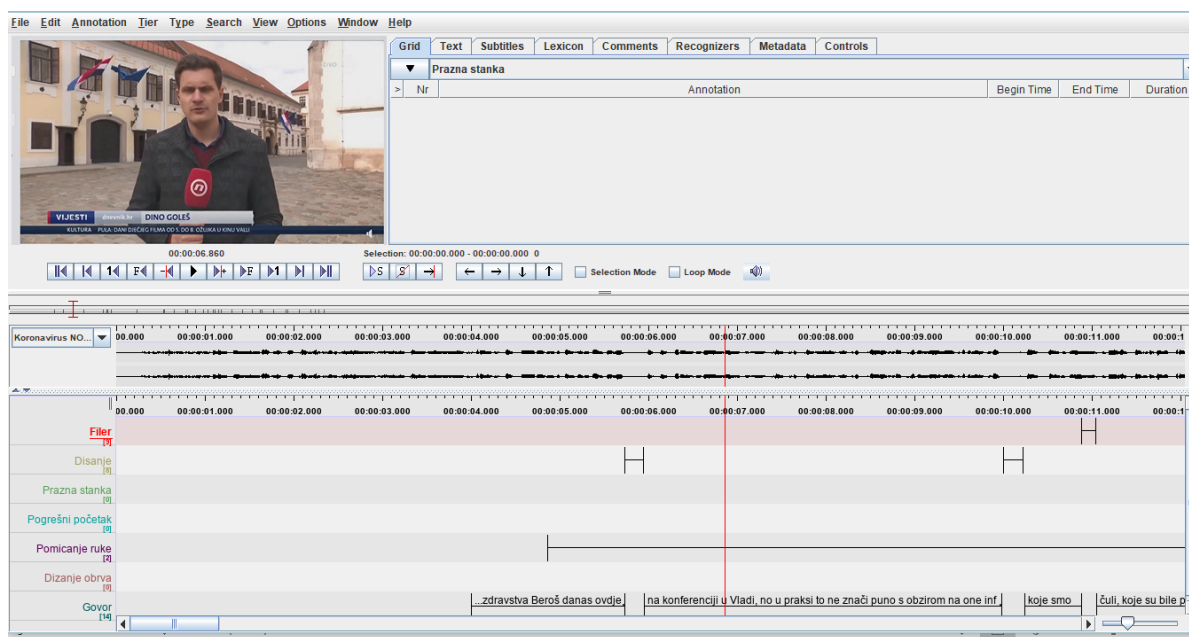
The screenshot displays a video analysis software interface. At the top, there is a menu bar with options: File, Edit, Annotation, Tier, Type, Search, View, Options, Window, Help. Below the menu is a toolbar with various icons for editing and navigation. The main window is divided into several sections:

- Video Player:** Shows a news report by Dino Goleš. The video is paused at 00:00:10.885. The player has a progress bar and a selection range from 00:00:10.885 to 00:00:11.045.
- Annotation Table:** A table with columns: Nr, Annotation, Begin Time, End Time, and Duration. It lists 9 annotations, including 'Filer', 'Disanje', 'Prazna stanka', 'Pogrešni početak', 'Pomicanje ruke', 'Dizanje obrva', and 'Govor'.
- Timeline:** A horizontal timeline showing the duration of the video and the positions of the annotations. The timeline is marked with time intervals from 00:00:10.885 to 00:00:22.000.
- Text Transcription:** A section at the bottom showing the text of the video. The text is: "čuli, koje su bile predstavljene jučer, barem kada su u pitanju granice potačano će se nadzirati za svih koji dolaze u Hrvatsku, a koji su boravili ili dolaze iz područja gdje je".

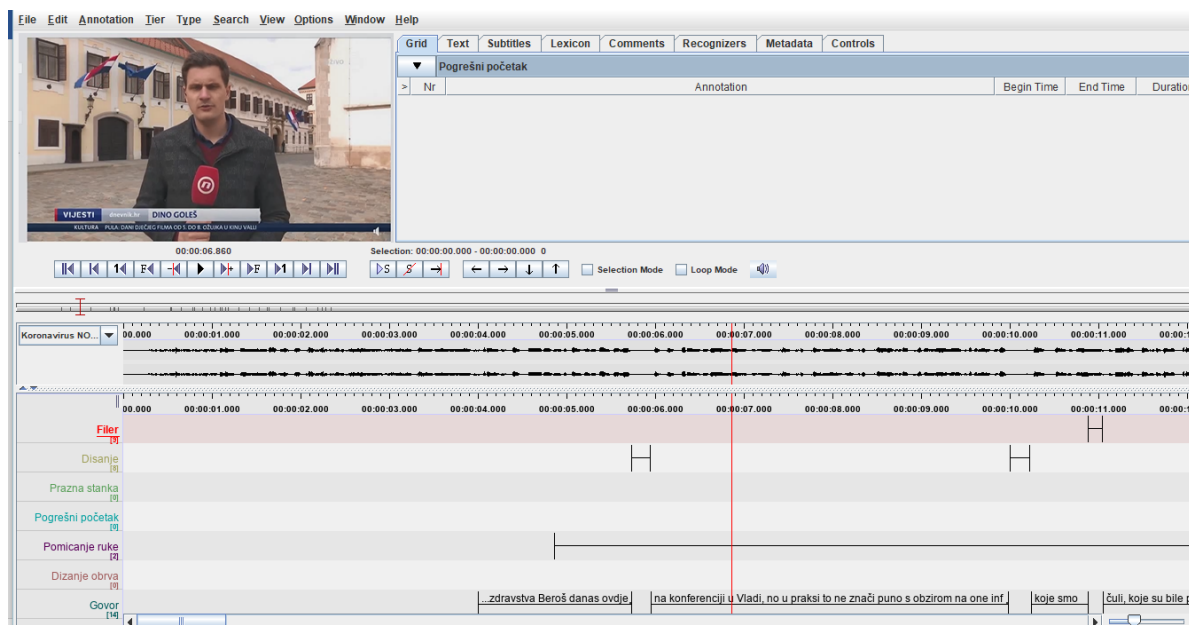
Slika 45: Primjer jedne od anotacija „Filer” u izvještavanju gosp. Dine Goleša

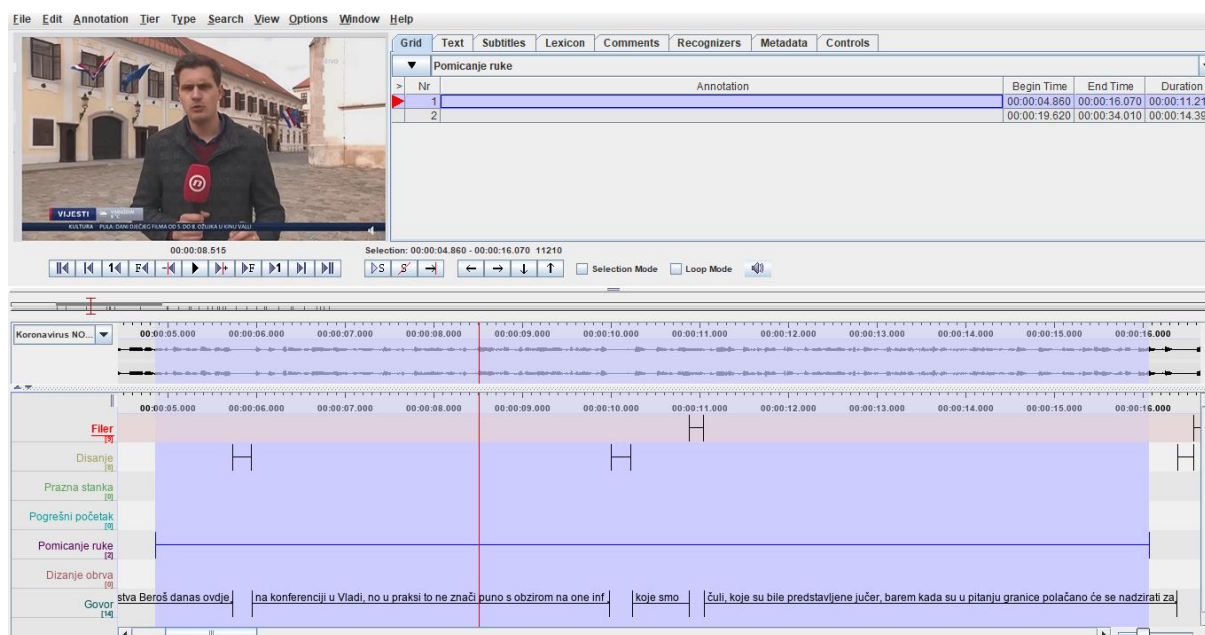
Slika 46: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Slika 47: Primjer nekoristene anotacije „Prazna stanka“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

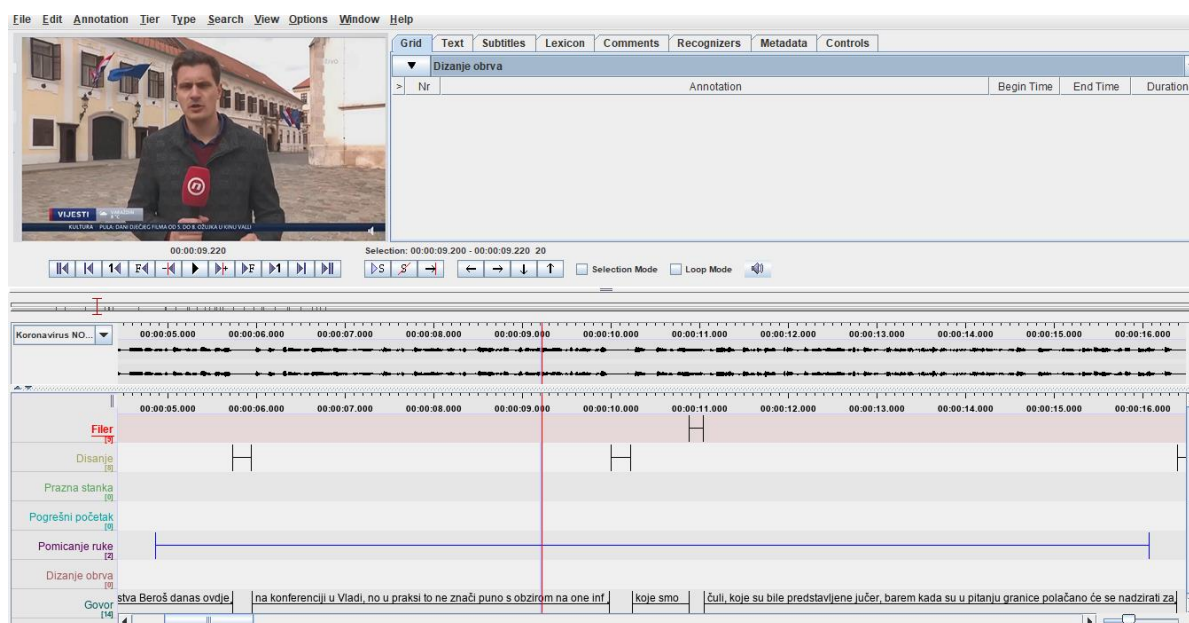
Slika 48: Primjer nekoristene anotacije „Pogrešni početak“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

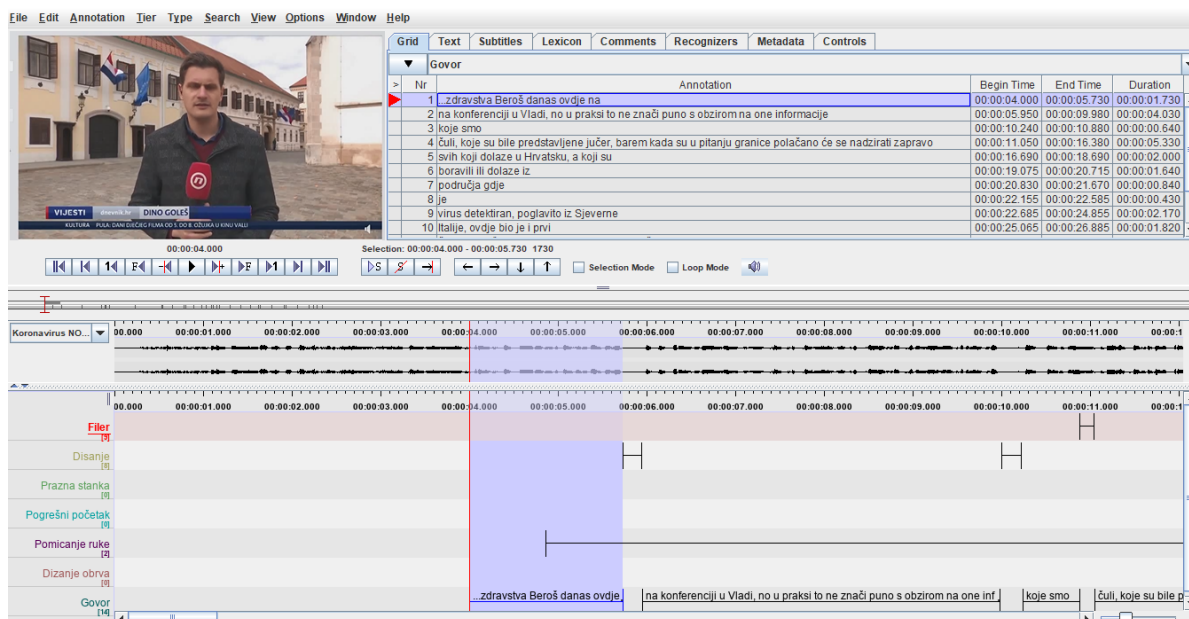
Slika 49: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Slika 50: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Slika 51: Primjer nekorištene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Slika 52: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Novinar Dino Goleš u ovome primjeru izgovara sljedeći tekst: „...zdravstva Beroš danas ovdje na konferenciji u Vladi, no u praksi to ne znači puno s obzirom na one informacije koje smo čuli, koje su bile predstavljene jučer, barem kada su u pitanju granice pojačano će se nadzirati zapravo svi koji dolaze u Hrvatsku, a koji su boravili ili dolaze iz područja gdje je virus detektiran, poglavito iz Sjeverne Italije, ovdje bio je i prvi čovjek iz državnog inspektorata koji je poručio kako je već poslao dodatne timove sanitarnih inspektora na granice...“ Broj izgovorenih slogova u ovome tekstu iznosi 179. Dakle, ritam govora u ovome primjeru jest 5,97 slogova po sekundi.

Tablica 6: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Dine Goleša o prvom slučaju COVID-a 19 u RH

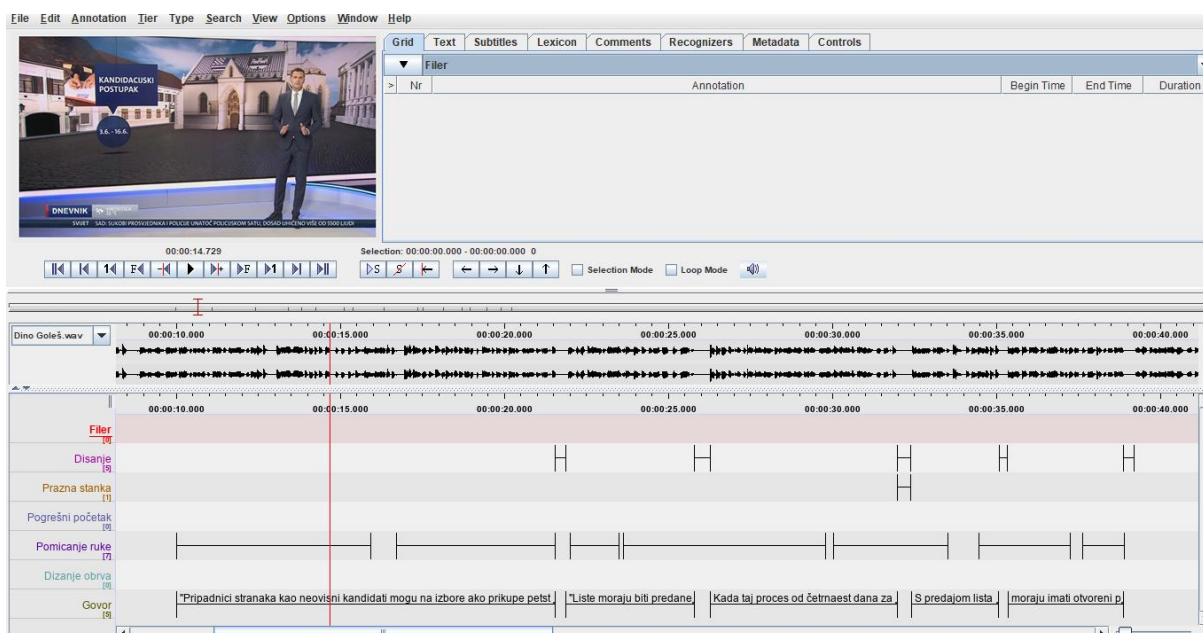
Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	9	164,44
Disanje	8	226,25
Prazna stanka	0	-
Pogrešni početak	0	-
Pomicanje ruke	2	12800
Dizanje obrva	0	-

Šesti primjer je govor novinara Dine Goleša u „normalnoj“ situaciji – u studiju. On tijekom emisije govori pripremljen govor za koji također postoji mogućnost da je zapravo čitan.

Slika 53: Primjer kadra iz informativne emisije pod voditeljstvom Dine Goleša

Softverskom analizom ustanovljeno je kako novinar Dino Goleš koristi stanku za disanje sveukupno pet puta u ovome video isječku. Također, stanka za disanje dva puta služi i kao stanka prekida govora (prazna stanka) koja služi kao kraj rečenice. Novinar gotovo cijelom dužinom video isječka koristi ritmičke pokrete ruke za naglašavanje riječi ili dijelova rečenica. U ovome primjeru nema stanke kao pogrešnog početka rečenice, niti dizanja obrva.

Slika 54: Primjer nekoristene anotacije „Filer“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

▼ Disanje

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:21.560	00:00:21.880	00:00:00.320
2		00:00:25.805	00:00:26.285	00:00:00.480
3		00:00:31.980	00:00:32.390	00:00:00.410
4		00:00:35.090	00:00:35.350	00:00:00.260
5		00:00:38.875	00:00:39.205	00:00:00.330

00:00:21.560 Selection: 00:00:21.560 - 00:00:21.880 320

Dino Goleš.wav 1,000 00:00:10.000 00:00:15.000 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000 00:00:35.000

Filer [9] Disanje [9] Prazna stanka [11] Pogrešni početak [9] Pomicanje ruke [9] Dizanje obrva [9] Govor [9]

"Pripadnici stranaka kao neovisni kandidati mogu na izbore ako prikupe petst" "Liste moraju biti predane" Kada taj proces od četrnaest dana za S predajom lista moraju imati otvore

Slika 55: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

▼ Prazna stanka

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:31.980	00:00:32.390	00:00:00.410

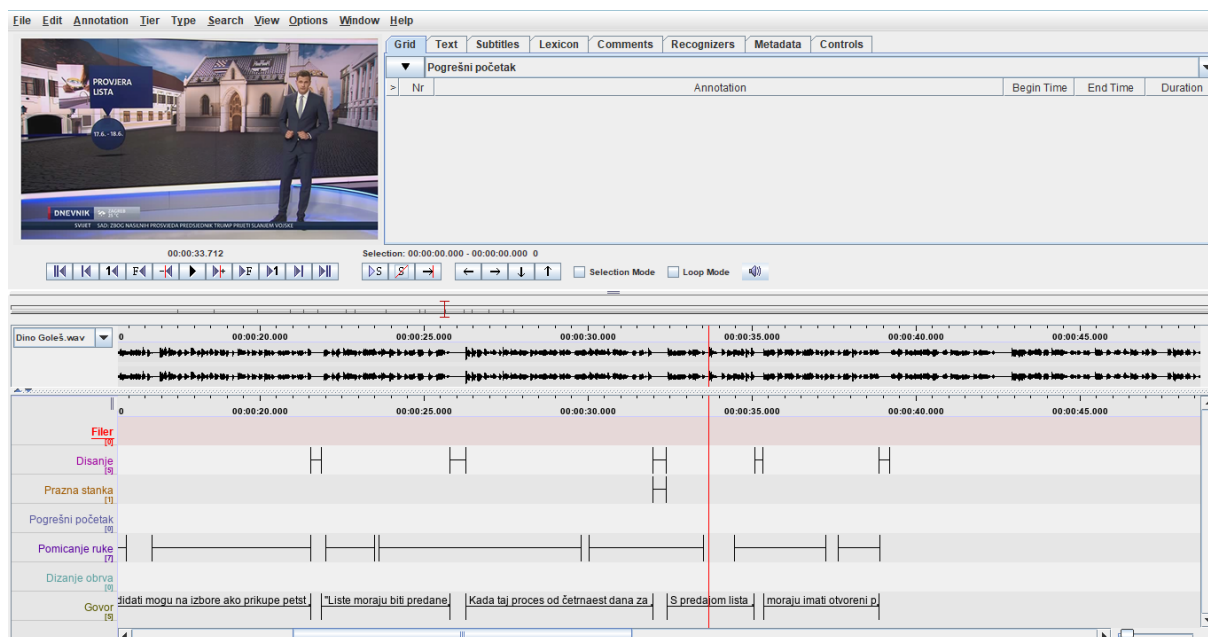
00:00:31.980 Selection: 00:00:31.980 - 00:00:32.390 410

Dino Goleš.wav 0 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000 00:00:35.000 00:00:40.000 00:00:45.000

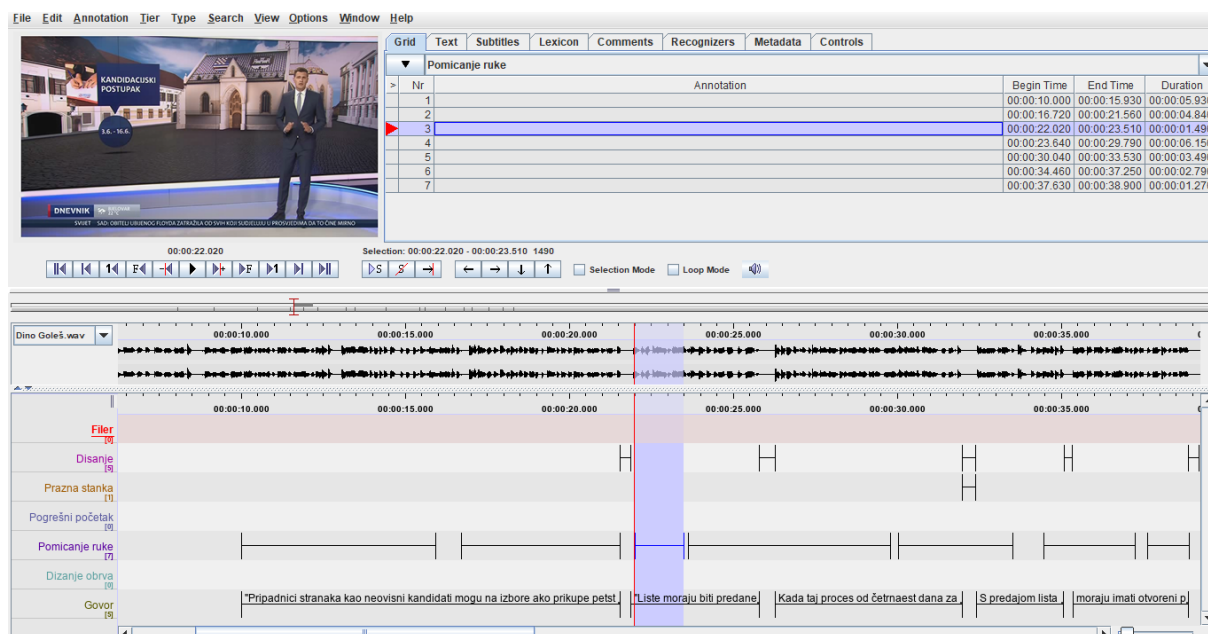
Filer [9] Disanje [9] Prazna stanka [11] Pogrešni početak [9] Pomicanje ruke [9] Dizanje obrva [9] Govor [9]

idati mogu na izbore ako prikupe petst "Liste moraju biti predane" Kada taj proces od četrnaest dana za S predajom lista moraju imati otvoreni p

Slika 56: Primjer anotacije „Prazna stanka“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

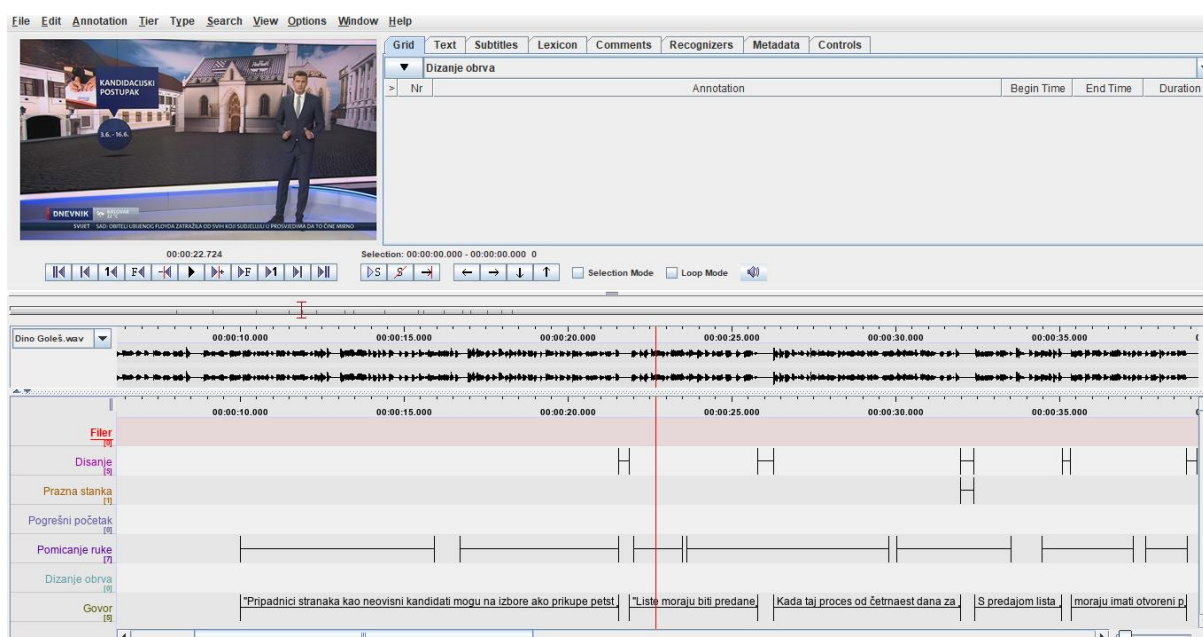
Slika 57: Primjer nekoristene anotacije „Pogrešni početak“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

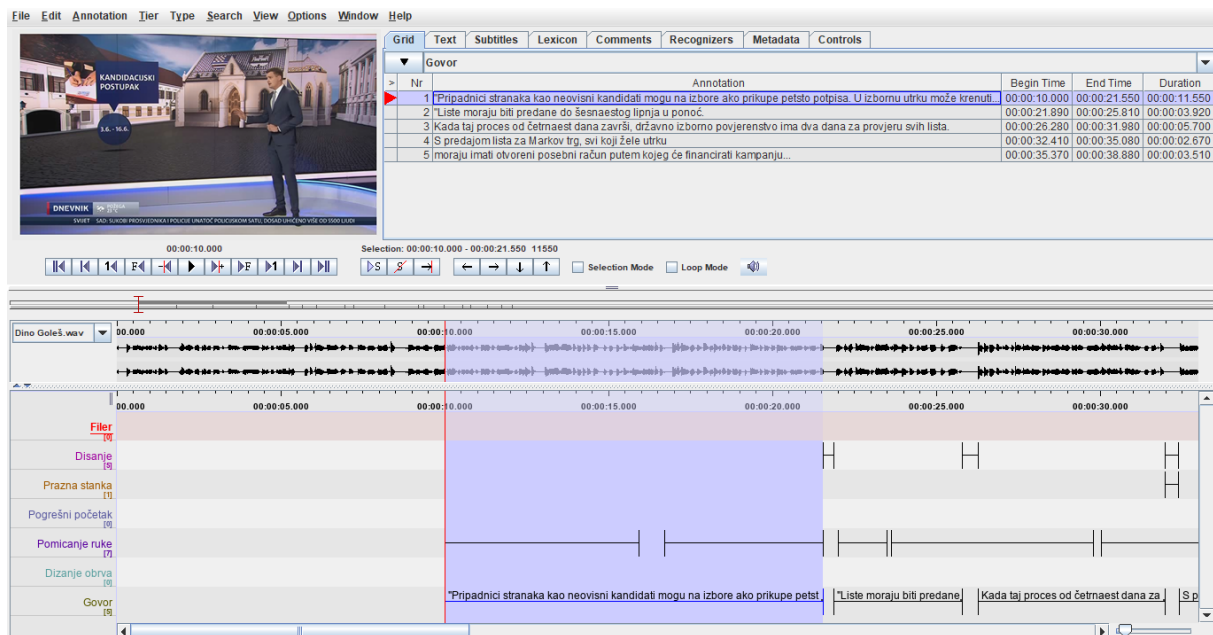
Slika 58: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Slika 59: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Slika 60: Primjer nekorištene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Slika 61: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Dine Goleša

Izgovoreni tekst Dine Goleša u ovome primjeru glasi „Pripadnici stranaka kao neovisni kandidati mogu na izbore ako prikupe petsto potpisa. U izbornu utrku može krenuti oko sto šezdeset osam političkih stranaka, koliko ih je registrirano u Hrvatskoj. Liste moraju biti predane do šesnaestog lipnja u ponoć. Kada taj proces od četrnaest dana završi, državno izborno povjerenstvo ima dva dana za provjeru svih lista. S predajom lista za Markov trg, svi koji žele utrku moraju imati otvoreni posebni račun putem kojeg će financirati kampanju...” Taj tekst sastoji se od 163 sloga – ritam govora je 5,43 sloga po sekundi, što je sporije od javljanja uživo u vezi prvog slučaja koronavirusa u Republici Hrvatskoj.

Tablica 7: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Dine Goleša u studijskoj informativnoj emisiji

Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	0	-
Disanje	5	360
Prazna stanka	1	410
Pogrešni početak	0	-
Pomicanje ruke	7	3708,6
Dizanje obrva	0	-

7.4. Primjer 4 – Izvještavanje novinara NoveTV, gosp. Andrije Jarka

Analizom je utvrđeno kako novinar Andrija Jarak prilikom izvještavanja uživo s mjesta događaja potresa u Zagrebu 22. ožujka 2020. godine uzima stanku za disanje samo četiri puta. Dva od četiri puta stanka za disanje popraćena je filerom. Od ostalih vrsta stanaka novinar dva puta koristi stanku zbog pogrešnog početka u trajanju od prosječno 0,32 ms. Novinar ne diže obrve radi naglašavanja riječi u rečenici, a isto tako ne koristi neverbalne znakove poput micanja ruku zbog toga što u rukama drži predmet koji ga u tome sprječava.

The screenshot displays a video analysis software interface. At the top, there is a menu bar with options: File, Edit, Annotation, Tier, Type, Search, View, Options, Window, Help. Below the menu bar is a toolbar with various icons for editing and navigation. The main window is divided into several sections:

- Video Player:** Shows a live broadcast of a news reporter, Andrija Jarak, wearing a green face mask and holding a microphone. The video is titled "Potres NOVA TV".
- Annotation Table:** A table with columns: Nr, Annotation, Begin Time, End Time, and Duration. It lists three annotations:

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:11.725	00:00:11.935	00:00:00.210
2		00:00:20.685	00:00:20.895	00:00:00.210
3		00:00:32.590	00:00:32.770	00:00:00.180

- Timeline:** A horizontal timeline at the bottom of the interface, showing the progression of the video from 00:00:00.000 to 00:00:17.000. It includes a red vertical line indicating the current position of the video.
- Annotation List:** A list of annotations on the left side of the timeline, including: Filer, Disanje, Prazna stanka, Pogrešni početak, Pomicanje ruke, Dizanje obrva, and Govor.

Slika 62: Primjer jedne od anotacija „Filer“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

Disanje

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:10.170	00:00:10.350	00:00:00.180
2		00:00:14.245	00:00:14.595	00:00:00.350
3		00:00:23.875	00:00:24.105	00:00:00.230
4		00:00:28.845	00:00:29.025	00:00:00.180

Selection: 00:00:10.170 - 00:00:10.350 180

Potres NOVA T...

00:00:05.000 00:00:06.000 00:00:07.000 00:00:08.000 00:00:09.000 00:00:10.000 00:00:11.000 00:00:12.000 00:00:13.000 00:00:14.000 00:00:15.000 00:00:16.000

File

Disanje

Prazna stanka

Pogrešni početak

Pomicanje ruke

Dizanje obrva

Govor

Idana, možda njih tisuće, međutim još uvijek nije počela ta podjela hrane, a ovu sliku koju sad vidite u ovom n... je slika koja se odvija na barem dvadeset zagrebačkih punktova u ovo... Hrvatska vojska ovo križanje ov...

Slika 63: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

Prazna stanka

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
----	------------	------------	----------	----------

Selection: 00:00:00.000 - 00:00:00.000 0

Potres NOVA T...

00:00:05.000 00:00:06.000 00:00:07.000 00:00:08.000 00:00:09.000 00:00:10.000 00:00:11.000 00:00:12.000 00:00:13.000 00:00:14.000 00:00:15.000 00:00:16.000

File

Disanje

Prazna stanka

Pogrešni početak

Pomicanje ruke

Dizanje obrva

Govor

Idana, možda njih tisuće, međutim još uvijek nije počela ta podjela hrane, a ovu sliku koju sad vidite u ovom n... je slika koja se odvija na barem dvadeset zagrebačkih punktova u ovo... Hrvatska vojska ovo križanje ov...

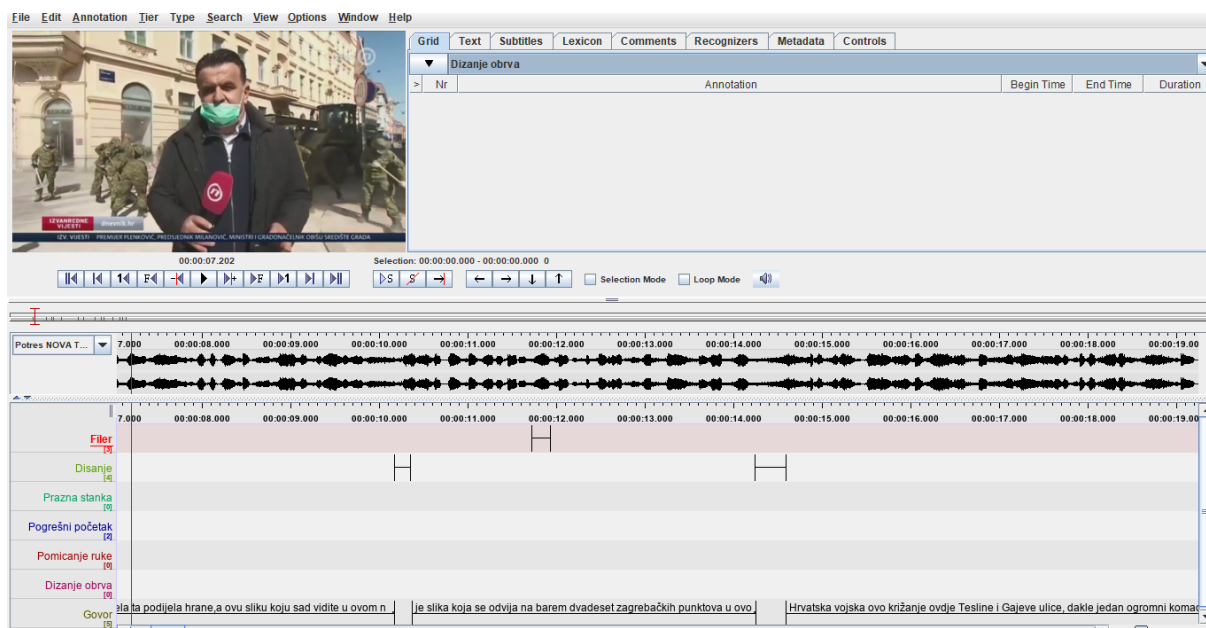
Slika 64: Primjer nekoristene anotacije „Prazna stanka“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1	Pogrešni početak	00:00:25.700	00:00:25.900	00:00:00.200
2	Pomicanje ruke	00:00:31.445	00:00:31.715	00:00:00.270

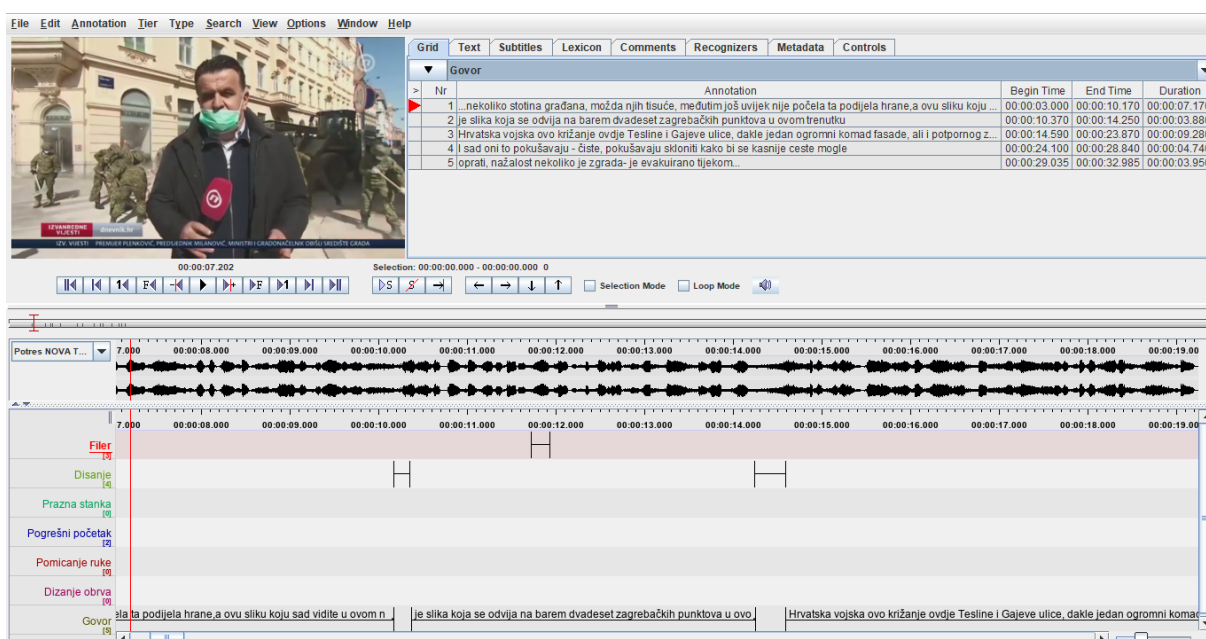
Slika 65: Primjer jedne od anotacija „Pogrešni početak“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1	Pomicanje ruke	00:00:00.000	00:00:00.000	0

Slika 66: Primjer nekorištene anotacije „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Slika 67: Primjer nekoristene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Slika 68: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Tekst koji novinar izgovara je: „...nekoliko stotina građana, možda njih tisuće, međutim još uvijek nije počela ta podjela hrane, a ovu sliku koju sad vidite u ovom našem javljanju je slika koja se odvija na barem dvadeset zagrebačkih punktova u ovom trenutku. Hrvatska vojska ovo križanje ovdje Tesline i Gajeve ulice, dakle jedan ogromni komad fasade, ali i potpornog zida, odnosno dijelova krovova se ovdje srušio. I sad oni to pokušavaju- čiste, pokušavaju

skloniti kako bi se kasnije ceste mogle oprati, nažalost nekoliko je zgrada- je evakuirano tijekom...“, a sadrži ukupno 145 slogova. Ritam govora u ovome video isječku je dakle 4,83 sloga po sekundi.

Tablica 8: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Andrije Jarka o potresu u Zagrebu

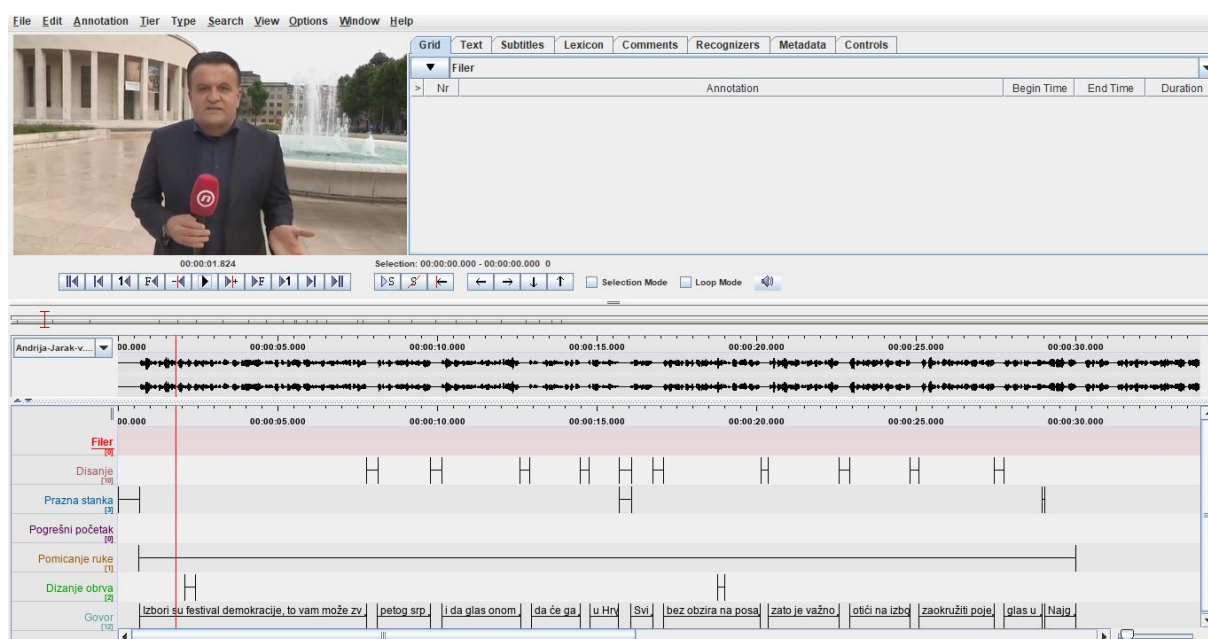
Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	3	200
Disanje	4	235
Prazna stanka	0	-
Pogrešni početak	2	235
Pomicanje ruke	0	-
Dizanje obrva	0	-

Sedmi primjer video isječka odnosi se također na Andriju Jarka, no on prikazuje novinara u mirnijoj situaciji – jednostavno pričanje o izborima, uvjeravanje javnosti kako treba izaći na izbore.

Slika 69: Primjer kadra iz video isječka Andrije Jarka u ležernijem TV prilogu-

Analizom je ustanovljeno kako je novinar Andrija Jarak u smirenijem televizijskom prilogu o izborima neprestano 30 sekundi uzorka videa pomicao ruku radi naglašavanja rečenica ili činjenica. Filere tijekom govora nije koristio, a praznu stanku koristio je na kraju rečenica, sveukupno tri puta. Stanku za disanje koristio je deset puta. Također je jednom dignuo obrve radi naglašavanja i uvjeravanja javnosti u činjenicu da treba izaći na izbore. Pogrešan početak rečenice nije se dogodio.

Slika 70: Primjer nekoristene anotacije „Filer“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

▼ Disanje

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:07.790	00:00:08.140	00:00:00.350
2		00:00:09.800	00:00:10.150	00:00:00.350
3		00:00:12.610	00:00:12.910	00:00:00.300
4		00:00:14.485	00:00:14.775	00:00:00.290
5		00:00:15.695	00:00:16.095	00:00:00.400
6		00:00:16.750	00:00:17.110	00:00:00.360
7		00:00:20.145	00:00:20.385	00:00:00.240
8		00:00:22.610	00:00:22.920	00:00:00.310
9		00:00:24.820	00:00:25.110	00:00:00.290
10		00:00:27.470	00:00:27.770	00:00:00.300

00:00:07.790 Selection: 00:00:07.790 - 00:00:08.140 350

Andrija-Jarak-v...

00:00:00.000 00:00:05.000 00:00:10.000 00:00:15.000 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000

00:00:00.000 00:00:05.000 00:00:10.000 00:00:15.000 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000

File
Disanje
Prazna stanka
Pogrešni početak
Pomicanje ruke
Dizanje obrva
Govor

Izbori su festival demokracije, to vam može zv petog srp i da glas onom da će ga u Hrv Svi bez obzira na posa zato je važno otići na izbor zaokružiti poje glas u Najg

Slika 71: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

▼ Prazna stanka

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:00.000	00:00:00.680	00:00:00.680
2		00:00:15.695	00:00:16.095	00:00:00.400
3		00:00:28.950	00:00:29.040	00:00:00.090

00:00:00.000 Selection: 00:00:00.000 - 00:00:00.680 680

Andrija-Jarak-v...

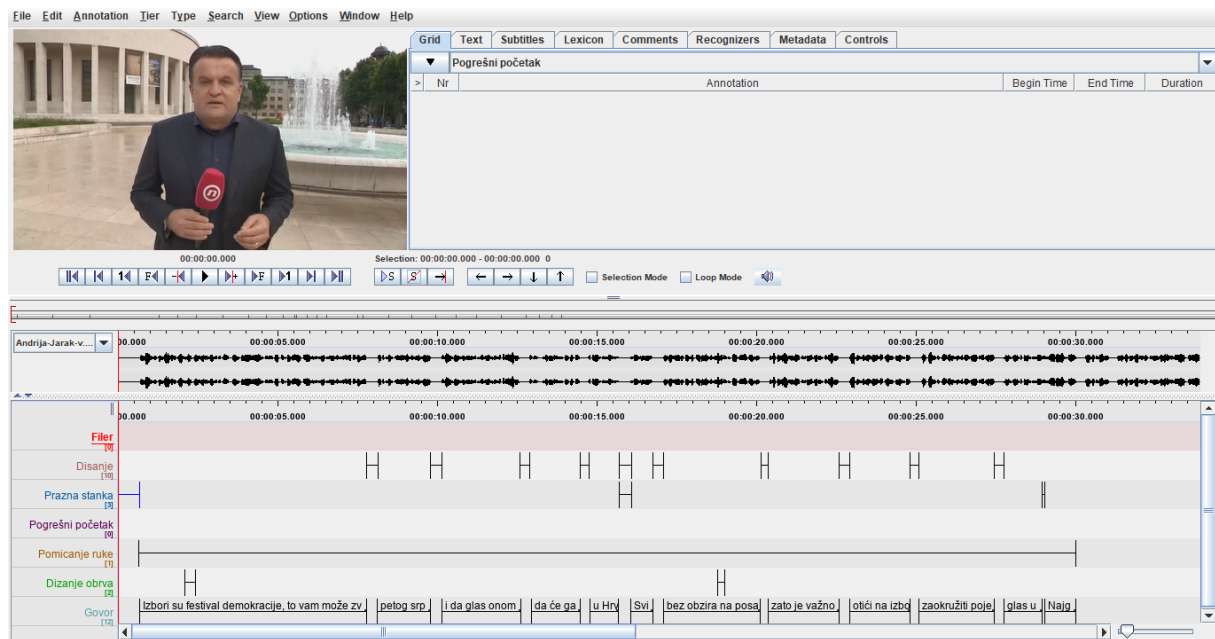
00:00:00.000 00:00:05.000 00:00:10.000 00:00:15.000 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000

00:00:00.000 00:00:05.000 00:00:10.000 00:00:15.000 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000

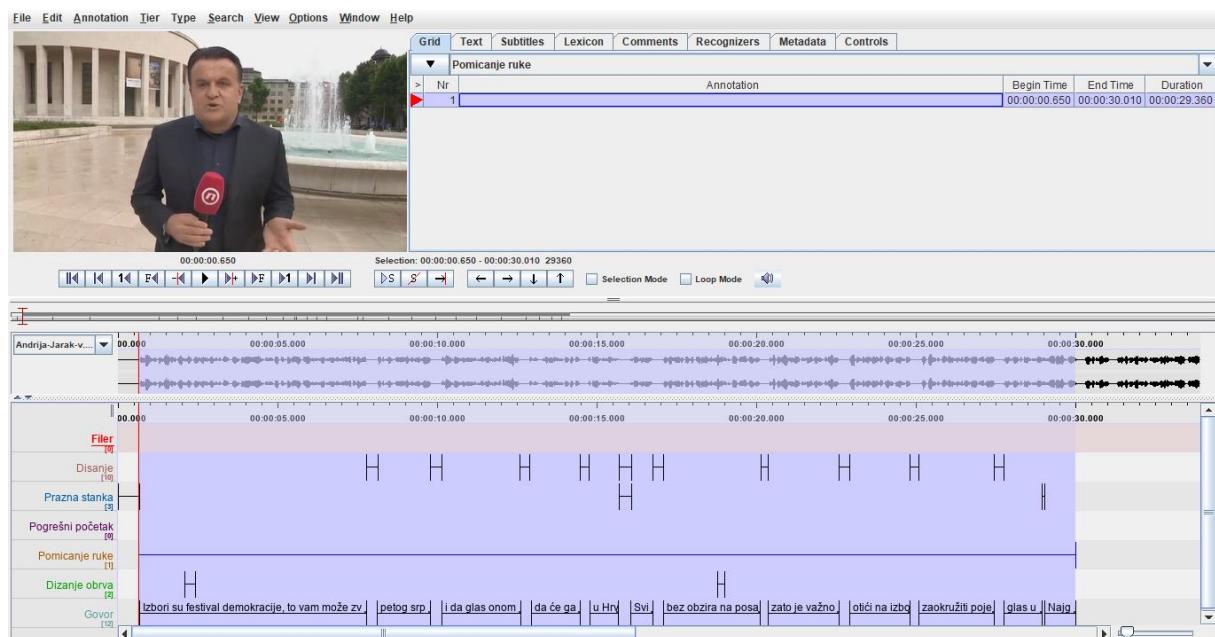
File
Disanje
Prazna stanka
Pogrešni početak
Pomicanje ruke
Dizanje obrva
Govor

Izbori su festival demokracije, to vam može zv petog srp i da glas onom da će ga u Hrv Svi bez obzira na posa zato je važno otići na izbor zaokružiti poje glas u Najg

Slika 72: Primjer jedne od anotacija „Prazna stanka“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Slika 73: Primjer nekoristene anotacije „Pogrešni početak“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Slika 74: Primjer anotacije „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Slika 75: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

The screenshot shows a video editing software interface. The main window displays a video of Mr. Andrija Jarka speaking. The interface includes a menu bar (File, Edit, Annotation, Tier, Type, Search, View, Options, Window, Help), a toolbar, a video preview window, a timeline, and a list of annotations.

The annotation list is titled "Dizanje obrva" and contains the following data:

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:02:090	00:00:02:420	00:00:00:330
2		00:00:18:800	00:00:19:000	00:00:00:200

The timeline shows various annotations, including "Filer", "Disanje", "Prazna stanka", "Pogrešni početak", "Pomicanje ruke", and "Dizanje obrva". The video preview window shows the video of Mr. Andrija Jarka speaking.

Slika 76: Primjer jedne od anotacija „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Slika 77: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1	Izbori su festival demokracije, to vam može zvučati kao floskula, ali uistinu je tako i stoga je jako važno da sv...	00:00:00.680	00:00:07.780	00:00:07.100
2	petog srpnja izađe na izbore	00:00:08.120	00:00:09.800	00:00:01.680
3	i da glas onome za koga misli za koga je uvjeren	00:00:10.155	00:00:12.625	00:00:02.470
4	da će ga najbolje zastupati	00:00:12.955	00:00:14.475	00:00:01.520
5	u Hrvatskom saboru	00:00:14.780	00:00:15.690	00:00:00.910
6	Svi smo mi	00:00:16.070	00:00:16.750	00:00:00.680
7	bez obzira na posao koji obavljamo dio identiteta ove zemlje,	00:00:17.105	00:00:20.135	00:00:03.030
8	zato je važno obaviti svoju građansku dužnost	00:00:20.380	00:00:22.600	00:00:02.220
9	otići na izbore, zaokružiti listu	00:00:22.925	00:00:24.815	00:00:01.890
10	zaokružiti pojedinca za kojeg želite da bude	00:00:25.090	00:00:27.470	00:00:02.380
11	glas u Hrvatskom saboru	00:00:27.765	00:00:28.965	00:00:01.200

Slika 78: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Andrije Jarka

Govor Andrije Jarka glasi: „Izbori su festival demokracije, to vam može zvučati kao floskula, ali uistinu je tako i stoga je jako važno da svaki građanin ove lijepe zemlje petog srpnja izađe na izbore i da glas onome za koga misli za koga je uvjeren da će ga najbolje zastupati u Hrvatskom saboru. Svi smo mi, bez obzira na posao koji obavljamo, dio identiteta ove zemlje, zato je važno obaviti svoju građansku dužnost, otići na izbore, zaokružiti listu, zaokružiti

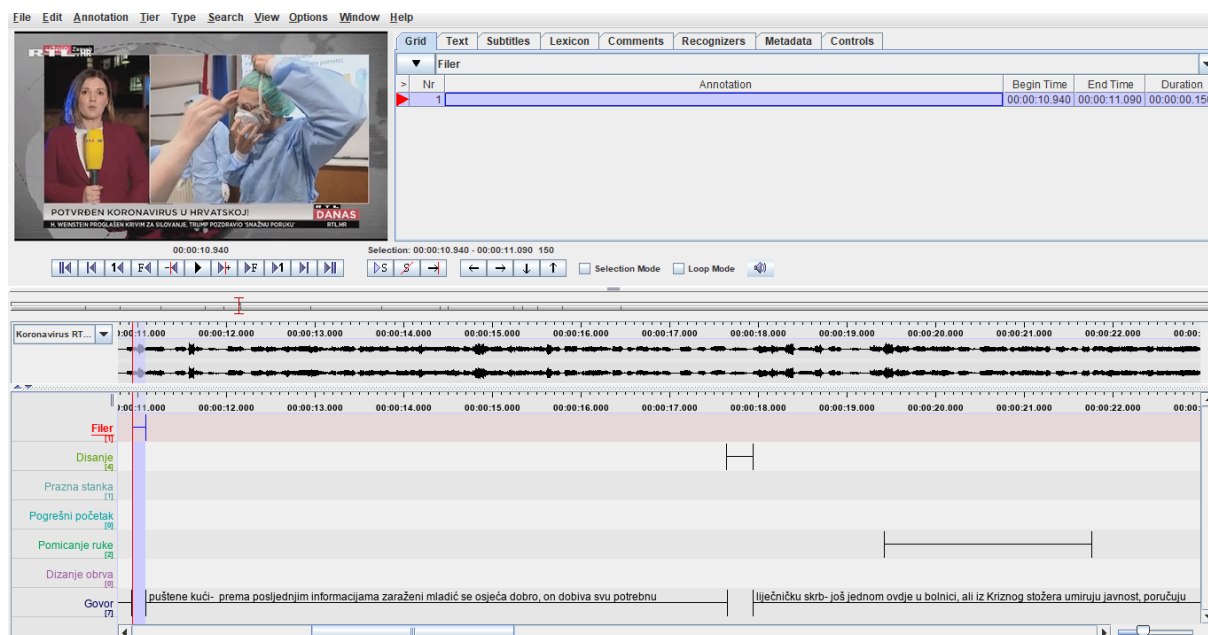
pojedinka za kojeg želite da bude glas u Hrvatskom saboru. Najgora opcija je...” Govor sadrži 167 slogova, dakle ritam govora Andrije Jarka u ovome primjeru je 5,67 slogova u sekundi.

Tablica 9: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Andrije Jarka o izborima

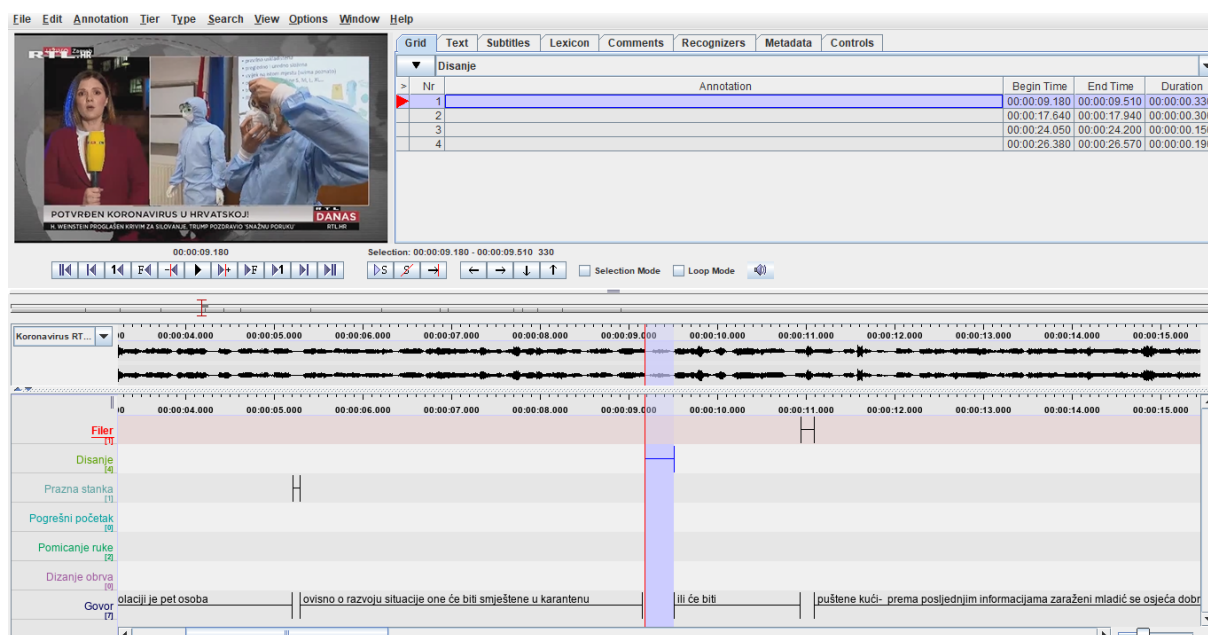
Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	0	-
Disanje	10	319
Prazna stanika	3	390
Pogrešni početak	0	-
Pomicanje ruke	1	29360
Dizanje obrva	2	265

7.5. Primjer 5 – Izvještavanje novinarke RTL, gđe Matee Damjanović

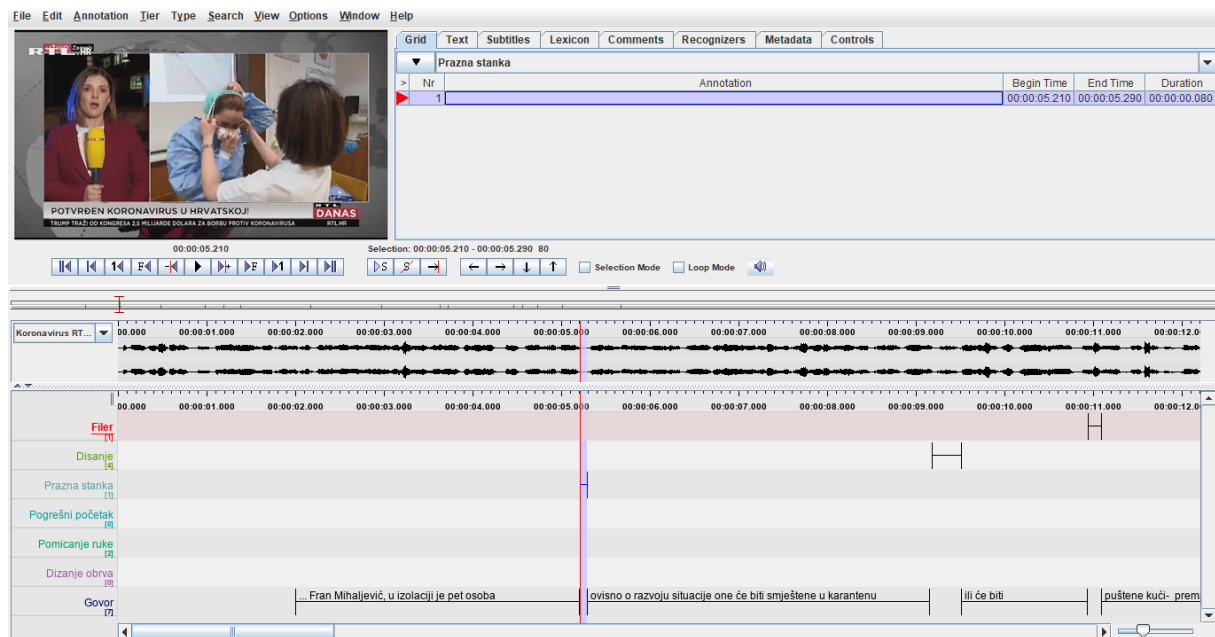
Analizom video isječka uz pomoć softvera ELAN ustanovljeno je kako je novinarka Matea Damjanović u izvještavanju stanke u obliku disanja koristila četiri puta, dok je filere koristila samo jednom. Stanke u obliku potpune stanke koristila je također samo jednom kao kraj rečenice. Ruke je pomicala samo jednom u svrhu naglašavanja (približila je ruku tijelu), a dizanje obrva se nije dogodilo unutar promatranih 30 sekundi video isječka.

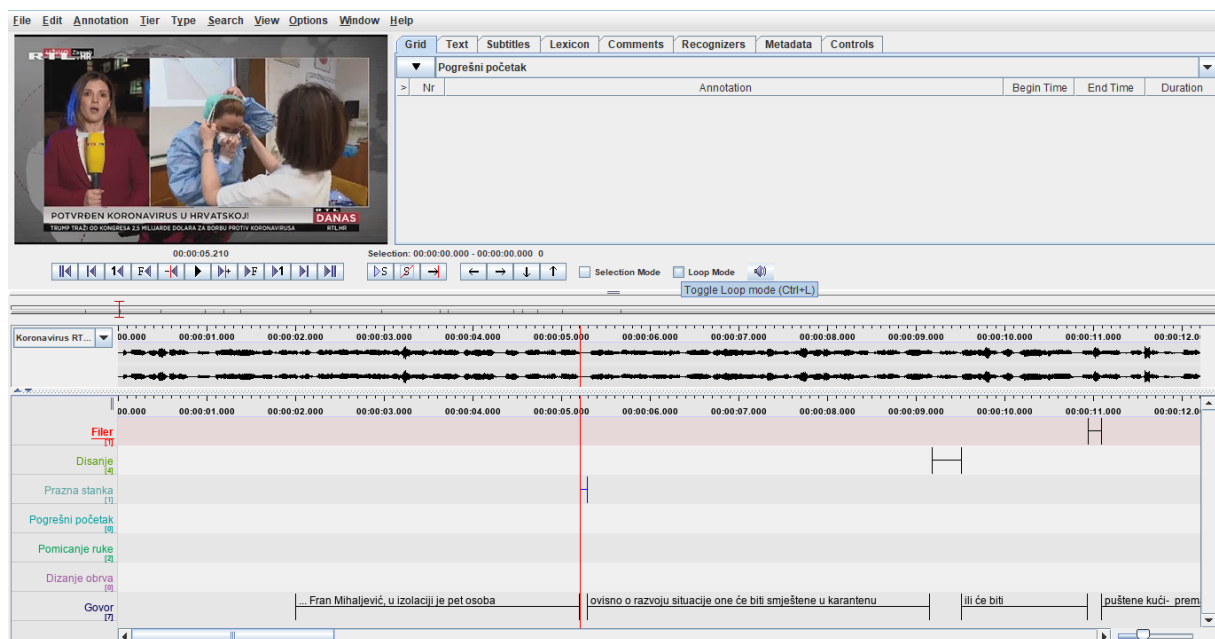
Slika 79: Primjer anotacije „Filer” u izvještavanju gđe Matee Damjanović

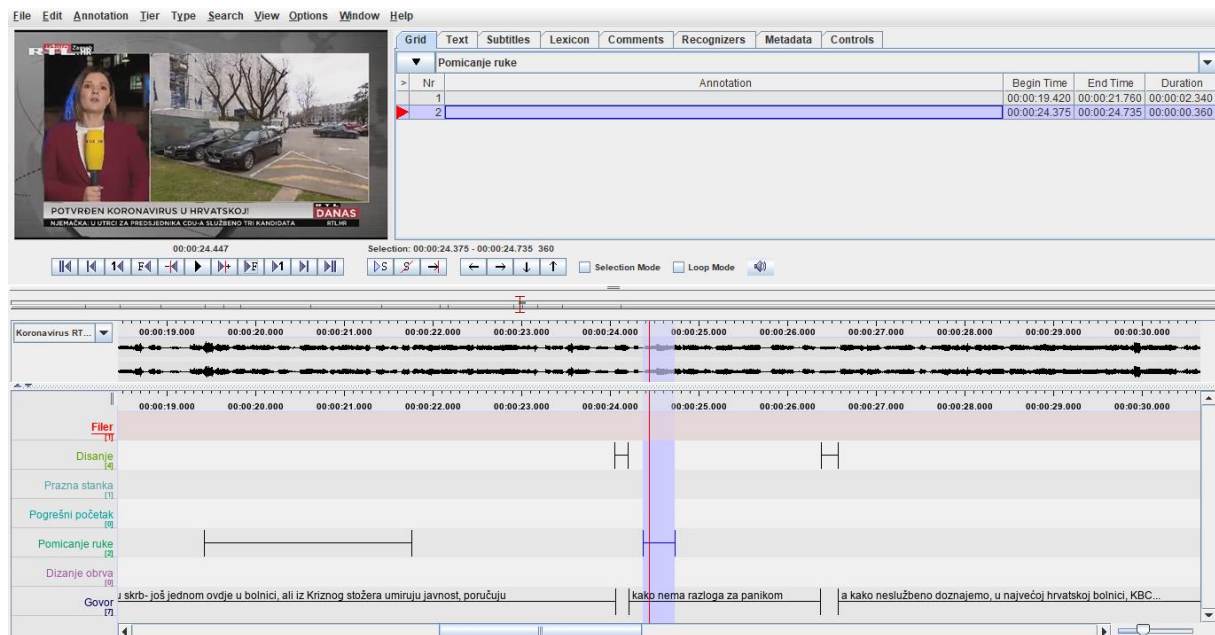
Slika 80: Primjer jedne od anotacija „Disanje” u izvještavanju gđe Matee Damjanović

Slika 81: Primjer anotacije „Prazna stanka” u izvještavanju gđe Matee Damjanović

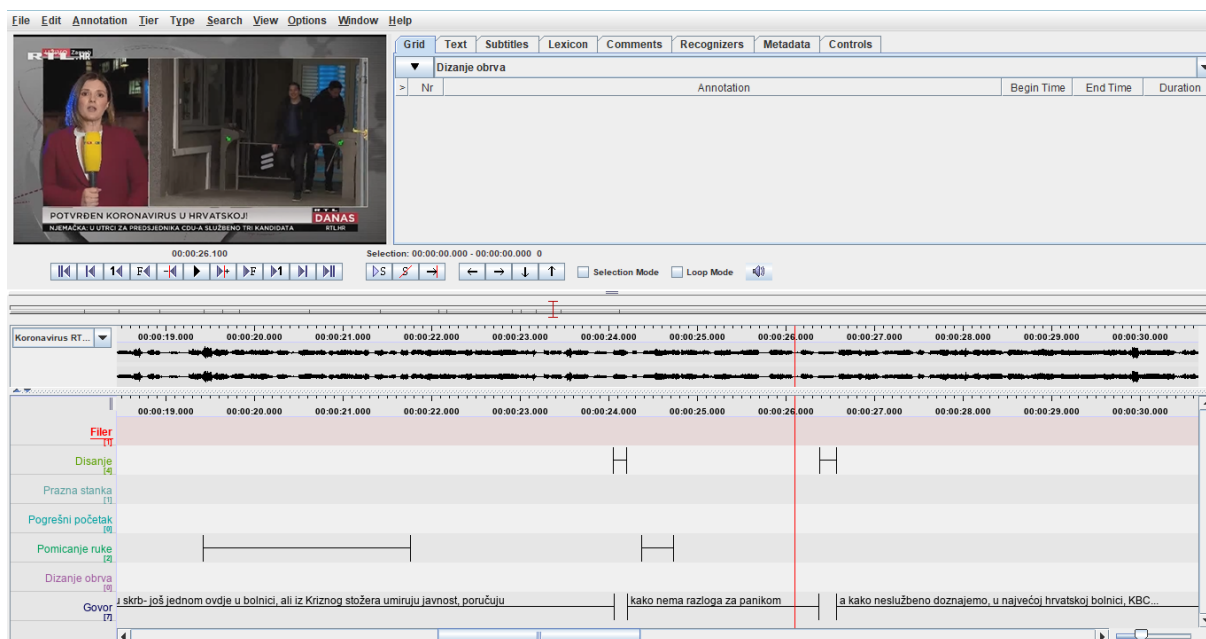
Slika 82: Primjer nekoristene anotacije „Pogrešni početak” u izvještavanju gđe Matee Damjanović

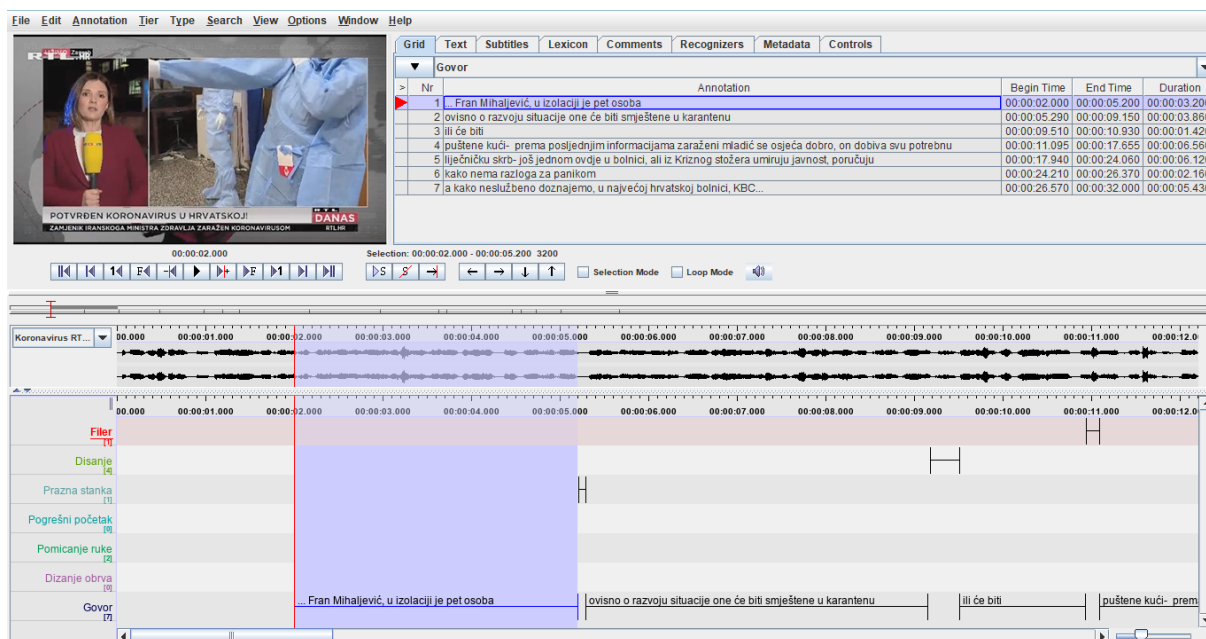
Slika 83: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke” u izvještavanju gđe Matee Damjanović

Slika 84: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gđe Matee Damjanović

Slika 85: Primjer nekoristene anotacije "Dizanje obrva" u izvještavanju gđe Matee Damjanović

Slika 86: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gđe Matee Damjanović

Tekst koji je novinarka izgovorila u tih 30 promatranim sekundi je „... Fran Mihaljević, u izolaciji je pet osoba, ovisno o razvoju situacije one će biti smještene u karantenu ili će biti puštene kući- prema posljednjim informacijama zaraženi mladić se osjeća dobro, on dobiva svu

potrebnu liječničku skrb- još jednom ovdje u bolnici, ali iz Kriznog stožera umiruju javnost, poručuju kako nema razloga za panikom, a kako neslužbeno doznajemo, u najvećoj hrvatskoj bolnici, KBC...” Izgovoreni tekst sadrži 139 slogova ukupno, što daje 4,63 slogova po sekundi.

Tablica 10: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gđe Matee Damjanović o prvom slučaju koronavirusa u RH

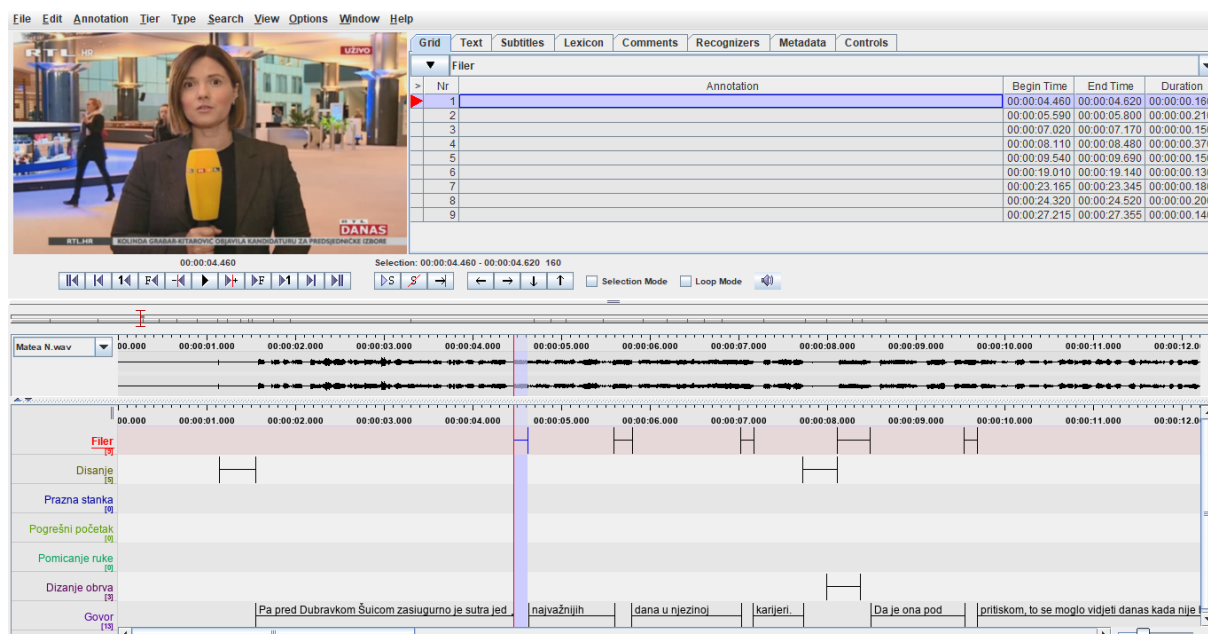
Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	1	150
Disanje	4	242,5
Prazna stanka	1	80
Pogrešni početak	0	-
Pomicanje ruke	2	1350
Dizanje obrva	0	-

S druge strane, u desetome primjeru u ovome radu Matea Damjanović izvještava o saslušanju Dubravke Šuice. Video isječak je smireniji, ležerniji te je dobro unaprijed pripremljen.

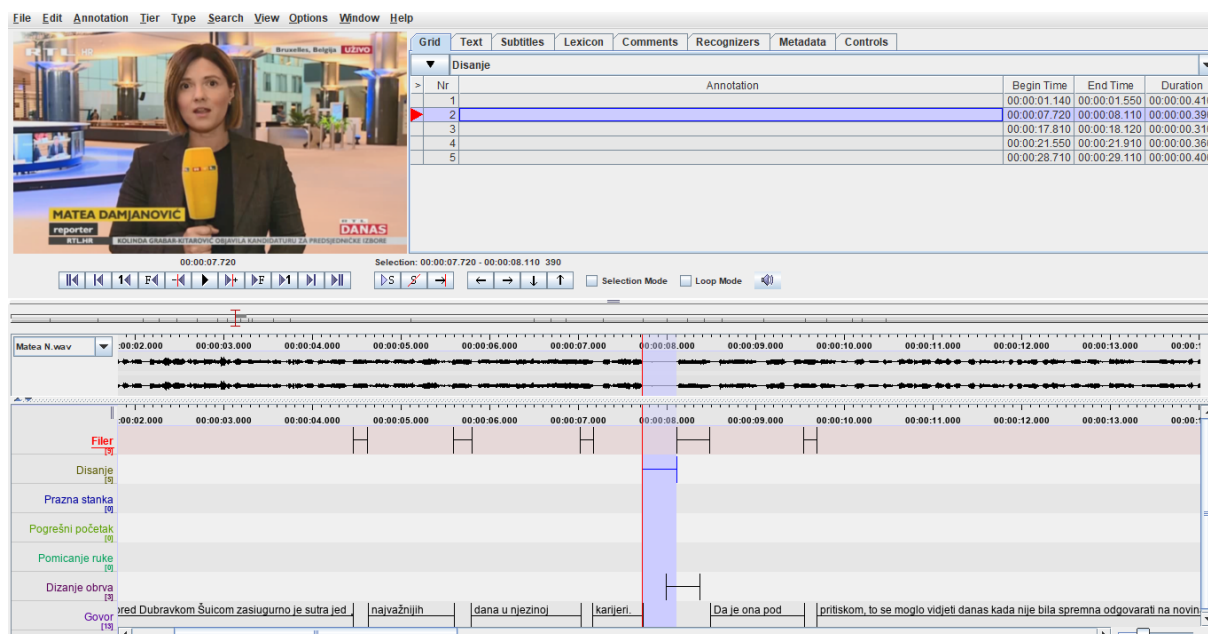

Slika 87: Primjer kadra izvještavanja Matee Damjanović

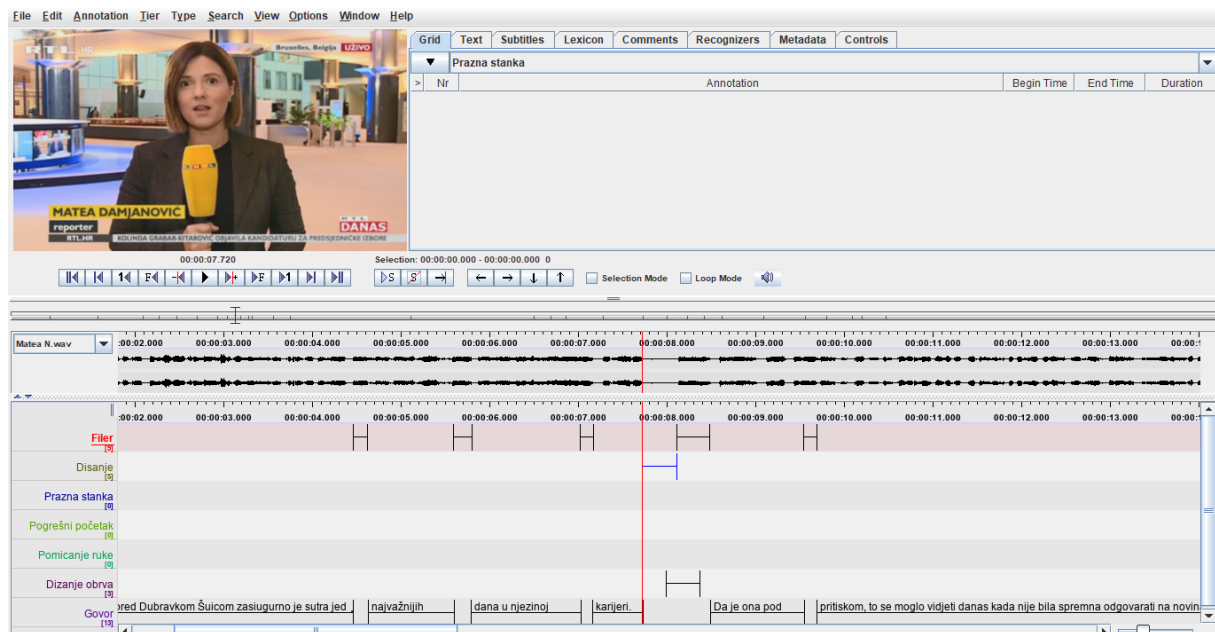
U ovome primjeru novinarka Matea Damjanović češće koristi filere (devet puta), a pauzu za disanje upotrebljava čak pet puta. Pokreti rukom su također suptilniji, gotovo ni ne postoje, odnosno novinarka samo približava podlakticu tijelu radi naglašavanja nekih riječi. Praznu stanku kako bi završila rečenicu ne koristi uopće. Dizanje obrva novinarka u ovome primjeru video isječka upotrebljava tri puta.

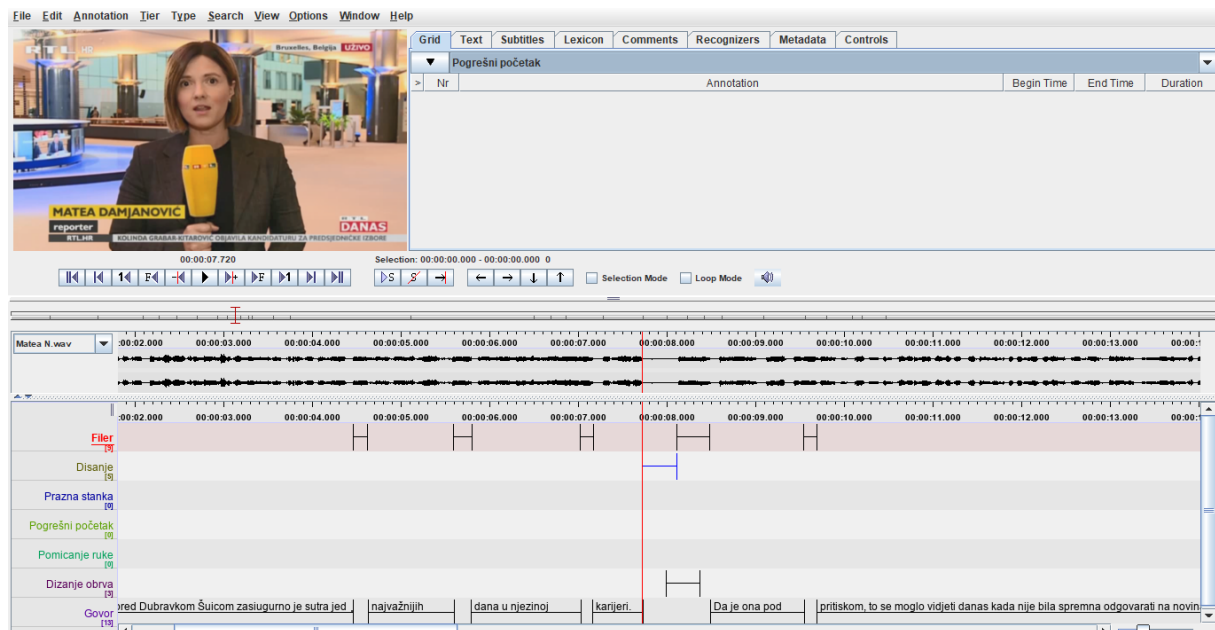
Slika 88: Primjer jedne od anotacija "Filer" u izvještavanju gđe Matee Damjanović

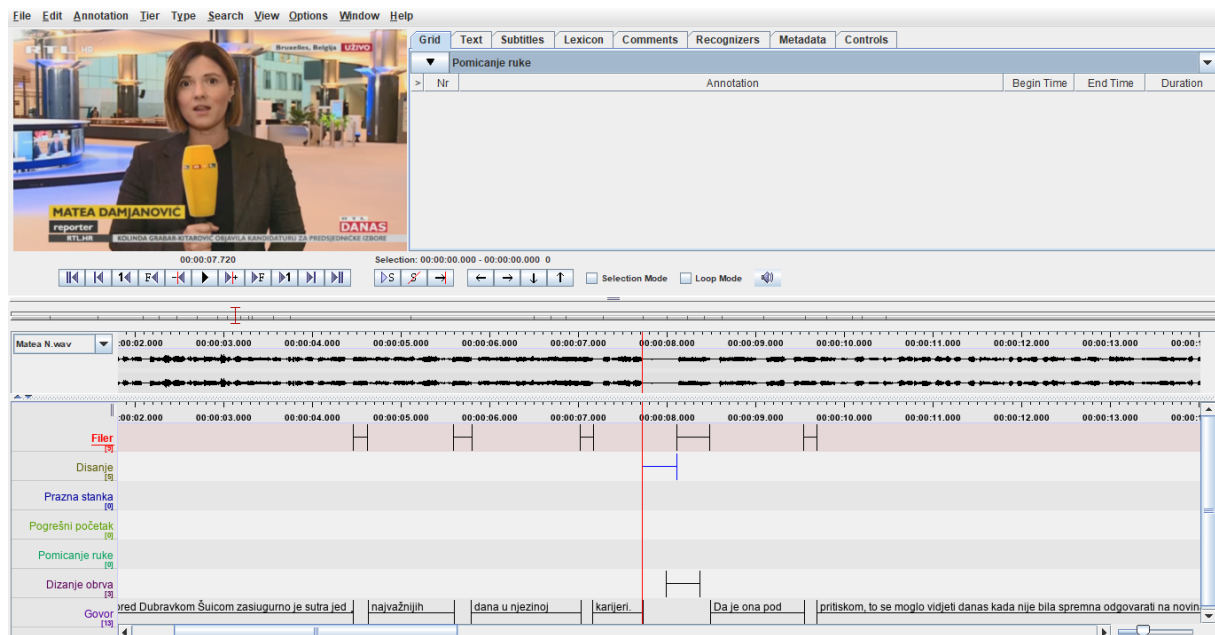
Slika 89: Primjer jedne od anotacija "Disanje" u izvještavanju gđe Matee Damjanović

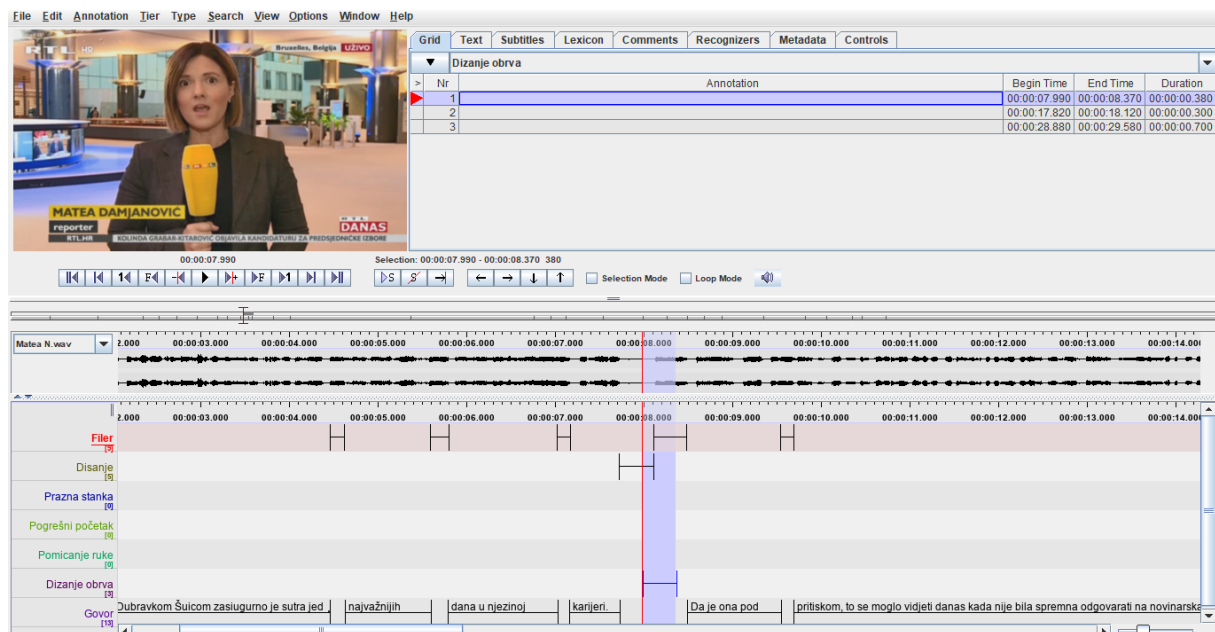
Slika 90: Primjer nekoristene anotacije "Prazna stanka" u izvještavanju gđe Matee Damjanović

Slika 91: Primjer nekoristene anotacije "Pogrešni početak" u izvještavanju gđe Matee Damjanović

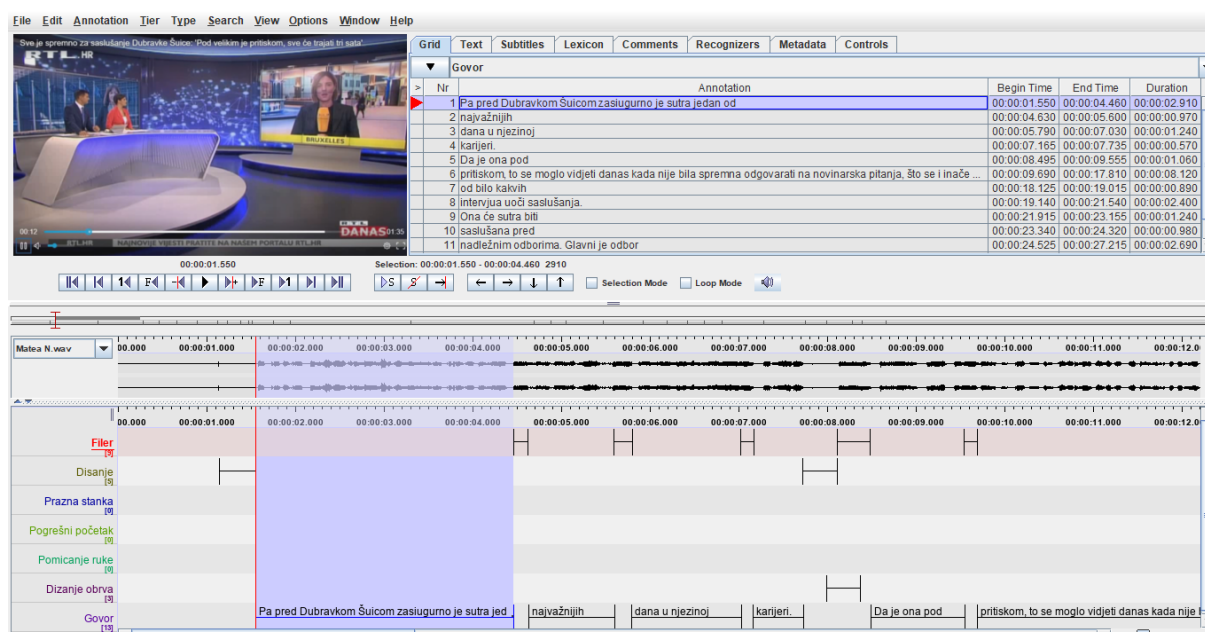
Slika 92: Primjer nekoristene anotacije "Pomicanje ruke" u izvještavanju gde Matee Damjanović

Slika 93: Primjer jedne od anotacija "Dizanje obrva" u izvještavanju gde Matee Damjanović

Slika 94: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gđe Matee Damjanović

Slika 95: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gđe Matee Damjanović

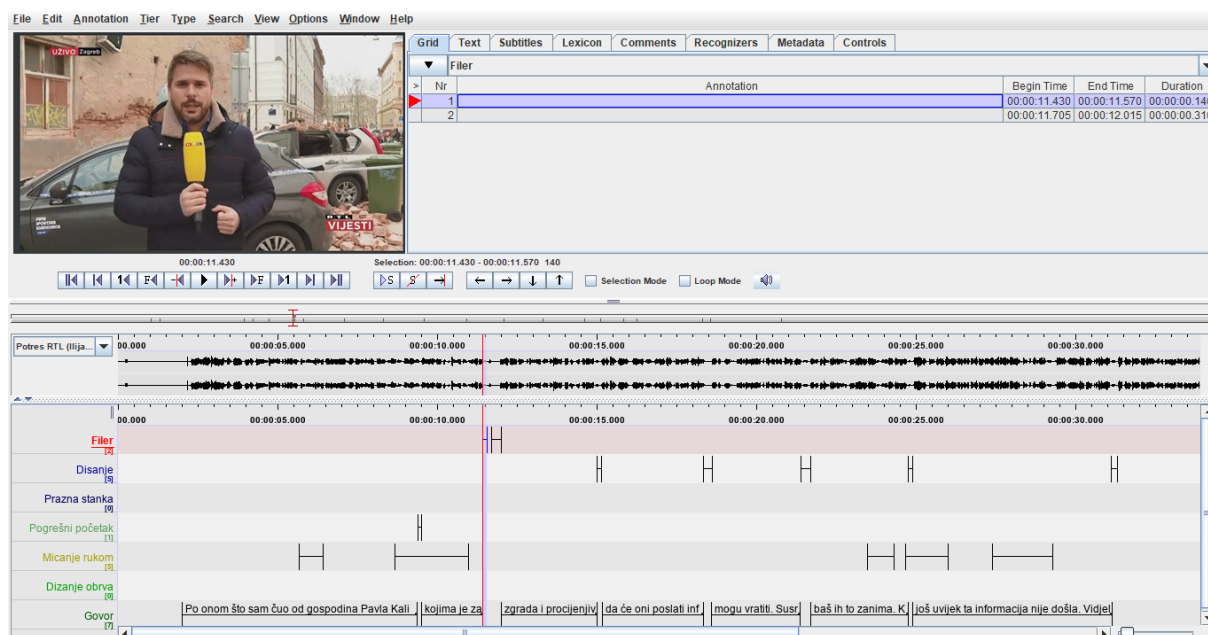
Novinarka u ovome video sadržaju izgovara sljedeći tekst: „Pa pred Dubravkom Šuicom zasigurno je sutra jedan od najvažnijih dana u njezinoj karijeri. Da je ona pod pritiskom, to se moglo vidjeti danas kada nije bila spremna odgovarati na novinarska pitanja, što se i inače sugerira kandidatima da se suzdržavaju od bilo kakvih intervju uoči saslušanja. Ona će sutra biti saslušana pred nadležnim odborima. Glavni je odbor za Ustav- bit će postavljena pitanja za resore, za...” Tekst sadrži 143 slogova pa je ritam govora 4,76 slogova po sekundi.

Tablica 11: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gđe Matee Damjanović o saslušanju Dubravke Šuice

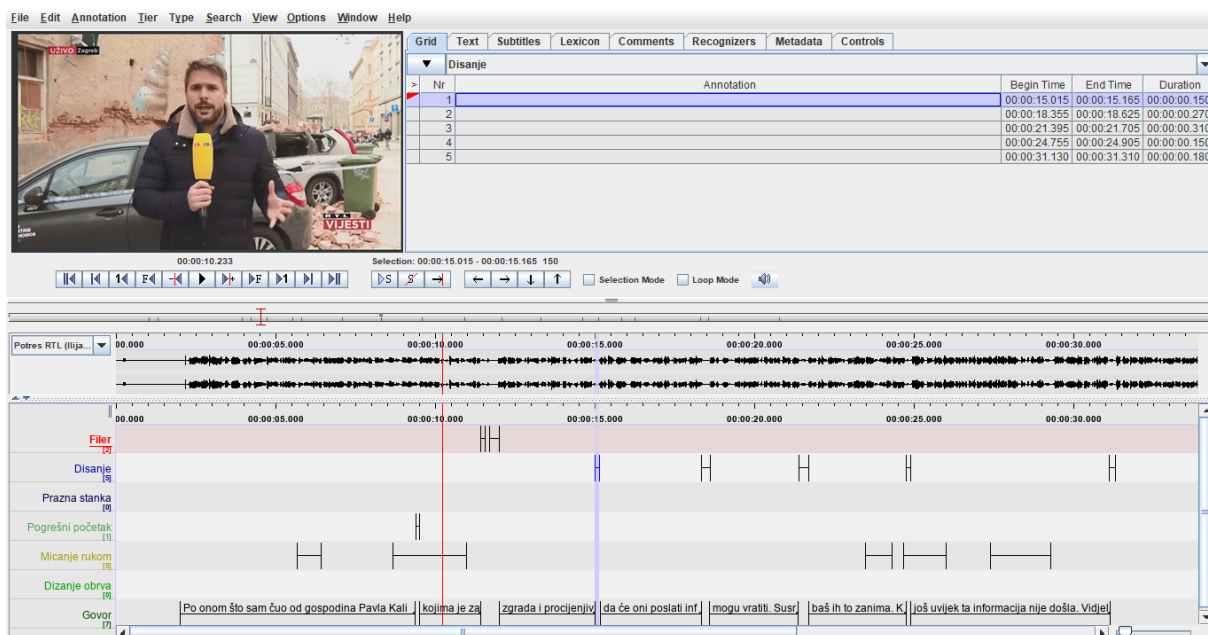
Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	9	187,78
Disanje	5	374
Prazna stanka	0	-
Pogrešni početak	0	-
Pomicanje ruke	0	-
Dizanje obrva	3	460

7.6. Primjer 6 – Izvještavanje novinara RTL, gosp. Ilije Radića

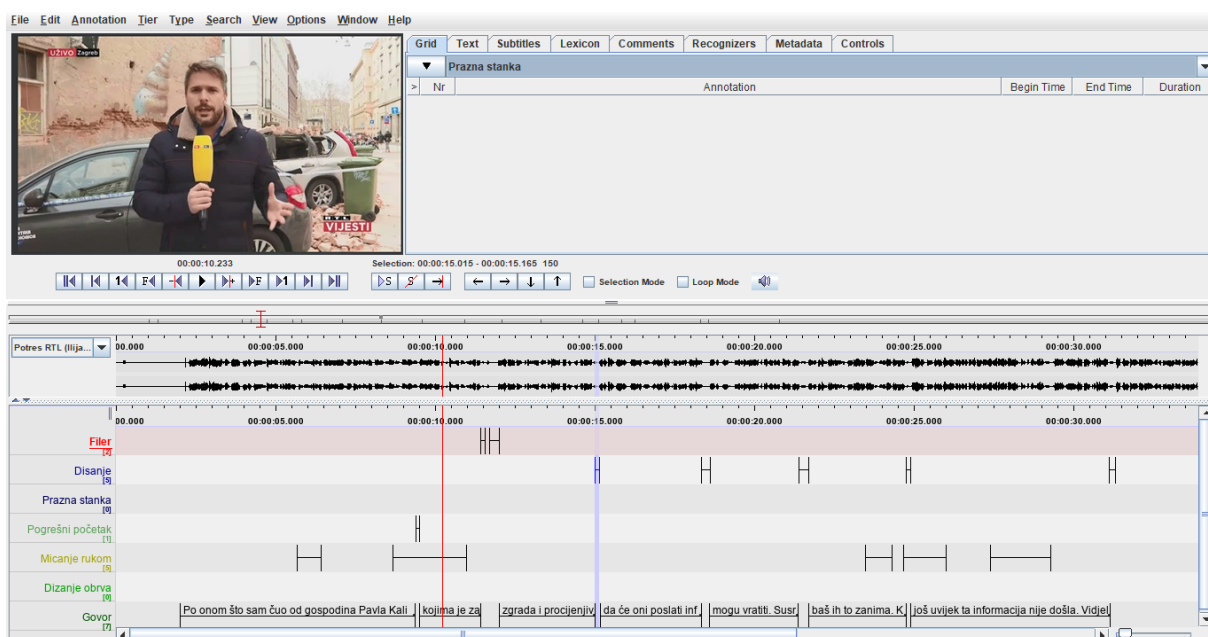
Ilija Radić je u analiziranom video isječku filer koristio samo jednom (od 00:00:11.430 do 00:00:11.570), a potpune stanke radi odvajanja rečenice nijednom. Stanke za disanje dogodile su se ukupno pet puta kroz 30 sekundi video isječka, dok se staka zbog pogrešnog početka dogodila samo jednom. Od neverbalnih znakova novinar je više koristio pokrete rukom (tri puta), dok nijednom nije dignuo obrve.

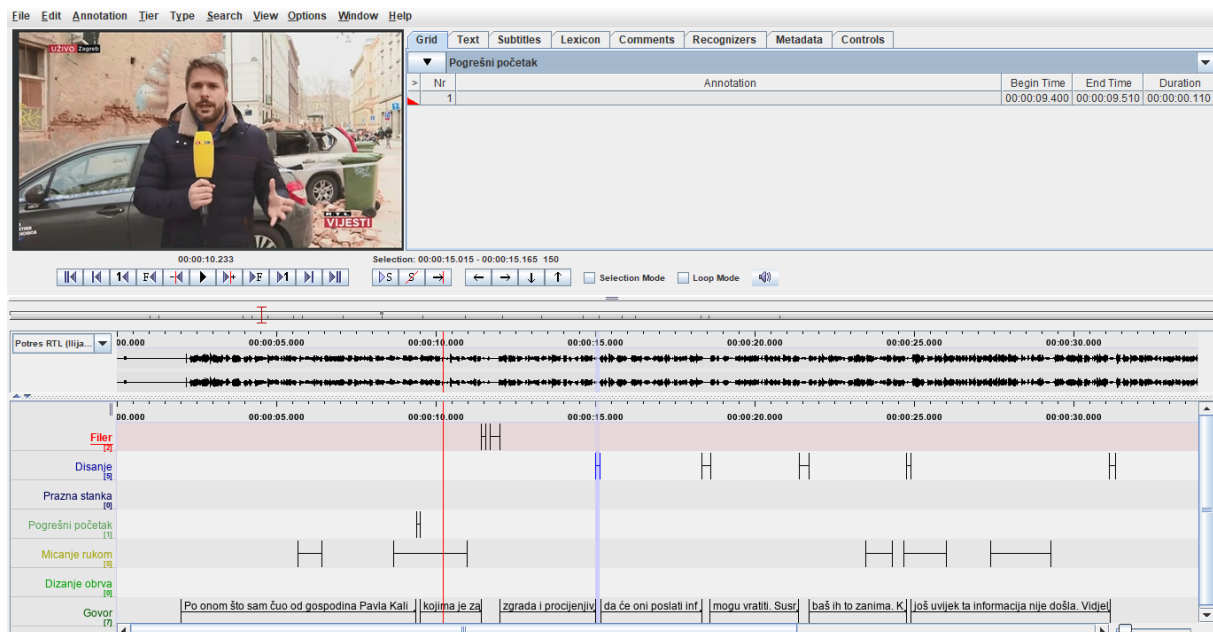
Slika 96: Primjer jedne od anotacija „Filer” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

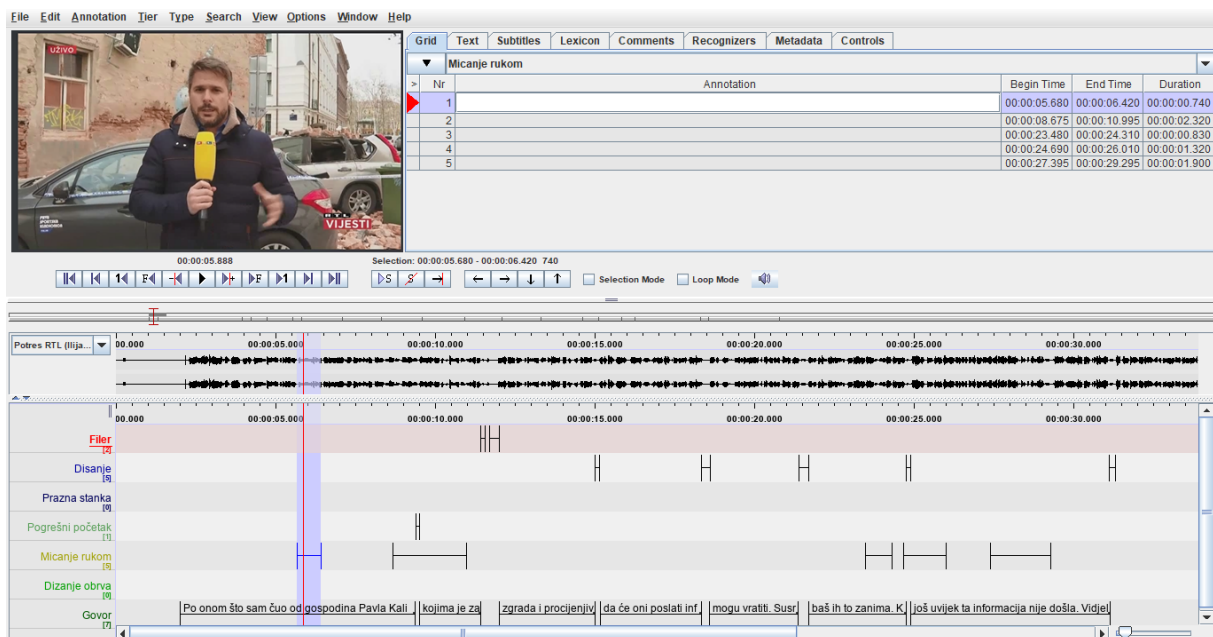
Slika 97: Primjer jedne od anotacija „Disanje” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Slika 98: Primjer nekoristene anotacije „Prazna stanka” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

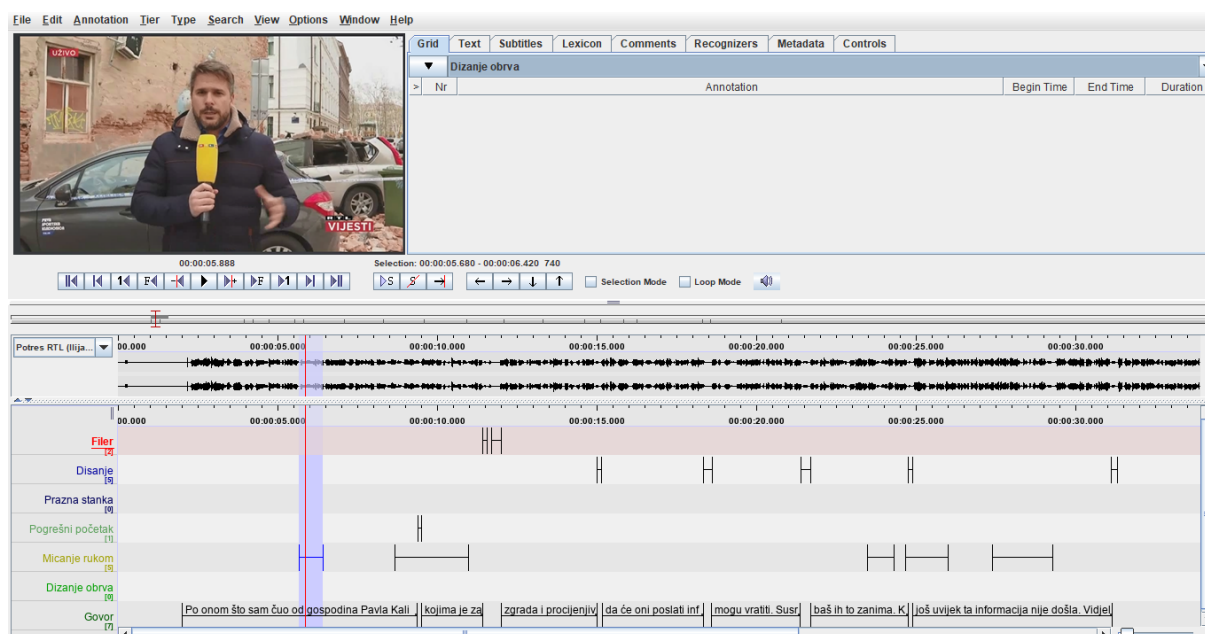
Slika 99: Primjer nekoristene anotacije „Pogrešni početak” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

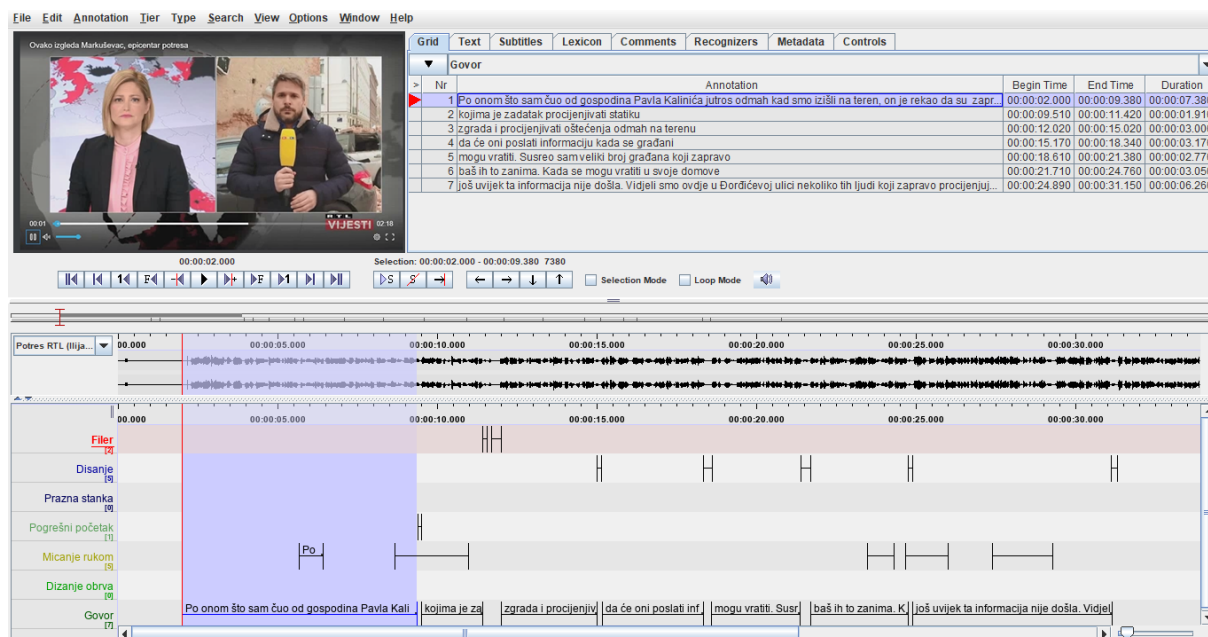
Slika 100: Primjer jedne od anotacija „Micanje rukom” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Slika 101: Primjer micanja rukom u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Slika 102: Primjer nekoristene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Slika 103: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Govor u tih trideset sekundi analiziranog videa bio je „Po onom što sam čuo od gospodina Pavla Kalinića jutros odmah kad smo izašli na teren, on je rekao da su zapravo ljudi koji su- kojima je zadatak procjenjivati statiku zgrada i procjenjivati oštećenja odmah na terenu da će oni poslati informaciju kada se građani mogu vratiti. Susreo sam veliki broj građana koji zapravo- baš ih to zanima. Kada se mogu vratiti u svoje domove- još uvijek ta informacija nije došla. Vidjeli smo ovdje u Đorđićevoj ulici nekoliko tih ljudi koji zapravo procjenjuju...” Iako novinar ne sastavlja smislene rečenice, odnosno ne dovršava ih, on ipak ne ostavlja stanke radi zbog pogrešnog početka rečenice. Broj slogova u izgovorenim tekstu je 169, što znači da je tempo govora 5,63 slogova po sekundi.

Tablica 12: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Ilije Radića o potresu u Zagrebu

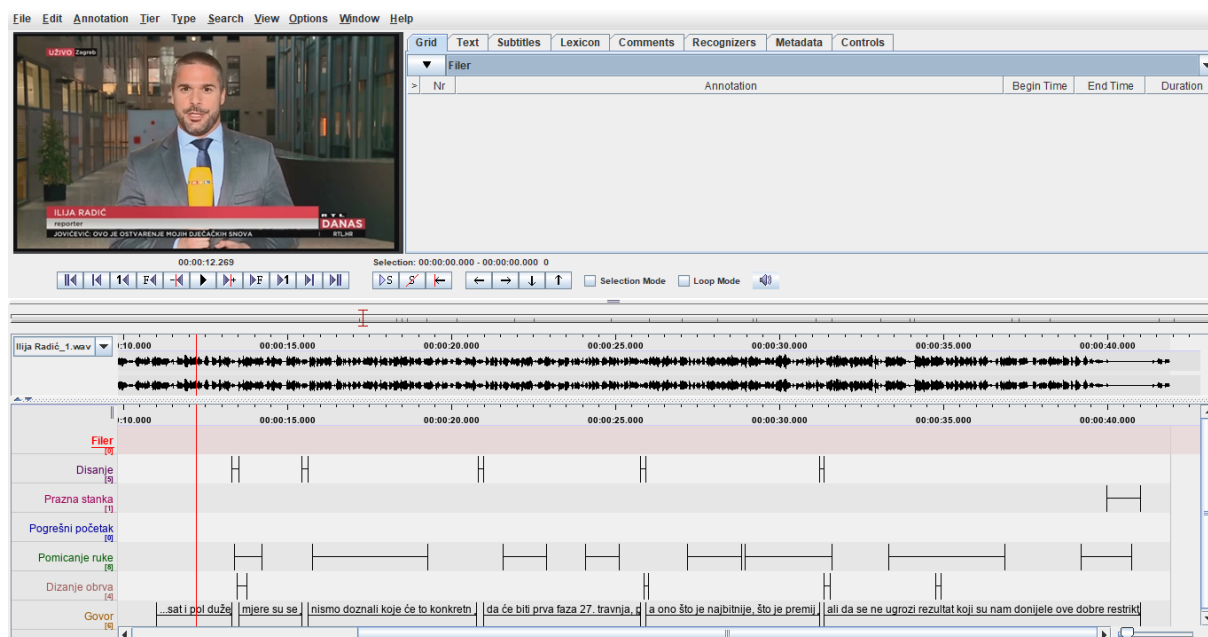
Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	2	225
Disanje	5	212
Prazna stanka	0	-
Pogrešni početak	1	110
Pomicanje ruke	5	1422
Dizanje obrva	0	-

Posljednji primjer analize u ovome radu je uživo izvještavanje Ilije Radića, no o posljedicama koronavirusa te o mjerama koje su stupale na snagu u vezi pandemije.

Slika 104: Primjer kadra izvještavanja Ilije Radića

U tom video isječku novinar tri puta koristi stanku disanja te su to jedine stanke (paralingvistička sredstva) koja novinar koristi na toj snimci. U video isječku prevladavaju neverbalni znakovi poput pokreta rukama (čak šest puta) te dizanje obrva (čak pet puta). Pokreti ruke koriste se kao pomoć pri održavanju tempa kod govora.

Slika 105: Primjer nekoristene anotacije „Filer” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

Disanje

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:13.320	00:00:13.530	00:00:00.210
2		00:00:15.440	00:00:15.640	00:00:00.200
3		00:00:20.815	00:00:20.975	00:00:00.160
4		00:00:25.770	00:00:25.920	00:00:00.150
5		00:00:31.230	00:00:31.360	00:00:00.130

00:00:13.528 Selection: 00:00:13.320 - 00:00:13.530 210

Ilija Radić_1.wav

00:00:00.000 00:00:05.000 00:00:10.000 00:00:15.000 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000

Filer
Disanje
Prazna stanka
Pogrešni početak
Pomicanje ruke
Dizanje obrva
Govor

...sat i pol duže mjere su se nismo doznali koje će to konkretn da će biti prva faza 27. travnja, a ono što je najbitnije, što je premij ali da se n

Slika 106: Primjer jedne od anotacija „Disanje” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

Prazna stanka

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:39.995	00:00:41.015	00:00:01.020

00:00:40.245 Selection: 00:00:39.995 - 00:00:41.015 1020

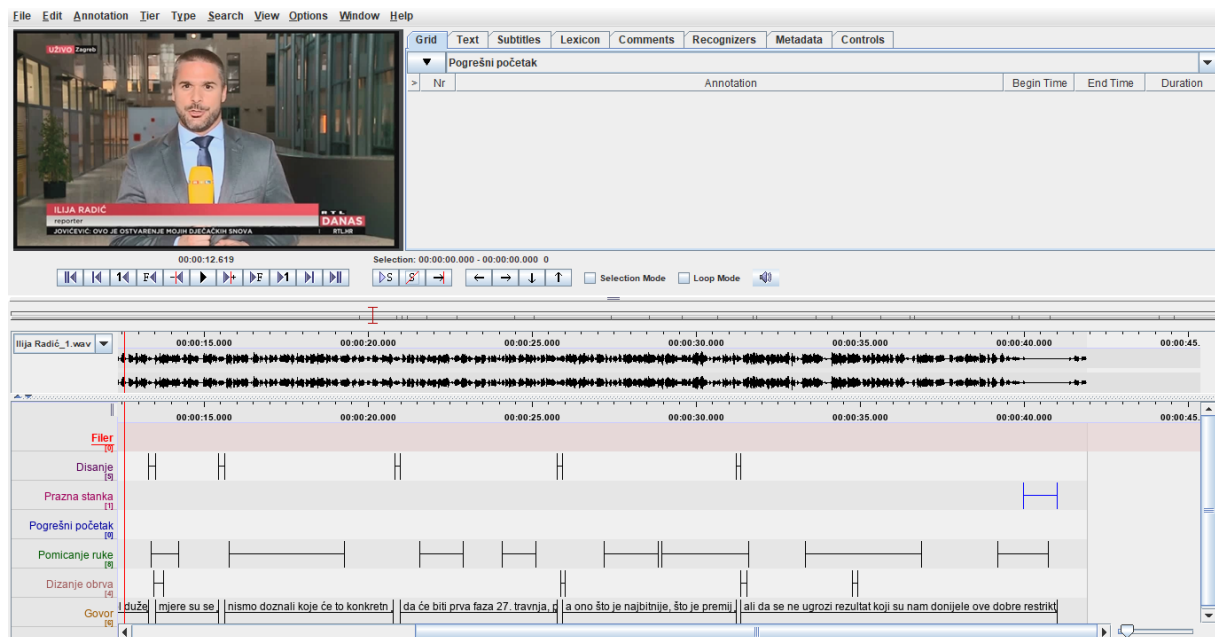
Ilija Radić_1.wav

00:00:25.000 00:00:30.000 00:00:35.000 00:00:40.000 00:00:45.000 00:00:50.000 00:00:55.000

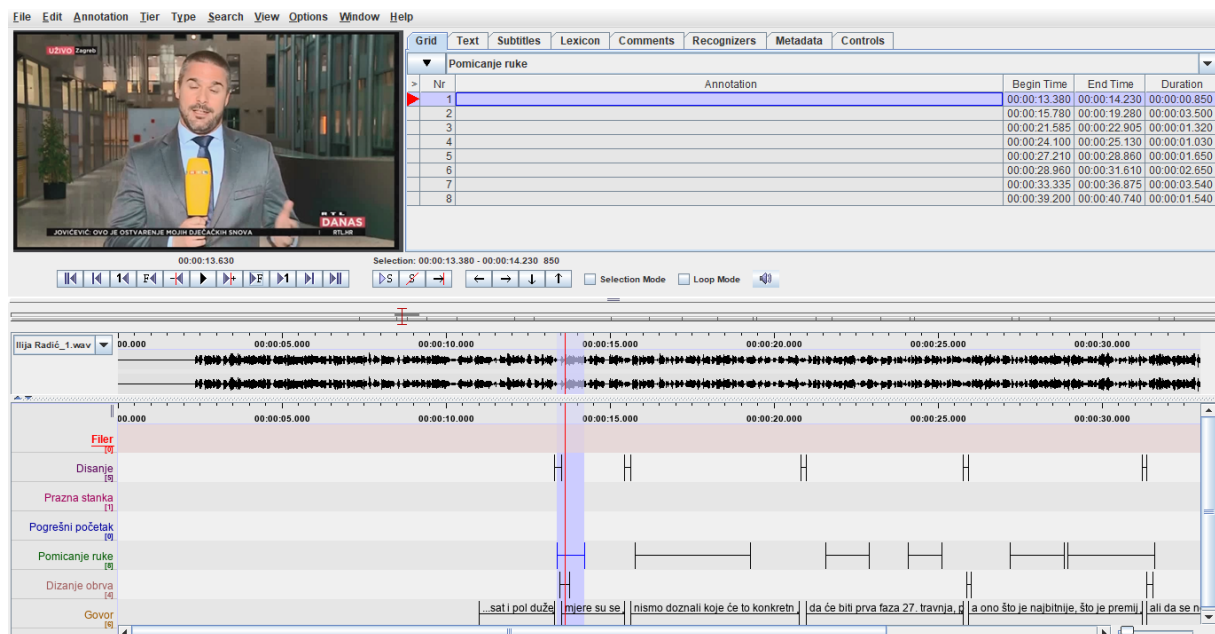
Filer
Disanje
Prazna stanka
Pogrešni početak
Pomicanje ruke
Dizanje obrva
Govor

27. travnja, a ono što je najbitnije, što je premij ali da se ne ugrozi rezultat koji su nam donijele ove dobre restrikt

Slika 107: Primjer anotacije „Prazna stanka” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Slika 108: Primjer nekoristene anotacije „Pogrešni početak” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Slika 109: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Slika 110: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Ilije Radića

File Edit Annotation Tier Type Search View Options Window Help

Grid Text Subtitles Lexicon Comments Recognizers Metadata Controls

Dizanje obrva

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1		00:00:13.480	00:00:13.770	00:00:00.290
2		00:00:25.890	00:00:26.010	00:00:00.120
3		00:00:31.375	00:00:31.555	00:00:00.180
4		00:00:34.770	00:00:34.930	00:00:00.160

00:00:13.630 Selection: 00:00:13.380 - 00:00:14.230 850

Ilija Radić_1.wav

00:00:00.000 00:00:05.000 00:00:10.000 00:00:15.000 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000

00:00:00.000 00:00:05.000 00:00:10.000 00:00:15.000 00:00:20.000 00:00:25.000 00:00:30.000

Filter
Dizanje
Prazna stanka
Pogrešni početak
Pomicanje ruke
Dizanje obrva
Govor

...sat i pol duže | mjere su se | nismo doznali koje će to konkretn | da će biti prva faza 27. travnja | a ono što je najbitnije, što je premij | ali da se n

Slika 111: Primjer jedne od anotacija „Dizanje obrva” u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Slika 112: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Nr	Annotation	Begin Time	End Time	Duration
1	...sat i pol duže nego što je predviđeno	00:00:11.000	00:00:13.310	00:00:02.310
2	mjere su se dobrobru brusile	00:00:13.540	00:00:15.450	00:00:01.910
3	nismo doznali koje će to konkretno mjere biti, ali smo doznali da će one ići u tri faze -	00:00:15.640	00:00:20.770	00:00:05.130
4	da će biti prva faza 27. travnja, pa 4. svibnja pa 11. svibnja	00:00:20.980	00:00:25.770	00:00:04.790
5	a ono što je najbitnije, što je premijer naglasio je da je cilj ovih mjera da se sačuva gospodarstvo	00:00:25.930	00:00:31.240	00:00:05.310
6	ali da se ne ugrozi rezultat koji su nam donijele ove dobre restriktivne epidemiološke mjere. Poslušajmo premijera	00:00:31.360	00:00:41.020	00:00:09.660

Slika 113: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Ilije Radića

Izgovoreni tekst posljednjeg primjera je „...sat i pol duže nego što je predviđeno mjere su se dobrobru brusile- nismo doznali koje će to konkretno mjere biti, ali smo doznali da će one ići u tri faze: da će biti prva faza 27. travnja, pa 4. svibnja pa 11. svibnja, a ono što je najbitnije, što je premijer naglasio je da je cilj ovih mjera da se sačuva gospodarstvo, ali da se ne ugrozi rezultat koji su nam donijele ove dobre restriktivne epidemiološke mjere. Poslušajmo premijera što je rekao prije nekoliko minuta.“ Taj govor sadrži ukupno 171 slog – dakle, tempo govora je 5,7 slogova po sekundi.

Tablica 13: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Ilije Radića o mjerama očuvanja sigurnosti uslijed koronavirusa u RH

Neverbalna značajka	Broj pojavljivanja značajke	Prosječno trajanje (ms)
Filer	0	-
Disanje	5	170
Prazna stanka	1	1020
Pogrešni početak	0	-
Pomicanje ruke	8	2010
Dizanje obrva	4	187,5

Tablica 14: Broj izgovorenih slogova u sekundi tijekom izvještavanja novinara/novinarke o svakodnevnoj situaciji te u kriznoj situaciji

Novinar/ka	Krizno izvještavanje	Svakodnevno izvještavanje
Gđa Ruža Ištuk	6,1	5,7
Gosp. Petar Vlahov	4,36	5,53
Gosp. Dino Goleš	5,97	5,43
Gosp. Andrija Jarak	4,83	5,67
Gđa. Matea Damjanović	4,63	4,76
Gosp. Ilija Radić	5,63	5,7

Sve izloženo iz provedenog istraživanja je pokazalo kako naši novinari u skoro svim slučajevima koriste ruke kako bi potpomogli ritmu govora, osim u situacijama kada drže neki predmet u rukama (papire ili mikrofoni) što ih sprječava da miču ruke. Od paralingvističkih sredstava najmanje se koriste prazne stanke koje bi u pravilu trebale služiti za razdvajanje rečenica, no kako u svakodnevnom govoru nije prirodno da se potpune stanke pojavljuju iza svake rečenice, ovaj rezultat je očekivan. Kako smo vidjeli, svi su promatrani elementi neverbalne komunikacije, kao i paralingvistička sredstva koji se pojavljuju u govoru, bili umjereno i očekivano učestali.

Iako se u nekim slučajevima čini kako su novinari (posebice u izvještavanju o kriznim situacijama) manje pripremljeni i više zadihani tijekom govora, istraživanjem tempa govora i

konstrukcije govora došli smo do zaključka kako je njihov tempo govora svakako u granicama normalnog tempa.

Struktura i učestalost elementa prekidanja tečnosti u promatranim primjerima bazira se na stankama i na neverbalnim znakovima. Stanke su umjerene, nisu duge, a popunjavajuće stanke (fileri) su iznenađujuće kratke u svim promatranim primjerima. Prema Pletikos (2006.), normalan tempo govora s uključenim stankama (koji se računa brojanjem izgovorenih slogova po sekundi) je četiri do sedam slogova u sekundi, dok prosječan broj slogova po sekundi u govoru na hrvatskom dnevniku iznosi 6,7. Zanimljivo je kako novinari u istraživanim primjerima govore tempom od prosječno 4,41 slog po sekundi, a nijedan od njih ne prelazi granice normalnog govornog tempa. Iz Tablice 14. očitavamo kako najmanji broj slogova u sekundi izgovara gosp. Petar Vlahov u izvještavanju o potresu (4,36 slogova u sekundi), a najveći broj slogova u sekundi izgovara gđa Ruža Ištuk u izvještavanju o prvome slučaju COVID-a 19 u Republici Hrvatskoj (6,1 slog po sekundi).

8. ZAKLJUČAK

Tema ovog rada bila je neverbalna komunikacija te neke njezine značajke koje se koriste u svakodnevnom govoru te u medijskom izvještavanju. Svrha i cilj ovog rada bili su ustanoviti koje su neverbalne značajke pojedini novinar hrvatskih televizijskih kanala koristili prilikom izvještavanja u kriznim i svakodnevnim situacijama. Za analizu audio-video sadržaja uzoraka izvještavanja koristio se softver ELAN, kao i brojanje slogova po sekundi.

Najčešće korišteni elementi neverbalne komunikacije u promatranim primjerima su pomicanje ruke te stanke disanja i stanke u obliku filera. Tečnost govora je u granicama normalnog tempa govora, s uključenim stankama za disanje koje su također prirodne te korištenje filera u govoru koji nije prethodno pripremljen jer se radi o izvještavanju u iznenadnoj kriznoj situaciji. Vro često se pojavljuje micanje ruke u ritmu govora koje podsvjesno pomaže novinaru da prirodnije izgovori tekst. Stanka je u navedenim primjerima imala najčešće ulogu pauze kako bi novinar uzeo dah, a često je bila popraćena filerom kako bi novinaru dala prostora da razmisli o sljedećoj riječi. Komunikacijske kompetencije novinara u analiziranim primjerima ne razlikuju se u većoj mjeri s obzirom na kontekst izvještavanja – neverbalne značajke prilikom izvještavanja u iznenadnim kriznim situacijama ne razlikuju se previše u odnosu na uzorak izvještavanja u svakodnevnim situacijama. Jedina bitna razlika je korištenje većeg broja stanaka u izvještavanju u kriznim situacijama.

Krizne situacije nerijetko imaju velike štetne posljedice koje utječu na pojedince kako fizički tako i psihički, a vrlo često za sobom ostavljaju i ljudske žrtve. Stoga, zadatak medija u kriznoj situaciji nikako nije prenijeti vijest o žrtvama na senzacionalistički način (uz uznemirujuće popratne sadržaje) kako bi se postigla što veća popularnost medija, već upravo ono suprotno – osnovna zadaća medija u kriznoj situaciji jest zaštititi žrtve i njezine bližnje, zaštititi prava čovjeka pa samim time i čovjekovo pravo na privatnost, te pronaći način da se publici objasni štetnost pojavnosti i posljedica krize sa svih aspekata jer će tako javnost brže i lakše moći reagirati na odgovarajući način, pa i pripremiti se na nove nadolazeće potencijalne ugroze.

U okviru rada je izvršen i uvid u akademske nastavne planove i programe. Pomalo je iznenađujuća činjenica da niti jedan hrvatski studij novinarstva ne sadrži kolegij, odnosno, ne primjenjuje razrađeni nastavni sadržaj koji bi pripremio buduće novinare u vezi izvještavanja u kriznim situacijama. Doduše, pronašli smo jedan (izborni) kolegij vezan uz krize i krizne

situacije, no nije poznato uključuje li u ishode medijsko izvještavanje u kriznim situacijama. Ipak, temeljem dobivenih rezultata na analiziranom uzorku hrvatskih televizijskih kuća, možemo zaključiti da se novinari profesionalno i korektno snalaze u takvim situacijama. Postavlja se pitanje, ovisi li to o prethodnom iskustvu, profesionalnom ili životnom – jer ne treba zaboraviti niti na utjecaj iskustva iz ratnog razdoblje u našoj zemlji, u kojem su pojedini od novinara bili sudionici – ili su novinari iz analiziranog uzorka u nekom obliku dodatno ulagali u svoje profesionalne i/ili komunikacijske kompetencije što se, između ostaloga, odrazilo na kvalitetno odrađeno izvještavanje u iznenadnim krizama? Kako nacrt ovog istraživanja nije uključivao intervju s odabranim novinarima, odgovore na pitanja ostavljamo u zadaću nekim budućim, kompleksnijim istraživanjima.

Kako smo prethodno u radu obrazložili, u kontekstu osjećaja javne sigurnosti i kvalitetne informiranosti, ponašanje novinara prilikom izvještavanja o, i u iznenadnim kriznim situacijama je vrlo važno. Na temelju promatranih primjera uočili smo kako su novinari profesionalno i staloženo reagirali prilikom izvještavanja bez obzira na razinu stresa s kojom su – možda - bili suočeni. Ta razina stresa se donekle očitovala u elementu tečnosti govora (učestalijim stankama, smislenim rečenicama), no smatramo kako su novinari svojim staloženim izvještavanjem zasigurno imali utjecaja na smanjenje osjećaja straha od novonastale krizne situacije među publikom. Novinari (i mediji) ponekad ne poštuju osnovne postavke svoje profesije, no velika većina njih i dalje primjereno i profesionalno izvršava svoje zadatke tijekom (iznenadnih) kriznih situacija.

U Koprivnici, dana _____ godine.

**IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU**

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, _____ (*ime i prezime*) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom

_____ (*upisati naslov*) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(*upisati ime i prezime*)

(*vlastoručni potpis*)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, _____ (*ime i prezime*) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom _____

_____ (*upisati naslov*) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(*upisati ime i prezime*)

(*vlastoručni potpis*)

POPIS TABLICA

Tablica 1: Prikaz kolegija vezanih uz krizno komuniciranje na studijima novinarstva u RH .	15
Tablica 2: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gđe Ruže Ištuk o prvom slučaju COVID-a 19 u RH	41
Tablica 3: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gđe Ruže Ištuk o hrvatskim sijamskim blizankama	47
Tablica 4: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Petra Vlahova o potresu u Zagrebu.....	53
Tablica 5: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru studijske emisije gosp. Petra Vlahova	57
Tablica 6: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Dine Goleša o prvom slučaju COVID-a 19 u RH.....	62
Tablica 7: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Dine Goleša u studijskoj informativnoj emisiji	67
Tablica 8: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Andrije Jarka o potresu u Zagrebu.....	72
Tablica 9: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Andrije Jarka o izborima.....	78
Tablica 10: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gđe Matee Damjanović o prvom slučaju koronavirusa u RH	83
Tablica 11: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gđe Matee Damjanović o saslušanju Dubravke Šuice.....	88
Tablica 12: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Ilije Radića o potresu u Zagrebu	92
Tablica 13: Neverbalne značajke, njihova učestalost te prosječna duljina trajanja na primjeru izvještavanja gosp. Ilije Radića o mjerama očuvanja sigurnosti uslijed koronavirusa u RH...	98
Tablica 14: Broj izgovorenih slogova u sekundi tijekom izvještavanja novinara/novinarke o svakodnevnoj situaciji te u kriznoj situaciji	98

POPIS SLIKA

Slika 1: Početna radna površina računalnoga programa ELAN - Linguistic Annotator	24
Slika 2: Primjer segmentacije u ELAN-u	25
Slika 3: Primjer anotacije u ELAN-u	26
Slika 4: Primjer transkripcije u ELAN-u	27
Slika 5: Primjer naslovnice internetske stranice HRT-a	31
Slika 6: Primjer naslovnice internetske stranice NoveTV	32
Slika 7: Primjer naslovnice internetske stranice RTL-a	33
Slika 8: Novinarka Ruže Ištuk ispred bolnice u kojoj je potvrđen prvi slučaj COVID-19 u RH	36
Slika 9: Primjer anotacije „Filer“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	37
Slika 10: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	37
Slika 11: Primjer nekorištene anotacije „Prazna stanka“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	38
Slika 12: Primjer nekorištene anotacije „Pogrešni početak“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk ..	38
Slika 13: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	39
Slika 14: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	39
Slika 15: Primjer jedne od anotacija „Dizanje obrva“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	40
Slika 16: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	40
Slika 17: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	41
Slika 18: Primjer kadra iz izvještavanja Ruže Ištuk ispred bolnice u kojoj su razdvojene bebe sijamske blizanke	42
Slika 19: Primjer jedne od anotacija „Filer“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	43
Slika 20: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	43
Slika 21: Primjer nekorištene anotacije „Prazna stanka“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	44
Slika 22: Primjer nekorištene anotacije „Pogrešni početak“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk ..	44
Slika 23: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	45
Slika 24: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	45
Slika 25: Primjer jedne od anotacija „Dizanje obrva“ u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	46
Slika 26: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	46
Slika 27: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gđe Ruže Ištuk	47
Slika 28: Primjer kadra iz izvještavanja Petra Vlahova u centru Zagreba neposredno nakon potresa	48

Slika 29: Primjer jedne od anotacija „Filer" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	49
Slika 30: Primjer jedne od anotacija „Disanje" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	49
Slika 31: Primjer nekorištene anotacije „Prazna stanka" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	50
Slika 32: Primjer anotacije „Pogrešan početak" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	50
Slika 33: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova.	51
Slika 34: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	51
Slika 35: Primjer nekorištene anotacije „Podizanje obrva" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	52
Slika 36: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	52
Slika 37: Primjer kadra iz studijske emisije Petra Vlahova	53
Slika 38: Primjer jedne od anotacija „Filer" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	54
Slika 39: Primjer jedne od anotacija „Disanje" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	54
Slika 40: Primjer anotacije „Prazna stanka" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	55
Slika 41: Primjer anotacije „Pogrešni početak" u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	55
Slika 42: Primjer nekorištene anotacije „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	56
Slika 43: Primjer nekorištene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	56
Slika 44: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Petra Vlahova	57
Slika 45: Primjer jedne od anotacija „Filer" u izvještavanju gosp. Dine Goleša	58
Slika 46: Primjer jedne od anotacija „Disanje" u izvještavanju gosp. Dine Goleša	59
Slika 47: Primjer nekorištene anotacije „Prazna stanka“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša .	59
Slika 48: Primjer nekorištene anotacije „Pogrešni početak“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša	60
Slika 49: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke" u izvještavanju gosp. Dine Goleša....	60
Slika 50: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Dine Goleša	61
Slika 51: Primjer nekorištene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša .	61
Slika 52: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Dine Goleša	62
Slika 53: Primjer kadra iz informativne emisije pod voditeljstvom Dine Goleša.....	63
Slika 54: Primjer nekorištene anotacije „Filer“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša	63
Slika 55: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša	64
Slika 56: Primjer anotacije „Prazna stanka“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša	64
Slika 57: Primjer nekorištene anotacije „Pogrešni početak“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša	65

Slika 58: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša ...	65
Slika 59: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Dine Goleša	66
Slika 60: Primjer nekorištene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Dine Goleša .	66
Slika 61: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Dine Goleša	67
Slika 62: Primjer jedne od anotacija „Filer“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	68
Slika 63: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	69
Slika 64: Primjer nekorištene anotacije „Prazna stanka“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	69
Slika 65: Primjer jedne od anotacija „Pogrešni početak“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	70
Slika 66: Primjer nekorištene anotacije „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	70
Slika 67: Primjer nekorištene anotacije „Dizanje obrva“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	71
Slika 68: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	71
Slika 69: Primjer kadra iz video isječka Andrije Jarka u ležernijem TV prilogu-	72
Slika 70: Primjer nekorištene anotacije „Filer“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	73
Slika 71: Primjer jedne od anotacija „Disanje“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	74
Slika 72: Primjer jedne od anotacija „Prazna stanka“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka.....	74
Slika 73: Primjer nekorištene anotacije „Pogrešni početak“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	75
Slika 74: Primjer anotacije „Pomicanje ruke“ u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	75
Slika 75: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	76
Slika 76: Primjer jedne od anotacija „Dizanje obrva" u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	76
Slika 77: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gosp. Andrije Jarka.....	77
Slika 78: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Andrije Jarka	77
Slika 79: Primjer anotacije „Filer" u izvještavanju gđe Matee Damjanović.....	79
Slika 80: Primjer jedne od anotacija „Disanje" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	79
Slika 81: Primjer anotacije „Prazna stanka" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	80
Slika 82: Primjer nekorištene anotacije „Pogrešni početak" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	80
Slika 83: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	81
Slika 84: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gđe Matee Damjanović	81
Slika 85: Primjer nekorištene anotacije "Dizanje obrva" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	82
Slika 86: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gđe Matee Damjanović	82

Slika 87: Primjer kadra izvještavanja Matee Damjanović	83
Slika 88: Primjer jedne od anotacija "Filer" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	84
Slika 89: Primjer jedne od anotacija "Disanje" u izvještavanju gđe Matee Damjanović.....	84
Slika 90: Primjer nekorištene anotacije "Prazna stanka" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	85
Slika 91: Primjer nekorištene anotacije "Pogrešni početak" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	85
Slika 92: Primjer nekorištene anotacije "Pomicanje ruke" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	86
Slika 93: Primjer jedne od anotacija "Dizanje obrva" u izvještavanju gđe Matee Damjanović	86
Slika 94: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gđe Matee Damjanović.....	87
Slika 95: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gđe Matee Damjanović	87
Slika 96: Primjer jedne od anotacija „Filer" u izvještavanju gosp. Ilije Radića	88
Slika 97: Primjer jedne od anotacija „Disanje" u izvještavanju gosp. Ilije Radića.....	89
Slika 98: Primjer nekorištene anotacije „Prazna stanka" u izvještavanju gosp. Ilije Radića ...	89
Slika 99: Primjer nekorištene anotacije „Pogrešni početak" u izvještavanju gosp. Ilije Radića	90
Slika 100: Primjer jedne od anotacija „Micanje rukom" u izvještavanju gosp. Ilije Radića ...	90
Slika 101: Primjer micanja rukom u izvještavanju gosp. Ilije Radića	91
Slika 102: Primjer nekorištene anotacije „Dizanje obrva" u izvještavanju gosp. Ilije Radića.	91
Slika 103: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Ilije Radića	92
Slika 104: Primjer kadra izvještavanja Ilije Radića	93
Slika 105: Primjer nekorištene anotacije „Filer" u izvještavanju gosp. Ilije Radića.....	93
Slika 106: Primjer jedne od anotacija „Disanje" u izvještavanju gosp. Ilije Radića.....	94
Slika 107: Primjer anotacije „Prazna stanka" u izvještavanju gosp. Ilije Radića	94
Slika 108: Primjer nekorištene anotacije „Pogrešni početak" u izvještavanju gosp. Ilije Radića	95
Slika 109: Primjer jedne od anotacija „Pomicanje ruke" u izvještavanju gosp. Ilije Radića...	95
Slika 110: Primjer pomicanja ruke u izvještavanju gosp. Ilije Radića.....	96
Slika 111: Primjer jedne od anotacija „Dizanje obrva" u izvještavanju gosp. Ilije Radića	96
Slika 112: Primjer dizanja obrva u izvještavanju gosp. Ilije Radića.....	97
Slika 113: Primjer transkripcije govora u izvještavanju gosp. Ilije Radića	97

LITERATURA

1. Aljukić, Bernes 2018. *ELAN Linguistic Annotator i svojstva stvarne konverzacijske interakcije*. 21-36. Language, literature and technology. Beograd. Univerzitet u Tuzli. <http://www.hdp1.hr/upload/5364d7cfafd25bc02d31ab499ec358d00ef5e389.pdf> (pristup 15. 6. 2020.)
2. Aljukić, Bernes 2015. *Jezik i rodne razlike u medijskom diskursu: konverzacijska analiza televizijskih intervju*. 154-157 Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Osijeku, Filozofski fakultet, Osijek. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/775551> (pristup 15. 6. 2020.)
3. Barović, Vladimir 2011. *Objektivnost, novinarska etika i izvještavanje u kriznim situacijama*. 118-127, Medijske studije Vol. 2. (3-4), Izlaganje sa znanstvenog skupa, UDK: 070.11:35.078.7 Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/87882> (pristup: 15. 6. 2020.)
4. Berry, Tanya R.; Wharf-Higgins, Joan; Naylor, P.J. 2007. *SARS Wars: An Examination of the Quantity and Construction of Health Information in the News Media*. 35-44, DOI: 10.1080/10410230701283322 (pristup: 26. 4. 2020.)
5. Bogčev, Monika 2018. *Govor tijela, uloge i značenja neverbalne komunikacije u poslovnom komuniciranju* (Završni rad), Dostupno na: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:110:564365> (pristup: 13. 7. 2020.)
6. Brezinščak, Blanka 2017. *Etika na televiziji i važnost odgovornosti primatelja*. 1-22. Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, Odsjek za komunikologiju. Zagreb. <https://repozitorij.hrstud.unizg.hr/islandora/object/hrstud%3A1239/datastream/PDF/view> (pristup 3. 5. 2020.)
7. Chung, Surin; Lee, Suman 2016. *Crisis Communication Strategy on Social Media and the Public's Cognitive and Affective Responses: A Case of Foster Farms Salmonella Outbreak*. 341-348, DOI: 10.1080/08824096.2016.1224170 (pristup 10. 4. 2020.)
8. Cole, Terry W.; Fellows, Kelli L. 2008. *Risk Communication Failure: A Case Study of New Orleans and Hurricane Katrina*. 211-228, DOI: 10.1080/10417940802219702, (pristup 10. 4. 2020.)
9. Coleman, Renita; Wu, H. Denis 2006. *More Than Words Alone: Incorporating Broadcasters' Nonverbal Communication Into the Stages of Crisis Coverage Theory—Evidence From September 11th*. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 50:1, 1-17, DOI: 10.1207/s15506878jobem5001_1. (pristup 3. 5. 2020.)

10. De Rycker, Antoon; Mohd Don, Zuraidah 2013. *Discourse in crisis, crisis in discourse*. 3-66. *Discourse Approaches to Politics, Society and Culture*. Vol. 52. UK.
https://www.researchgate.net/publication/263047524_Discourse_in_Crisis_Crisis_in_Discourse (pristup 7. 5. 2020.)
11. Englis, B. G. 1994 *The role of affect in political advertising: Voter emotional responses to the nonverbal behavior of politicians*. In M. C. Eddie, T. C. Brock, & D.W. Stewart (Eds.), *Attention, attitude and affect in response to advertising* (pp. 223–247). Hillsdale, Lawrence:
https://www.researchgate.net/publication/337015155_The_Role_of_Affect_in_Political_Advertising_Voter_Emotional_Responses_to_the_Nonverbal_Behavior_of_Politicians (pristup 24. 7. 2020.)
12. Etuaho, Outi 2012. *Behind the smile: a study of British and American news presenters' non-verbal communication*. University of Jyväskylä, Department of Languages – English.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37716/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201204241568.pdf> (pristup 15. 6. 2020.)
13. Farnvald, Samantha. (2011). *Neverbalna komunikacija voditelja informativnog programa*. Diploma Thesis. Filozofski fakultet u Zagrebu, Department of Phonetics.
<http://darhiv.ffzg.unizg.hr/1505/1/NEVERBALNA%20KOMUNIKACIJA%20VODITELJA%20INFORMATIVNOG%20PROGRAMA.pdf> (pristup 29. 6. 2020.)
14. Gao, Shuai 2019. *Media Competitiveness of Live TV News*. 927-931. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, Vol. 378. Beijing.
https://www.researchgate.net/publication/339275329_Media_Competitiveness_of_Live_TV_News (pristup 3. 5. 2020.)
15. Garnett, James L; Kouzmin, Alexander 2007. *Communicating throughout Katrina: Competing and Complementary Conceptual Lenses on Crisis Communication*. 171-188, Australija.
https://www.researchgate.net/publication/44129914_Communicating_throughout_Katrina_Competing_and_Complementary_Conceptual_Lenses_on_Crisis_Communication (pristup 10. 4. 2020.)
16. Gregurić Gračner, G., Pavičić, Ž. 2014. *Komunikacija među životinjama*. *Hrvatski veterinarski vjesnik*, 22 (3/4), 0-0. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/231582> (pristup 27. 7. 2020.)

17. Guberina, P. 1995. *Filozofija verbotonalnog sistema*. Filologija, (24-25), 157-164.
Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/173339> (pristup 28. 7. 2020.)
18. Holy, Mirela; Borčić, Nikolina 2018. *Analysis Of The Croatian Crisis Communication Academic Discourse. Living in Crisis Mode: Time to reconsider definition, meaning and practice?*, Zbornik radova, 363-380. Dostupno na: https://bib.irb.hr/datoteka/949933.Zbornik_2018_-_Commforum_-_Crisis_Communication.compressed.pdf (pristup 3. 5. 2020.)
19. Jeličić, Anita; Blaži, Jelena 2016. *Zastupljenost prikaza medijskih napisa na primjeru prosvjeda branitelja 2014./15. godine*. (447-456) Varaždin. Zbornik radova: Dani kriznog upravljanja. Veleučilište Velika Gorica. Dostupno na: <https://repozitorij.fpzg.unizg.hr/islandora/object/fpzg%3A775/datastream/PDF/view> (pristup 24. 4. 2020.)
20. Jolić, Stipe 2003. *Kako komunicirati s novinarima, medijima i javnošću : priručnik za sindikaliste, ali može i za druge : abeceda javnog komuniciranja*, Zagreb : Press data, medijska agencija HND
21. Karlsson, Michael Bo 2010. *Participatory Journalism and Crisis Communications: A Swedish Case Study of Swine Flu Coverage*. 201-220, Karlstad University. Dostupno na: https://www.academia.edu/3551683/Participatory_Journalism_and_Crisis_Communications_A_Swedish_Case_Study_of_Swine_Flu_Coverage (pristup 10. 4. 2020.)
22. Klaić, Bratoljub, 1978. *Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice*. Zagreb: Matica hrvatska.
23. Miller, Andrea; Leshner, Glenn 2007. *How Viewers Process Live, Breaking, and Emotional Television News*. Media Psychology, 23-40. DOI: 10.1080/15213260701300915. (pristup 3. 5. 2020.)
24. Moon, Christine; Lagercrantz, Hugo; K Kuhl, Patricia 2013. *Language experienced in utero affects vowel perception after birth: a two-country study*. Acta Paediatrica. 102(2): 156–160, DOI: 10.1111/apa.12098. (pristup 29. 7. 2020.)
25. Perinić, Jadran 2010. *Javno mnijenje kao subjektivna značajka krizne situacije: Utjecaj medija i službi za odnose s javnošću na javno mnijenje*. 2-227. Filozofski fakultet u Zagrebu. Zagreb. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/800959> (pristup 24. 4. 2020.)
26. Perišin, Tena 2010. *Javljanje uživo u informativnoj televizijskoj emisiji kao faktor (ne)vjerodostojnosti*. 123-135. Izlaganje sa znanstvenog skupa. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/76706> (pristup 3. 5. 2020.)

27. Pišonić Babić, Jelena 2017. *Mediji i izvještavanje u kriznim okolnostima: terorizam i rat*. Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji: Odjel za komunikologiju, Zagreb. Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/hrstud%3A1255> (pristup 24. 4. 2020.)
28. Plance, David 2012. *Breaking News: The Role Of The Media In Disasters*. 1-59 American Public University System, Charles Town, West Virginia. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/293683615_Thesis_Breaking_News_The_Role_of_the_Media_in_Disasters (pristup 18. 6. 2020.)
29. Pletikos, Elenmari 2008. *Akustički opis hrvatske prozodije riječi*. Zagreb, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. Dostupno na [:https://bib.irb.hr/datoteka/337326.Pletikos_2008_Akusticki_opis_hrvatskih_naglasaka_Doktorat.pdf](https://bib.irb.hr/datoteka/337326.Pletikos_2008_Akusticki_opis_hrvatskih_naglasaka_Doktorat.pdf) (pristup 4. 8. 2020.)
30. Reynolds, Barbara; Crouse Quinn, Sandra 2008. *Effective Communication During an Influenza Pandemic: The Value of Using a Crisis and Emergency Risk Communication Framework*. Vol. 9, No. 4, 13S-17S, DOI: 10.1177/1524839908325267, Sage Publications, Inc. (pristup 10. 4. 2020.)
31. Škarić, Ivo 2000. *Temeljci suvremenog govorništva*. Školska knjiga Zagreb
32. Tkalec, Gordana; Krušelj, Željko 2019. *UREDNIŠTVO - koncepti uređivanja u preddigitalno i digitalno doba*, Koprivnica: Sveučilište Sjever, ISBN 978-953-7809-81-2. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/997731> (pristup 5. 8. 2020.)
33. Tomić, Z. i Milas, Z. (2007). *Strategija kao odgovor na krizu*. Politička misao, 44 (1), 137-149. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/20151> (pristup 4. 8. 2020.)
34. Toyota, Masatsugu; Spencer, Dirk; Sawai-Toyota, Satoe; Jiaqi, Wang; Zhang, Tong; Koo, Abraham; Howe, Gregg; Gilroy, Simon. Glutamate triggers long-distance, calcium-based plant defense signaling. *Science*. Vol. 361, Issue 6407, pp. 1112-1115. DOI: 10.1126/science.aat7744. (pristup 24.8.2020.)
35. Vasterman, Peter; Yzermans, Joris; Dirkzwager, Anja J E C 2005. *The Role of the Media and Media Hypes in the Aftermath of Disasters*. 107-114. *Epidemiologic Reviews* · February 2005, Vol 27. DOI: 10.1093/epirev/mxi002. (pristup 18. 6. 2020.)
36. Vukić, Amalija 2015. *Odnos paralingvističkih sredstava i neverbalnih znakova u komunikaciji*. Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Diplomski studij Hrvatskoga jezika i književnosti. Dostupno na: <https://repozitorij.ffos.hr/islandora/object/ffos%3A1426/datastream/PDF/view> (pristup 26. 6. 2020.)

37. Vuletić, Branko, 2007. *Lingvistika govora*. Zagreb: FF press. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/173453> (pristup 4. 8. 2020.)